

**PLA DE POLÍTIQUES DE DONES DEL
MARESME 2011-2015**

DIAGNÒSTIC

CONSELL COMARCAL DEL MARESME

Mataró, octubre de 201

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	4
--------------------------	---

PART I: DIAGNÒSTIC

1.1. TERRITORI	5
1.1.1. Característiques geogràfiques	
1.1.2. Estructura territorial	
1.1.3. Usos del sòl: el creixement urbanístic	
1.1.4. Les comunicacions	
1.2. POBLACIÓ	10
1.2.1. Evolució de la població	
1.2.2. Característiques del moviment migratori	
1.2.2.1. Dones i immigració	
1.2.3. Estructura de la població	
1.2.4. Estat civil de la població	
1.2.5. Estructura de la llar	
1.2.6. Població i cohesió social	
1.3. ACTIVITAT ECONÒMICA I MERCAT DE TREBALL	30
1.3.1. La activitat econòmica de la comarca	
1.3.2. El mercat de treball: activitat, ocupació i atur	
1.3.3. Segregació i condicions de treball de les dones	
1.3.4. Mobilitat laboral	
1.3.5. Participació de les dones en el moviment sindical i les organitzacions empresarials	
1.3.6. Passes cap a la igualtat al món laboral	
1.4. SALUT I QUALITAT DE VIDA	52
1.4.1. Salut de la població	
1.4.1.1. Dones i salut	
1.4.2. Serveis i infraestructures sanitàries	
1.4.3. Serveis socials	
1.4.3.1. Serveis socials bàsics	
1.4.3.2. Serveis socials especialitzats	
1.4.3.3. Altres serveis	
1.4.4. Serveis específics d'atenció a les dones	

1.4.5.	Altres serveis socials ofertats a la comarca	
1.4.6.	Conciliació de la vida personal, familiar i laboral	
1.4.7.	Mobilitat	
1.4.8.	Societat de la informació: ús de noves tecnologies	
1.4.9.	Oci i formes d'ús del temps lliure	
1.4.10.	Seguretat ciutadana	
1.4.11.	Accés a l'habitatge	
1.5.	EDUCACIÓ	72
1.5.1.	Nivell d'estudis de la població	
1.5.2.	Oferta educativa	
1.5.3.	La "coeducació" i la segregació acadèmica	
1.5.4.	Transició escola-treball	
1.5.5.	Formació de persones adultes	
1.5.6.	Mobilitat per raons d'estudi	
1.6.	PARTICIPACIÓ SOCIOPOLÍTICA DE LES DONES	82
1.6.1.	Característiques del teixit associatiu de dones	
1.6.2.	Participació política de es dones	
1.6.3.	Mecanismes i instruments municipals i del CCM per a les dones	
1.6.4.	Estructura organitzativa del Consell Comarcal del Maresme	
1.6.5.	Àmbits de participació municipal de les dones	
1.6.6.	Altres	
1.7.	CONSIDERACIONS GENERALS	90

PART II: ENMARCAMENT DEL DIAGNÒSTIC

2.1.	METODOLOGIA DE TREBALL	91
2.1.1.	Anàlisi quantitatiu	
2.1.2.	Anàlisi qualitatiu	
2.2.	BIBLIOGRAFIA I FONTS	93

PRESENTACIÓ

El present *Diagnòstic* s'emmarca en el procés de formulació del *Pla de Polítiques de Dones del Maresme 2011-2015* del Consell Comarcal del Maresme i l'objectiu del qual és apropar-nos al coneixement de les diferents realitats de les dones a la comarca. Es tracta de posar de relleu les principals expressions de discriminació que pateixen les dones i els desavantatges entre la situació de les dones i els homes que es produeixen en els diferents àmbits de la vida en societat de la comarca. La pervivència de la desigualtat entre dones i homes, limita les possibilitats de desenvolupament de les dones, posant entrebancs al ple gaudiment dels seus drets fonamentals condicionant i a l'accés, participació i control dels recursos i beneficis de la societat.

Posar de relleu les principals necessitats pràctiques i els interessos estratègics de les dones, tot considerant que les dones de la comarca són diverses i que sobre les seves realitats incideixen altres dimensions de la identitat (edat, pertinença ètnico-cultural, orientació sexual, etc.), ha permès establir els àmbits prioritaris d'intervenció i les accions més adients per dur a terme al *Pla de Polítiques de Dones del Maresme 2011-2015*.

El *Diagnòstic*, que s'ha dut a terme al llarg del primer semestre del 2010, s'ha nodrit tant dels coneixements i de l'experiència de persones que integren el Consell Comarcal del Maresme, i de la col·laboració dels ens locals i d'agents i actores i actors clau de la comarca; com de les dades estadístiques, estudis i diagnòstics elaborats per diferents institucions.

PART I: DIAGNÒSTIC

1.1. TERRITORI

1.1.1. CARACTERÍSTIQUES GEOGRÀFIQUES

La comarca del Maresme forma part de la província de Barcelona, està situada a la part més oriental i forma part, juntament amb el Garraf, el Baix Llobregat i el Barcelonès, de la seva franja costanera. El Maresme constitueix una estreta franja litoral als vessants i als peus de les muntanyes de la serralada Litoral -serres de San Mateo, del Corredor i de Montnegre (les dues últimes formen un parc natural)-, i s'allarga en quasi cinquanta quilòmetres, entre la primera població, Montgat, i la desembocadura de la Tordera.

MAPA 1. Ubicació de la comarca del Maresme a Catalunya

Entre el límit de ponent, format per la Serralada Litoral, i la ratlla de la mar, la distància mínima és de cinc quilòmetres; la màxima, de quinze. La costa compta amb 45 platges on aflueixen una sèrie de rieres formades a les muntanyes esmentades. Mataró és la capital de la comarca.

La comarca compta igualment amb un conjunt d'espais naturals protegits¹: el Parc del Montnegre i el Corredor, el Parc de la Serralada Litoral –la Conreria, Sant Mateu i Céllecs -, el Parc de la Serralada de Marina, els Estanys de Tordera i Roureda de Tordera, i la desembocadura del riu Tordera i els Aiguamolls del curs baix de la Tordera.

¹ El Parc del Montnegre i el Corredor, el Parc de la Serralada Litoral, els Estanys de Tordera i Roureda de Tordera són espais protegits pel Pla d'Espais d'Interès Natural de Catalunya (PEIN). La desembocadura del riu Tordera i els Aiguamolls del curs baix de la Tordera estan inclosos en l'Inventari de Zones Humides de Catalunya.

1.1.2. ESTRUCTURA TERRITORIAL

La comarca compta amb 134 petites conques hidrogràfiques que constitueixen la matriu de base de la seva estructura territorial. Molts dels municipis de la comarca són creuats per alguna de les 55 rieres que desemboquen al mar.

La comarca del Maresme compren 398,9 km² i compta amb una població de 426.565 habitants segons dades de l'Idescat de 2009, amb una densitat de població de 1.069,3 habitants per km². Aquesta densitat presenta grans variacions d'un municipi a un altre, distant entre els 14.270, 31 hab./km² de Premià de Mar als 80,24 hab./km² de Sant Iscle de Vallalta. La majoria de les poblacions amb més alta densitat es troben situades a la costa.

TAULA 1. Extensió, població i densitat de població per municipis.

Ciudad	Extensió	Població (2009)	Densitat població
Alella	9,58	9.397	981
Arenys de Mar	6,75	14.627	2.167
Arenys de Munt	21,29	8.190	385
Argentona	25,40	11.633	458
Cabrera de Mar	8,98	4.408	491
Cabrils	7,05	6.964	988
Caldes d'Estrac	0,88	2.799	3.181
Calella	8,00	18.627	2.328
Canet de Mar	5,56	13.548	2.437
Dosrius	40,73	4.937	121
Malgrat de Mar	8,82	18.472	2.094
Masnou, El	3,39	22.288	6.575
Mataró	22,53	121.722	5.403
Montgat	2,91	10.270	3.529
Òrrius	5,66	640	113
Palafolls	16,56	8.584	518
Pineda de Mar	10,74	26.203	2.440
Premià de Dalt	6,57	9.944	1.514
Premià de Mar	2,11	27.399	12.985
Sant Andreu de Llavaneres	11,83	10.181	861
Sant Cebrià de Vallalta	15,68	3.309	211
Sant Iscle de Vallalta	17,77	1.267	71
Sant Pol de Mar	7,53	5.102	678
Sant Vicenç de Montalt	8,05	5.627	699
Santa Susanna	12,63	3.251	257
Teià	6,63	6.087	918
Tiana	7,95	7.590	955
Tordera	84,09	15.345	182
Vilassar de Dalt	8,86	8.672	979
Vilassar de Mar	4,00	19.482	4.871
TOTAL	398,53	426.565	59.388,54

Elaboració pròpia a partir de dades del Institut d'Estadística de Catalunya

La comarca compta amb 30 municipis, territorialment agrupats en tres grans àmbits geogràfics: Alt Maresme: Arenys de Mar, Arenys de Munt, Calella, Canet de Mar, Malgrat de Mar, Palafolls, Pineda de Mar, Sant Cebrià de Vallalta, Sant Iscle de Vallalta, Sant Pol de Mar, Santa Susanna, Tordera; Baix Maresme: Alella, Cabrils, Masnou (el), Montgat, Premià de Dalt, Premià de Mar, Teià, Tiana, Vilassar de Dalt, Vilassar de Mar i Maresme central: Argentona, Cabrera de Mar, Caldes d'Estrac, Dosrius, Mataró, Sant Andreu de Llavaneres, Sant Vicenç de Montalt, Òrius. Vint-i-sis d'aquests municipis tenen menys de 20.000 habitants.

MAPA 2. Distribució territorial

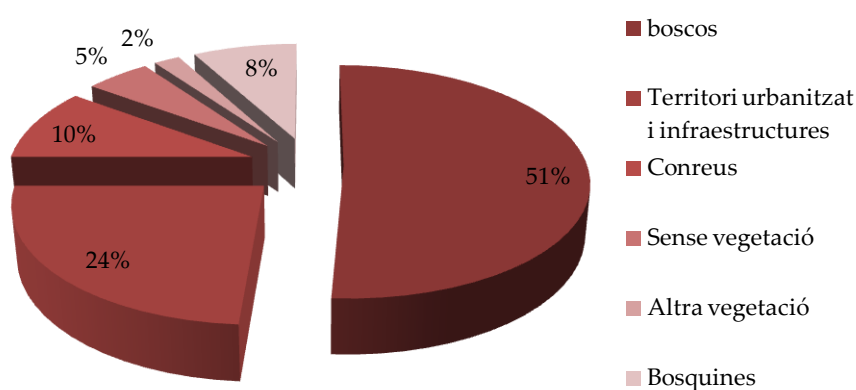
La vida econòmica s'articula al voltant dels serveis - tant els destinats a la població permanent, com els dirigits a visitants de cap de setmana o d'estiu -, la indústria (tèxtil i gèneres de punt - totes dues molt afectades per l'actual crisi -, metal·lúrgica, alimentària, química), i la construcció. L'agricultura (horta i floricultura) representa encara un paper important en l'economia de la comarca i en la fisonomia del paisatge.

En els últims decennis s'ha convertit -pel benigne del clima i la bellesa del paisatge i també per la proximitat de Barcelona- en una comarca eminentment turística, especialment l'Alt Maresme (Calella, Pineda de Mar, Malgrat de Mar, Arenys de Mar), disposant d'una bona infraestructura turística. De fet, en l'actual conjuntura de crisi, des de la comarca s'estan realitzant esforços per augmentar l'oferta de serveis i reactivar el potencial turístic. Part de la comarca, especialment el sector sud de Mataró, s'ha convertit en una ciutat dormitori de Barcelona.

1.1.3. USOS DEL SÒL: EL CREIXEMENT URBANÍSTIC

L'equilibri entre el mar, el pla i la muntanya resulta en un paisatge suau, serè i humit, amb pinedes i alzinars escampats pels turons i variades zones de conreu i sembrats de tota mena. En la distribució dels usos del sòl a la comarca cal destacar el 51% del territori que ocupen els boscos i el 10% d'altres tipus de vegetació, el 24% de sol està urbanitzat o l'ocupen infraestructures i el restant 10% està destinat a conreus. Fins el 42,4% del territori es considera urbanitzable.

GRÀFIC 1. Usos del sòl

Font: Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural, (2006)

Als darrers anys, però, s'ha produït un important creixement urbanístic. El 73% del sòl urbà és residencial i el 90% del sòl en primera línia de mar és urbà o urbanitzable. Aquest creixement urbanístic s'ha produït sota un model poc coherent i caracteritzat per una altíssima ocupació del sòl però de baixa densitat, resultat de la construcció dispersa d'habitatges unifamiliars al marge d'un plantejament ordenat i concentrat, principalment, al Baix Maresme. Lluny d'un urbanisme integrador – on s'articula residència i serveis en un mateix territori –, la segregació que origina l'aïllament de les àrees residencials dificulta la integració de les persones residents a les mateixes en les dinàmiques del municipi. Qüestió que adquireix encara més importància si considerem la progressiva transformació d'aquests habitatges de segones a primeres residències.

El sòl industrial també s'ha transformat notablement, amb un considerable trasllat d'assentaments industrials des dels nuclis urbans cap a les afores dels mateixos (molts a zones anteriorment agrícoles) o a polígons industrials.

Remarcar que ambdues realitats (l'aïllament residencial i l'aïllament dels centres industrials) afecten principalment a les dones que veuen limitada tant la seva capacitat d'integració social com econòmica derivada, en bona mida, de les dificultats per a la mobilització.

1.1.4. LES COMUNICACIONS

La forma d'estreta franja costanera de la comarca condiciona significativament les comunicacions viaries que són molt desiguals. Les principals estructures viaries a la comarca són l'autopista C-32 (Barcelona-Girona), i la carretera nacional N-II (Madrid-La Jonquera, en el seu tram Barcelona-Girona). Aquestes estructures creuen la comarca per la seva vessant marítima, i són les dues vies que suporten més transit diàriament. L'autopista C-60 (Mataró-Granollers) és la tercera via en importància i facilita la connectivitat amb els municipis de la segona corona metropolitana. Fora d'aquestes vies, no existeixen vies locals i comarcals adients que facilitin la mobilitat de les persones per la comarca.

En quant al transport ferroviari el traçat de la línia fèrria de Rodalies de Renfe (línea C-1) creua igualment la comarca per la seva vessant marítima, des de Molins de Rei o l'Hospitalet de Llobregat fins a Mataró, Arenys de Mar, Calella, Blanes o Maçanet Massanes (fent paredes a totes les estacions). Aquesta línia és una de les més importants de la regió metropolitana quant a moviment de persones. El tren és el mitjà de transport públic més utilitzat per les persones residents al Maresme

En relació al transport per carretera la totalitat dels municipis compten amb un important nombre de línies de transport interurbà i amb la capital. Aquest servei es facilita per les empreses Casas, Sagalés i Barcelona Bus. Malgrat els serveis varien d'un municipi a altra, la baixa freqüència de pas és comú a molts d'ells, dificultant l'ús combinat de transports, especialment el tren. El vehicle privat però és el mitjà més habitual de desplaçament a la comarca.

La comarca presenta importants problemes de mobilitat associats a la important concentració de persones que resideixen a la comarca però no treballen a la mateixa. Així hi ha una important saturació de passatgers als trens que van cap a Barcelona els dies feiners i a les hores punta, una creixent congestió de les estructures viaries per un ús intensiu del transport privat, conseqüència en gran mesura de la falta d'una xarxa de transport públic integrada. El resultat són uns considerables nivells de congestió i impactes socials i ambientals.

D'altra banda la comarca presenta un dels nivells d'accidentalitat més alts de Catalunya, 991 accidents de trànsit amb víctimes al 2008 i 1.022 al 2009, només per darrera del Barcelonès, el Baix Llobregat i el Vallès Occidental².

Es important considerar la incidència sobre la vida quotidiana de les dones de l'organització territorial, l'actual planificació urbanística i de les comunicacions de la comarca, la territorialització dels serveis, etc. ja que condicionen la seva mobilitat, l'accés a recursos i serveis, i generen situacions d'aïllament i exclusió social.

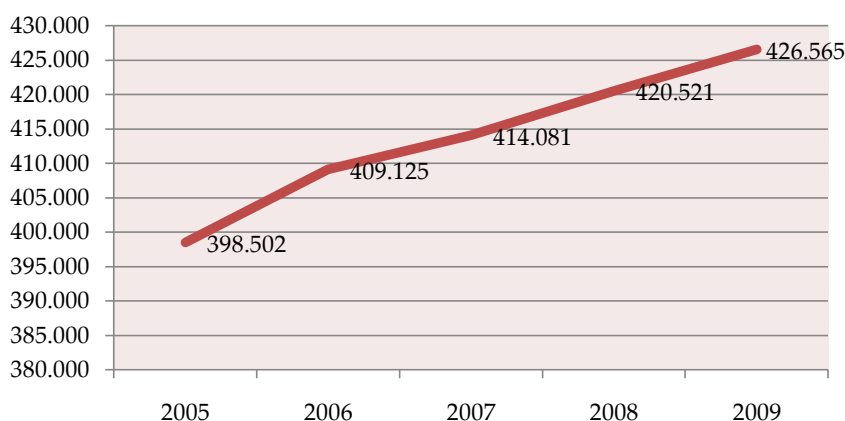
² Memòries del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació 2008 i 2009, Generalitat de Catalunya

1.2. POBLACIÓ

1.2.1. EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

La comarca del Maresme ha experimentat un creixement continuat de la població a la darrera dècada – malgrat en els darrers tres anys aquest s’hagi suavitzat -, creixement lleugerament per sobre del que s’ha produït a Catalunya. Mentre la població ha crescut en aquest període un 7,04%, a Catalunya ho ha fet en un 6,86%. A l’actual ritme de creixement el Maresme superarà el mig milió d’habitants abans de l’any 2015.

GRÀFIC 2. Creixement de la població a la comarca.

Font: Institut d'Estadística de Catalunya. Padró continuu.

Aquest creixement presenta algunes característiques a ser considerades:

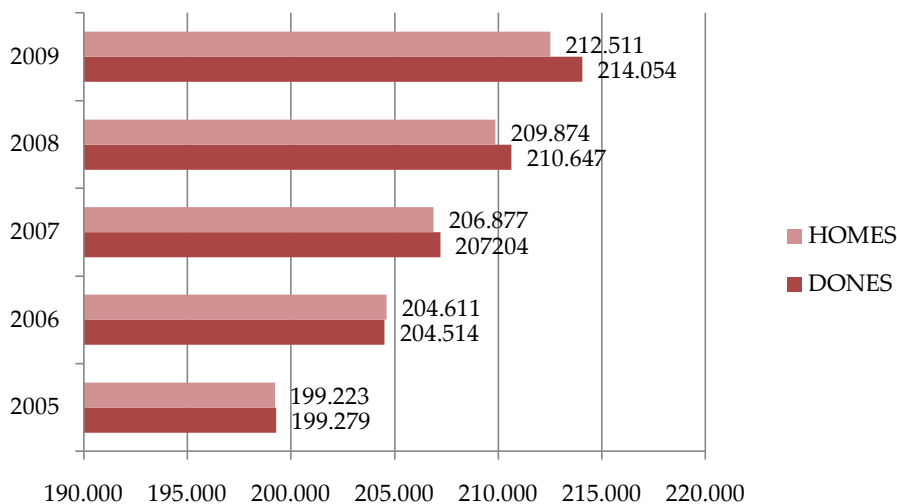
- **Un desigual impacte sobre el territori.** Si considerem l'evolució de la població en els darrers cinc anys, l'augment més important de població s'ha produït a l'interior de la comarca. Els cinc municipis amb més creixement han estat: Dosrius (que ha doblat la seva població), Òrrius, Sant Cebrià de Vallalta, Sant Vicenç de Montalt i Tordera. A Premià de Mar, únic municipi on ha disminuït la població, ho ha fet en una mica menys de l'1%.

Pel que fa a la seva presència en el territori, es produeixen comportaments molt específics de la població. D'una banda, la població es concentra al Baix Maresme i a Mataró, el que significa que el 70% de la població s'ubica en el 46% del territori; d'altra, la població es concentra en els pobles de costa, prop del 75% de la mateixa, mentre que la resta ho fa als pobles d'interior.

- **L'equilibri en la presència de dones i homes.** Les dones signifiquen el 50,18% de la població i el homes el 49,82%. El increment de tots dos col·lectius manté un important equilibri, malgrat una anàlisi interna dels mateixos apunta a algunes diferències entre municipis. Entre el 2005 i el 2009, a Sant Cebrià de Vallalta les

dones van augment en un 34% en front el 24% del homes, a San Pol de Mar ho van fer en un 14% i un 9% i a Sant Andreu de Llaveneres en un 14% i un 8% respectivament. A bona part de la resta de municipis la tendència va ser la inversa però amb percentatges que no superen el 3%.

GRÀFIC 3. Evolució de la població per sexe.

Elaboració pròpia a partir de les dades del Institut d'Estadística de Catalunya

- **Una important diversificació de la població.** En els darrers anys s'ha anat produint un palatí augment de la població estrangera. Segons les dades del 2009, la població nascuda fora de la comarca significava el 63,9% del conjunt de la població, quedant repartida de la següent manera: 30,7% de la resta de Catalunya, 19,7% de la resta de l'Estat i 13,5% d'origen estranger.

TAULA 2. Evolució de la població per nacionalitat

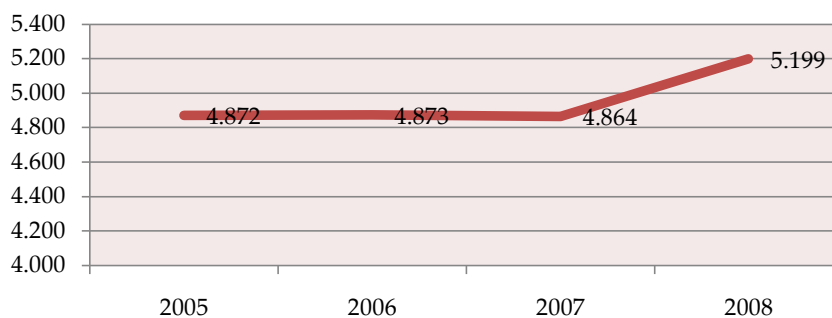
Any	Espanyola	Resta UE	Resta				Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	Total
			Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central				
2009	373.782	10.519	1.758	21.936	2.176	13.127	3.267	426.565	
2008	370.907	10.029	1.619	20.541	1.999	12.601	2.825	420.521	
2007	367.822	8.884	1.482	19.751	1.730	11.579	2.833	414.081	
2006	363.611	6.858	2.796	19.946	1.777	11.334	2.803	409.125	
2005	358.735	5.985	2.312	18.051	1.600	9.630	2.189	398.502	

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

- **Un saldo positiu en l'augment natural de la població.** La comarca manté, amb algunes oscil·lacions, valors positius en la taxa de creixement natural. És important apuntar que bona part dels naixements que es produeixen a l'actualitat són de mares estrangeres, fins a 1.177 al 2008, el 22,6% del total de 5.199 naixements que van tenir lloc. Cal destacar els naixements de mares marroquines, que signifiquen el un 42,4% del total de naixements de mares estrangeres.

Si considerem dels dades de naixements dels col·lectius estrangers més nombrosos, Àfrica i Amèrica del Sud, i creuem les dades de naixements de les dones autòctones (espanyoles en aquest cas per no disposar de dades més desagregades) podem afirmar que existeix un comportament molt diferent. Mentre que el 2008 van néixer una criatura per cada 16,3 dones del col·lectius mencionats, va néixer una per cada 36,1 dones autòctones.

GRÀFIC 4. Evolució dels nascuts/des vius/ves 2005-2008

Elaboració pròpia a partir de les dades del Institut d'Estadística de Catalunya

La immigració ha aportat el 50% del creixement demogràfic comarcal.

- **Un desigual creixement dels grans grups d'edat.** Mentre la població dels grups d'edat de 0 a 14 anys i de més de 65 han crescut al voltant del 12%, el grup d'edat d'entre 15 i 64 anys, només ho ha fet un 5%. L'augment de la població en edat de dependència pot tenir conseqüències sobre les dones com a responsables primeres de l'atenció i cura d'aquestes persones.

Aquest conjunt de característiques posa en evidència la creixent complexitat social de Maresme i la diversificació dels interessos i necessitats de la població. En el següents apartats anirem aprofundint sobre diferents aspectes d'aquesta realitat.

1.2.2. CARACTERÍSTIQUES DEL MOVIMENT MIGRATORI

A la comarca del Maresme, el moviment migratori ha estat considerable en els darrers anys tant per a la població autòctona com en relació a la població procedent de la resta de Catalunya, de l'Estat i la d'origen estranger. Aquests processos migratoris presenten un saldo positiu. Analitzant les dades de migracions internes de la comarca aquestes apunten a una important mobilitat dins la comarca i sobretot amb la resta de Catalunya que és la que contribueix més a augmentar el saldo migratori intern.

En relació als processos migratoris més enllà del d'Estat espanyol, fins al 2009 i segons les darreres dades disponibles, seguint la tendència general de la resta de Catalunya, la composició dels saldo migratori apunta a una major arribada de persones provinent de

la resta de la UE i de l'Amèrica. El increment de la població d'aquests col·lectius, és major tant en números absoluts com percentualment en relació al conjunt de la població.

TAULA 3. Saldo migratori

	Mateixa comarca	Resta de Catalunya	Resta d'Espanya	Resta de la UE	Resta d'Europa	Àfrica	Amèrica	Àsia	Oceania	No consta	Total
Immigració	7.180	10.273	2.535	551	494	1.963	2.200	598	8	882	26.684
Emigració	7.180	7.996	3.109	0	0	0	0	0	0	3.304	21.589
Saldo migratori	0	2.277	-574	551	494	1.963	2.200	598	8	-2.422	5.095

Elaboració pròpia a partir de les dades del Institut d'Estadística de Catalunya, 2008.

D'altra banda, un gran nombre de persones amb nacionalitat estrangera ja han nascut a Catalunya, principalment d'origen africà, i també hi ha un nombre important de persones nascudes a l'estranger que tenen nacionalitat espanyola.

La població del Maresme nascuda a l'estranger representava al 2009 un 13,5% del total de la població, un percentatge inferior al del conjunt de Catalunya (17,4%). Hi ha però més persones nascudes a l'estranger que persones amb nacionalitat estrangera, ja que les persones amb nacionalitat estrangera signifiquen el 12,3% de la població.

La distribució d'aquesta població entre els municipis però, presenta grans diferències, des del 31,7% de població estrangera a Calella o el 20,7% de Caldes d'Estrac, al 3,5% de Tiana o el 3,9% d'Òrrius.

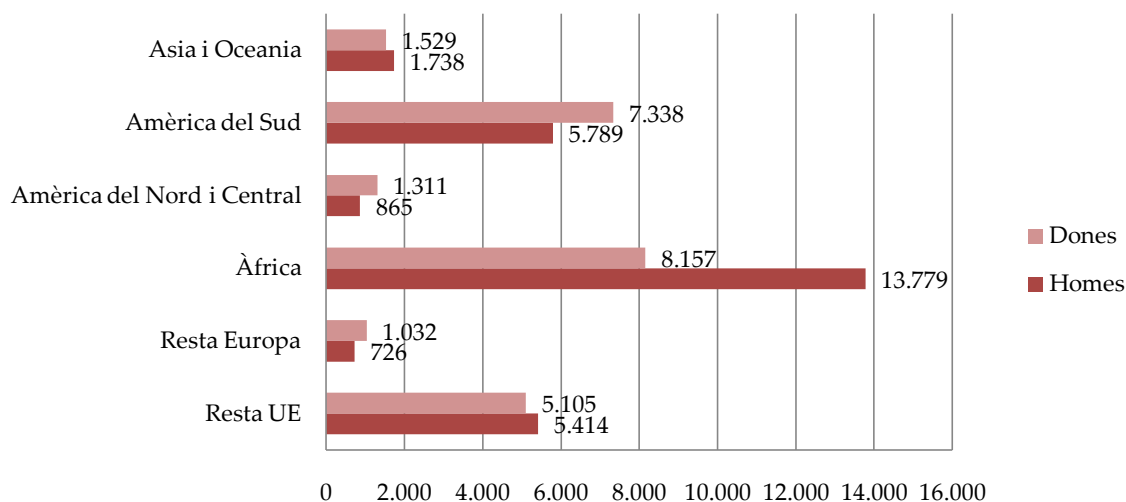
TAULA 3. Població del Maresme segons lloc de naixement i nacionalitat³

Lloc de naixement	Nacionalitat							Total
	Espanyola	Resta UE	Resta d'Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	
Catalunya	279.096	719	86	4.115	68	266	341	284.691
Resta de l'Estat	84.009	62	5	53	11	9	12	84.161
Estranger	10.677	9.738	1.667	17.768	2.097	12.852	2.914	57.713
Total	373.782	10.519	1.758	21.936	2.176	13.127	3.267	426.565

Font: Institut d'Estadística de Catalunya, 2009.

Els principals països d'origen són Marroc, Gambia i Senegal (Àfrica), i Equador, Bolívia i Argentina (Amèrica). Per grans grups, la població de nacionalitat estrangera (indistintament al seu lloc de naixement) prové principalment de l'Àfrica (41,6%), seguida de l'Amèrica del Sud (24,9%, més un 4,1 d'Amèrica del Nord i Central), de la resta de països de la UE (19,9% més un 3,3% de la resta d'Europa) i finalment un simbòlic 6,1% de persones provinents de l'Àsia i Oceania.

³ És important establir clarament la diferència entre **nacionalitat** i **lloc de naixement**. El país de nacionalitat d'una persona no necessàriament ha de coincidir amb el del seu lloc de naixement. Un **ciutadà** és una persona que té la nacionalitat legal del país en què resideix i un **estranger** és una persona que no és nacional d'aquest país.

GRÀFIC 5. Composició de la població d'origen estranger per lloc de naixement i sexe

Elaboració pròpia a partir de les dades del Institut d'Estadística de Catalunya, 2009

És important apuntar, com així assenyala la recent publicació de la Fundació Bofill *El reagrupament familiar a Catalunya, una aproximació quantitativa* (2010), que el reagrupament familiar ha guanyat pes com a via d'entrada al nostre país, d'una banda, per la caiguda generalitzada dels fluxos migratoris al llarg del 2008; d'altra, per la maduració dels corrents migratoris i l'inici del procés d'assentament.

S'apunta igualment a l'estudi, que el reagrupament familiar, com a indicador de les dinàmiques d'assentament de les poblacions immigrades, es veu influenciat per les característiques de gènere i edat de les diferents nacionalitats. Així, el perfil de les persones reagrupades i de les reagrupadores s'explica en bona mesura per les relacions de gènere que s'estableixen en el procés migratori i que són diferents entre els col·lectius.

Segons aquest mateix estudi, la importació de cònjuges a Catalunya és gairebé exclusivament 'cosa d'homes', principalment d'homes marroquins i el patró habitual de reagrupament dels fills menors és el reagrupament de tots els fills en bloc i no escalonat (malgrat existeix algun esglaonament a mesura que augmenta el nombre de potencials fills reagrupables).

DONES I IMMIGRACIÓ

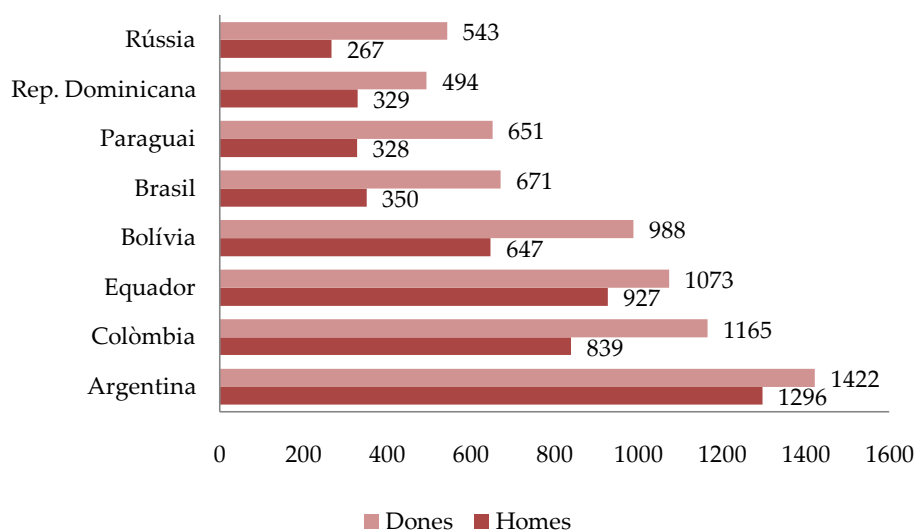
Les dones amb nacionalitat estrangera signifiquen el 11,4% de les dones del Maresme, en front el 13,3% que signifiquen el homes; i representen el 46,4% de les persones amb nacionalitat estrangera. L'índex de feminitat⁴ del col·lectiu de persones estrangeres és 86, lluny del 103 del mateix índex per a la població de nacionalitat espanyola resident al Maresme. L'índex del conjunt de la població és 100,7. Aquesta relació és encara més

⁴ L'índex de feminitat mesura el nombre de dones per cada 100 homes.

desequilibrada en algunes franges d'edat. Es tracta, a més, d'un col·lectiu molt heterogeni ja que hi ha dones procedents de quasi 100 països.

Malgrat aquesta menor presència de dones de nacionalitat estrangera (en relació als homes del mateix col·lectiu) a la comarca, hi ha grups nacionals que estan força feminitzats. Les dones són majoria entre aquelles que provenen de l'Amèrica (en nombres absoluts Argentina, Colòmbia i Equador; en termes de valors relatius als diferents grups nacionals de Paraguai i Brasil (amb un 65% de dones) i de la República Dominicana i Bolívia (amb un 60%) i d'Europa (excepte països UE i destacant el 67% de dones de nacionalitat russa), principalment per què la dona ha estat l'emprenedora del procés migratori.

GRÀFIC 6. Grups nacionals amb major presència de dones al Maresme desagregats per sexe

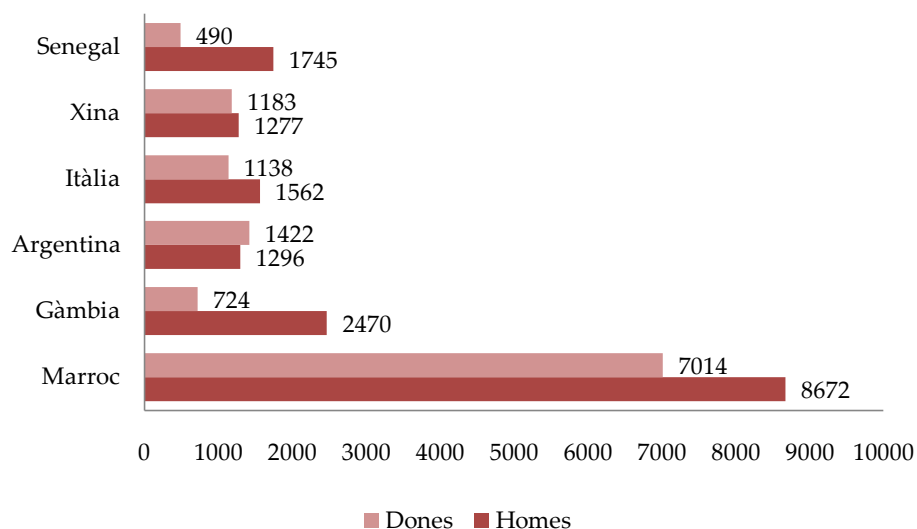
Elaboració pròpia a partir de les dades del Institut d'Estadística de Catalunya, 1 de gener de 2010

Dels sis països amb les comunitats més importants al Maresme, Marroc, Gambia, Argentina, Itàlia, Xina i Senegal, les dones només són majoria en el cas d'Itàlia⁵.

⁵ És important considerar alguns elements que afecten el tractament de les dades. A Catalunya només el 51,2% de les persones amb nacionalitat italiana són nascuts a Itàlia, la resta no són italians de naixement (el 31,9% de les persones amb nacionalitat italiana són argentins i el 8,1% són uruguaians).

De les persones amb nacionalitat marroquina, el 15,9% de les persones amb nacionalitat marroquina són nascudes a Espanya. D'altra banda, col·lectius com el marroquí, gambià o senegalès, amb presència important al Maresme, porten assentats des de fa molts anys i, molts ja tenen nacionalitat espanyola, existint un considerable grup de població espanyola però d'origen estranger.

GRÀFIC 7. Grups nacionals amb major presència al Maresme desagregats per sexe

Elaboració pròpia a partir de les dades del Institut d'Estadística de Catalunya, 1 de gener de 2010

D'altra banda és important assenyalar l'heterogeneïtat del col·lectiu de dones de nacionalitat estrangera, heterogeneïtat que s'origina en factors molt diversos i que tenen un impacte molt diferent en la realitat quotidiana d'aquestes dones. Per mencionar aquells que tenen una especial incidència, podem parlar de la pertinença ètnico-cultural, la religió, la situació legal, el procés i els projecte migratoris, l'idioma (i el domini del castellà i el català), el nombre de persones dependents (especialment filles i fills), les capacitats personals, etc.

Aquestes diferències estan en l'origen dels diferents nivells d'integració social i econòmica que les dones experimenten. Un exemple clar és la importància que el coneixement de la llengua té en relació a l'autonomia de les dones. Conèixer la llengua d'acollida és fonamental en el procés d'integració.

Una altra característica de les dones estrangeres es la seva joventut. La seva mitjana d'edat està al voltant del 30 anys, molt inferior a la de les dones autòctones que està al voltant del 43. La seva presència és molt significativa en el total de dones en edats infantils i juvenils, i també en edat activa. Aquesta estructura per edats fa que actualment tinguin una presència important en el sistema educatiu i en mercat laboral i també en la fecunditat⁶. Com hem apuntat prèviament el 22,6% dels naixements que van tenir lloc al 2008 van ser de mares estrangeres. Les nacionalitats de les mares estrangeres més nombroses són: marroquina, gambiana, xinesa i equatoriana.

A continuació, sense voluntat de caure en generalitzacions, apuntem algunes de les principals característiques de les dones que integren els grans col·lectius de persones de nacionalitat estrangera.

⁶ Veure *La immigració en xifres*, N. 5, Abril 2010. Secretaria per a la immigració, Generalitat de Catalunya.

Les **DONES MARROQUINES**, llevat d'un petit percentatge de dones que inicien el procés migratori, són dones reagrupades. La principal conseqüència d'aquesta situació, fins a la darrera reforma de la Llei d'Estrangeria havia implicat disposar de permís de residència però no de treball, ha estat una important restricció de les dones a l'àmbit domèstic amb el consegüent aïllament social, i el manteniment de relacions en un àmbit molt restringit (important endogàmia de grup). Es tracta d'una comunitat força tancada que exerceix un important control social sobre els seus membres, especialment sobre les dones, que sovint es veuen abocades a un aprofundiment de les costums (moltes de base religiosa), per imposició masculina.

Les dones que treballen (tant formal com irregularment) ho fan sovint al servei domèstic o en altres feines no qualificades, realitat que respon a l'elevat índex d'analfabetisme en aquest col·lectiu. L'impacte de la modificació de la Llei d'Estrangeria no és encara mesurable.

Una conseqüència de la seva absència del mercat regular de treball és la restricció de l'accés a la formació. El que és important de la formació –més enllà de la formació en sí mateixa -, és la socialització i el currículum ocult que, en matèria d'igualtat i drets de les dones sovint es facilita.

A alguns municipis de la comarca comença a haver grups de dones marroquines organitzats i dones marroquines que s'integren a altres xarxes social, que actuen com a difusores o facilitadores d'informació. El palatí coneixement de drets (a l'educació, a la salut, etc.) i serveis les fa usuàries habituals dels mateixos.

Les **DONES DE L'ÀFRICA SUBSAHARIANA** (principalment del Senegal i Gàmbia) constitueixen un grup no massa nombrós. Es tracta de dones, en la seva majoria, també reagrupades i que comparteixen en gran mida la situació de les dones marroquines. Es tracta però, d'un col·lectiu significativament organitzat (la primera associació de dones d'origen estranger creada al Maresme la van conformar dones africanes) i amb importants vincles de solidaritat entre elles.

Les **DONES LLATINOAMERICANES**, tot i les diferències entre els diferents grups nacionals podríem considerar, entre els principals trets d'aquest col·lectiu, un procés migratori iniciat sovint per elles. Moltes han aconseguit regularitzar la seva situació i treballen regularment, malgrat també és cert que moltes ho fan per sota de la seva qualificació.

Els reagrupaments són un projecte familiar moltes vegades sotmès a una important tensió originada tant en la desestructuració familiar que ha provocat la llarga absència de la mare/esposa com del xoc cultural i econòmic a que es veuen sotmeses les persones reagrupades. Els processos de reagrupament familiar estan sovint marcats per l'esglonament en el reagrupament de fills i filles menors el que no està absent de tensions.

Les DONES XINESES participen de la forta endogàmia d'aquest col·lectiu nacional. Per moltes d'elles la migració ha estat un projecte familiar que han realitzat amb els seus marits i de vegades amb filles i fills; fills i filles que si no han participat de la migració inicial són aviat reagrupats en la seva totalitat.

D'altra banda també apunten a la desigual presència de dones de nacionalitat estrangera al territori. Mentre la majoria de municipis presenten un major presència d'homes d'origen estranger, en alguns municipis aquesta presència s'inverteix, així el 56,6% de dones a Vilassar de Dalt, el 54,9% a Tiana, o el 54,6% a Caldes d'Estrac.

Aquests breu recorregut subratlla la necessitat imperiosa d'abordar el fet migratori des de la perspectiva de gènere i aplicar aquesta perspectiva amb caràcter transversal a totes les polítiques i recursos públics. Avançar en el coneixement dels diferents col·lectius, permetrà actuar no només sobre la discriminació de gènere sinó també sobre aquella que s'origina en la pertinença ètnica i cultural⁷. Conèixer les necessitats pràctiques i estratègiques serà fonamental per adequar polítiques i recursos a l'objectiu de reduir les bretxes d'iniquitat de gènere i avançar en la igualtat d'oportunitats entre dones i home, també, entre els col·lectius de persones d'origen estranger. Igualtat que en aquest cas passa, entre d'altres coses, per incrementar l'autonomia personal de les dones.

1.2.3. ESTRUCTURA DE LA POBLACIÓ

Si considerem l'estructura de la població i analitzem la seva composició, des del punt de vista de les característiques demogràfiques (les característiques socioeconòmiques es consideren en altres apartats), trobarem una comarca amb força heterogeneïtat.

En la composició de la població segons sexe constatem un considerable equilibri. Les dones signifiquen al 2009 el 50,2% de la població i la distribució de dones i homes al territori no presenta gran diferències en el seu conjunt.

TAULA 4. Composició de la població per municipi i sexe.

Municipi	Homes	Dones	% s/t	TOTAL
Alella	4.637	4.760	50,7%	9.397
Arenys de Mar	7.166	7.461	51,0%	14.627
Arenys de Munt	4.085	4.105	50,1%	8.190
Argentona	5.784	5.849	50,3%	11.633
Cabrera de Mar	2.243	2.165	49,1%	4.408
Cabrils	3.433	3.531	50,7%	6.964
Caldes d'Estrac	1.365	1.434	51,2%	2.799
Calella	9.225	9.402	50,5%	18.627
Canet de Mar	6.704	6.844	50,5%	13.548
Dosrius	2.496	2.441	49,4%	4.937

⁷ Sobre el racisme, xenofòbia i discriminació que pateixen les dones immigrades i la seva situació d'especial vulnerabilitat a patir pobresa i a l'exclusió social veure l'*Informe sobre la situació de las mujeres de los grupos minoritarios en la Unión Europea (2103/2109 INI)* aprovat el 24 de febrer de 2004 (Comissió dels drets de la dona i igualtat d'oportunitats).

Municipi	Homes	Dones	% s/t	TOTAL
Malgrat de Mar	9.206	9.266	50,2%	18.472
Masnou, El	10.709	11.579	52,0%	22.288
Mataró	60.975	60.747	49,9%	121.722
Montgat	5.052	5.218	50,8%	10.270
Òrrius	331	309	48,3%	640
Palafolls	4.300	4.284	49,9%	8.584
Pineda de Mar	13.335	12.868	49,1%	26.203
Premià de Dalt	4.991	4.953	49,8%	9.944
Premià de Mar	13.567	13.832	50,5%	27.399
Sant Andreu de Llavaneres	5.083	5.098	50,1%	10.181
Sant Cebrià de Vallalta	1.716	1.593	48,1%	3.309
Sant Iscle de Vallalta	659	608	48,0%	1.267
Sant Pol de Mar	2.568	2.534	49,7%	5.102
Sant Vicenç de Montalt	2.858	2.769	49,2%	5.627
Santa Susanna	1.670	1.581	48,6%	3.251
Teià	3.055	3.032	49,8%	6.087
Tiana	3.715	3.875	51,1%	7.590
Tordera	7.865	7.480	48,7%	15.345
Vilassar de Dalt	4.265	4.407	50,8%	8.672
Vilassar de Mar	9.453	10.029	51,5%	19.482
TOTAL	212.511	214.054	50,2%	426.565

Elaboració pròpia a partir de les dades del Institut d'Estadística de Catalunya

Existeix però un considerable desequilibri entre dones i homes entre la població de nacionalitat estrangera. Si considerem aquesta població agregada per continents podem constatar que el 62,8% de les persones procedents del continent africà són homes i el 58,5% de les persones de l'Europa no comunitària són dones.

TAULA 5. Composició de la població per nacionalitat (agregada per continents) i sexe.

	Homes	%	Dones	%	TOTAL
Espanyols	184.200	49,3%	189.582	50,7%	373.782
Estrangers	28.311	53,6%	24.472	46,4%	52.783
Europa	6.152	50,0%	6.145	50,0%	12.297
UE	5.414	51,5%	5.105	48,5%	10.519
Europa no comunitària	738	41,5%	1.040	58,5%	1.778
Àfrica	13.779	62,8%	8.157	37,2%	21.936
Amèrica	6.654	43,5%	8.649	56,5%	15.303
Àsia	1.714	53,0%	1.517	47,0%	3.231
Oceania i apàtrides	12	75,0%	4	25,0%	16
TOTAL	212.511		214.054		426.565

Elaboració pròpia a partir de les dades del Instituto Nacional de Estadística 2009.

La població de nacionalitat estrangera sí presenta una desigual distribució al territori. Per exemplificar la gran diversitat que presenten localment els municipis assenyalar, per exemple que: al municipi de Santa Susanna, de les persones procedents de l'Àfrica, fins el 60% són dones, a Tordera només ho són el 29,4%, però a Òrrius no hi ha cap persona d'origen africà ni tampoc asiàtic. A Cabrils les dones nacionals d'algun país

americà arriben al 66,9% però només són el 46,6% a Santa Susanna. Del col·lectiu de persones asiàtiques, en front el 47% que representen les dones al promig comarcal, a Tiana o Caldes d'Estrac arriben al 80% (cert que són municipis petits) a Sant Pol o Teià, només representen un 33,3%. En relació a les dones procedents de l'Europa comunitària, a Argentona aquestes representen el 40,5%, però són el 57% a Teià; les dades per a les dones procedents de l'Europa no comunitària apunten a Cabrera de Mar com el municipi amb major percentatge de presència d'aquets col·lectiu, el 76,5%, i a Sant Iscle de Vallalta, amb un 33,3% (de fet un única dona), com el que menys.

Fem ara una aproximació diferent i considerem únicament el col·lectiu de dones estrangeres. Aquestes dones representen el 11,4% del conjunt de les dones de la comarca, però la seva presència es força diferents als municipis. Així, les majors concentracions de dones no autòctones es produeixen a Calella (21,3%), Caldes d'Estrac (18,3%) i Sta. Susanna (14%); i tenen la menor presència a Tiana i Òrrius (3,6%) i Argentona (4,3%).

Si considerem la composició de la població per grups d'edat veurem que evolucionen diferentment. Com ja s'ha apuntat prèviament, els grups d'edat de 0 a 14 anys i de més de 65 han crescut al voltant del 12%, el grup d'edat d'entre 15 i 64 anys, només ho ha fet un 5%. Malgrat aquestes dades, l'índex d'envelliment de la població s'ha reduït lleugerament en els darrers 10 anys (del 93% al 1998 al 91% al 2008), i els 3 índex de dependència - senil, juvenil i global - s'han mantingut entorn els mateixos percentatges a la darrera dècada (22/23%, 21% i 43/45% respectivament)⁸. Les dades són similar a les que poden trobar a Catalunya per al mateix període.

Aquest creixement, però, és diferent se el considerem per sexes.

TAULA 6. Composició de la població per grups d'edat i sexe

GRUP EDAT	Homes	%	Dones	%	TOTAL
0-4	13.253	52,1%	12.171	47,9%	25.424
05-09	11.853	51,6%	11.115	48,4%	22.968
10-14	10.502	51,7%	9.794	48,3%	20.296
15-19	10.627	52,4%	9.660	47,6%	20.287
20-24	12.203	51,7%	11.382	48,3%	23.585
25-29	16.160	52,0%	14.915	48,0%	31.075
30-34	20.223	51,6%	18.994	48,4%	39.217
35-39	19.735	51,6%	18.477	48,4%	38.212
40-44	18.172	51,1%	17.368	48,9%	35.540
45-49	15.600	49,9%	15.640	50,1%	31.240
50-54	14.015	49,5%	14.288	50,5%	28.303

⁸ **Índex d'envelliment:** Quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més i el nombre de joves menors de 15 anys. S'expressa en tant per cent.

Índex de dependència senil: Quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més i el nombre de persones de 15 a 64 anys. S'expressa en tant per cent.

Índex de dependència juvenil: Quocient entre el nombre de joves menors de 15 anys i el nombre de persones de 15 a 64 anys. S'expressa en tant per cent.

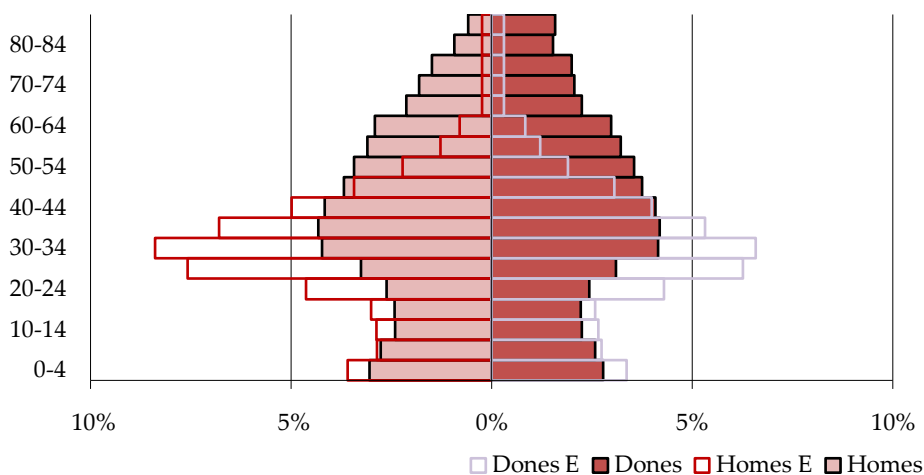
Índex de dependència global: Relació de la població major de 64 anys i els menors de 15 anys respecte al grup comprès entre ambdues edats. Mesura la càrrega que per a la població en edat de treballar representa la població en edats dependents. S'expressa en tant per cent.

GRUP EDAT	Homes	%	Dones	%	TOTAL
55-59	12.262	49,2%	12.653	50,8%	24.915
60-64	11.316	49,5%	11.567	50,5%	22.883
65-69	8.098	48,6%	8.565	51,4%	16.663
70-74	6.905	46,8%	7.855	53,2%	14.760
75-79	5.702	42,7%	7.645	57,3%	13.347
80-84	3.580	37,8%	5.884	62,2%	9.464
85 i més	2.305	27,5%	6.081	72,5%	8.386
TOTAL	212.511		214.054		426.565

Font: Instituto Nacional de Estadística, 2009

Els homes són majoria en tots els quinquennis fins el quinquenni 40-44 a partir del qual la tendència s'inverteix. Especialment entre els homes, la població de 25 a 44 anys és la que més ha augmentat. En aquest creixement ha tingut gran incidència la important arribada d'immigració estrangera, ja que bona part dels homes immigrants estan en aquest rang d'edat.

GRÀFIC 8. Piràmide poblacional amb diferenciació de la població autòctona i de nacionalitat estrangera i desagregat per sexe.

Elaboració pròpia a partir de les dades del Institut d'Estadística de Catalunya, 2009.

La bretxa entre dones i homes creix significativament a partir dels 70 anys, arribant a superar els 45 punts percentuals en les persones més grans de 85 anys. L'increment substancial del pes de les dones en aquest darrer grup té que a veure, sens dubte, en la major esperança de vida de les dones. D'altra banda, malgrat ser difícil mesurar la incidència real, és important apuntar a l'increment del nombre de persones de la tercera edat que experimenten alguns municipis, sens dubte vinculada a la important oferta de centres residencials per aquest col·lectiu i a la necessitat d'empadronar-se al municipi d'acollida.

El significatiu creixement de grup d'edat dels menors fins els 14 anys, sens dubte ha contribuït el increment de la natalitat resultat dels elevats índex de fecunditat entre les dones estrangeres que dobla la de les dones autòctones.

D'altra banda, pel que fa referència al nivell d'instrucció, novament ens trobem a dades de fa alguns anys. Comparem però la situació de les dues darreres dades disponibles del l'Idescat, 1996 i 2001, i observem una important evolució de la instrucció. D'una banda s'ha produït una significativa reducció de la població sense titulació i d'altra el gruix de la població que abans finalitzava els seus estudis a primària ara ho fa a secundària, havent-se incrementat igualment la població amb estudis universitaris. És d'imaginar que els darrers anys aquesta tendència s'haurà consolidat –l'educació és ara obligatòria fins la secundària- i que s'haurà incrementat la població amb estudis universitaris.

TAULA 7. Nivell d'instrucció de la població de 10 anys i més
(percentatge)

		Sense titulació	Primer grau	Segon grau	Ensenyament universitari	Total
Maresme	2001	13,3	25,9	48,3	12,5	317.722
	1996	17,6	53,6	19,2	9,6	286.701
Catalunya	2001	13,7	26,2	47,2	12,8	5.724.420
	1996	17,7	51,6	20,7	10	5.539.012

Font: Institut d'Estadística de Catalunya, 1996 i 2001.

1.2.4. ESTAT CIVIL DE LA POBLACIÓ

Al respecte de l'estat civil de la població, comptem amb dades desagregades per sexe (però no per grups d'edat) del l'any 2007 (Idescat). D'aquestes dades podem destacar dos trets diferenciadors de les dinàmiques de dones i homes: mentre que el percentatge de dones i homes casat és pràcticament igual, es produeix, d'una banda, una major incidència de la solteria entre els homes, més de 10 punts percentuals sobre les dones; i d'altra banda, una gran incidència de la viudetat entre les dones – vinculada a la major esperança de vida de les mateixes -.

TAULA 8. Estat civil⁹ de la població per sexes.

	Solter/a	Casat/da	Vidu/a	Separat/da	Alguna vegada casat/da	Total
Dones	36,8%	46,4%	12,2	4,6		100
Homes	47,1%	47,8%			5	100

Font: Idescat. Enquesta demogràfica, 2007

⁹ Situació civil legal independentment de la de fet.

Si considerem les darreres dades disponibles desagregades per sexe i grups d'edat, (Idescat, 2001) identifiquem algunes tendències que, malgrat les dinàmiques puguin haver sofert variacions en el darrers anys, pensem que possiblement es mantenen.

De manera general, les dones presenten menors taxes de solteria (dades que s'inverteixen a partir dels 65 anys) i accedeixen al matrimoni a una edat sensiblement inferior als homes. D'altra banda, presenten dades significativament superiors en quasi tot els trams d'edat en els estats civils de divorci i de separació, i superen en percentatges molt importants la situació de viudetat en tots els grups d'edat.

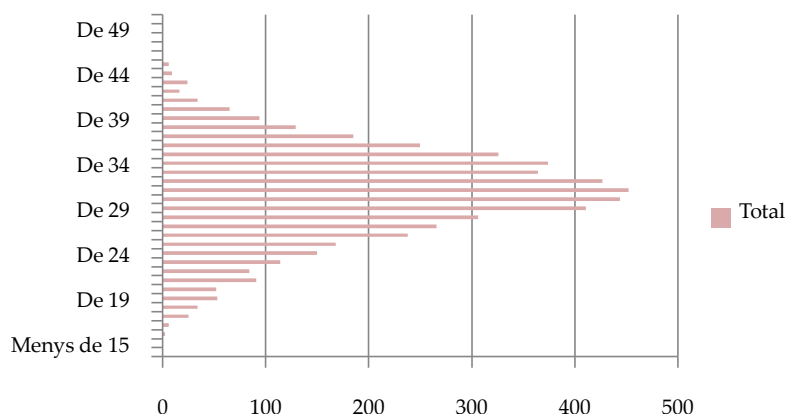
TAULA 9. Estat civil de les dones per grups d'edat

Edat	Solteres			Casades			Vídues			Separades			Divorciades			Total		
	dones	%	total	dones	%	total	dones	%	total	dones	%	total	dones	%	total	dones	%	total
menys de 15	26.210	48,3%	54.272	1	100,0%	1	0		0	0		0		0	26.211	48,3%	54.273	
de 15 a 19	9.964	48,1%	20.727	100	75,8%	132	4	100,0%	4	7	70,0%	10	5	100,0%	5	10.080	48,3%	20.878
de 20 a 24	11.802	46,7%	25.266	1.133	74,1%	1.528	10	83,3%	12	55	78,6%	70	9	81,8%	11	13.009	48,4%	26.887
de 25 a 29	9.094	43,1%	21.081	5.824	61,0%	9.546	36	92,3%	39	334	62,7%	533	121	70,3%	172	15.409	49,1%	31.371
de 30 a 34	4.264	38,9%	10.957	9.628	53,3%	18.070	74	77,9%	95	641	60,2%	1.064	361	69,2%	522	14.968	48,7%	30.708
de 35 a 39	2.426	41,2%	5.883	10.658	50,8%	20.976	169	78,6%	215	834	57,4%	1.452	567	57,7%	983	14.654	49,7%	29.509
de 40 a 44	1.489	42,3%	3.517	10.618	50,3%	21.097	267	78,1%	342	880	58,2%	1.513	738	59,9%	1.233	13.992	50,5%	27.702
de 45 a 49	849	40,3%	2.105	9.710	49,3%	19.692	429	83,1%	516	751	53,3%	1.408	657	56,1%	1.172	12.396	49,8%	24.893
de 50 a 54	629	40,9%	1.538	9.140	49,2%	18.587	777	83,2%	934	531	50,3%	1.055	499	53,3%	936	11.576	50,2%	23.050
de 55 a 59	472	41,5%	1.138	7.648	48,0%	15.949	961	81,0%	1.186	381	50,1%	761	284	49,2%	577	9.746	49,7%	19.611
de 60 a 64	349	44,9%	777	5.694	47,1%	12.091	1.148	81,2%	1.413	246	52,9%	465	154	47,7%	323	7.591	50,4%	15.069
de 65 a 69	424	50,7%	836	5.466	45,8%	11.934	2.034	83,1%	2.447	141	43,4%	325	105	46,9%	224	8.170	51,8%	15.766
de 70 a 74	449	60,3%	745	4.052	45,0%	8.997	2.681	83,8%	3.198	87	51,5%	169	50	46,7%	107	7.319	55,4%	13.216
de 75 a 79	432	70,4%	614	2.469	41,9%	5.891	2.982	84,2%	3.540	54	50,9%	106	32	57,1%	56	5.969	58,5%	10.207
de 80 a 84	341	82,0%	416	918	36,5%	2.516	2.563	85,2%	3.009	22	61,1%	36	10	58,8%	17	3.854	64,3%	5.994
de 85 i més	287	83,7%	343	335	30,1%	1.113	2.848	82,8%	3.441	12	50,0%	24	2	50,0%	4	3.484	70,7%	4.925
Total	69.481	46,3%	150.215	83.394	49,6%	168.120	16.983	83,3%	20.391	4.976	55,3%	8.991	3.594	56,7%	6.342	178.428	50,4%	354.059

(nombres absoluts i percentatge sobre total estat)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Institut d'Estadística de Catalunya

Les dades sobre naixements per edat de la mare al 2008 (Idescat) mostren un patró similar a la resta de Catalunya, amb una taxa de natalitat lleugerament superior 12,36 nascuts vius per cada 1.000 habitants. Recordar però, i com ja hem apuntat prèviament, que bona part dels naixements que es produeixen a l'actualitat són de mares estrangeres, i que durant el 2008, mentre va néixer una criatura per cada 16,3 dones de nacionalitat estrangera, va néixer una per cada 36,1 dones autòctones.

GRÀFIC 9. Nascuts vius segons l'edat de la mare i sexe.

Font: Idescat. Moviment natural de la població, 2008

Les pràctiques i dinàmiques dels diferents col·lectius estrangers són, en alguns aspectes relatius a l'evolució i l'estructura de la població, diferents a les de les persones autòctones. La seva incidència sobre les estadístiques és doncs significativa i, en conseqüència, aquesta diversitat haurà de ser considerada transversalment a l'hora de dissenyar polítiques públiques.

1.2.5. ESTRUCTURA DE LA LLAR

En els darrers anys la família ha experimentat una evolució força important. Hem assistit a una important diversificació de les formes i estructures familiars: la família nuclear ja no representa el model hegemònic de família –mentre han proliferat les famílies reconstituïdes, les famílies homoparentals, les famílies monoparentals, etc -, s'ha produït igualment una important baixada de la nupcialitat a favor de les parelles de fet –que a més s'uneixen més tard -, s'han incrementat els divorcis, s'ha mantingut una baixa natalitat, etc. Les famílies tenen cada cop menys membres, de fet han crescut significativament les llars unipersonals.

Malgrat la dimensió d'aquests canvis, el cert és que les darreres dades disponibles sobre l'estructura de les llars corresponen al 2001 (Cens de Població i Habitatge) per la qual cosa ens basarem en les mateixes per fer algunes valoracions.

Entre les principals catequístiques a destacar – situacions que les tendències indiquen que s'han anat aprofundint – podem mencionar:

El gran nombre de llars sense nucli (22,1% respecte el total de llars), el creixent nombre de llars amb nucli però sense fills/es (22,3%), l'increment de les famílies monoparentals (11,9% al 1991 i 17,2% al 2001) i la pèrdua de pes específics de la família nuclear – unitat composta per el pare, la mare i la seva descendència- (40% en front el 50,49% del 1991).

TAULA 10. Llars segons el tipus de nucli, 2001

	Llars sense nucli			Llars amb un nucli					
	unipersonals	amb dues persones o més	Total	parelles sense fills			parelles amb fills		
				sense altres persones	amb altres persones	Total	sense altres persones	amb altres persones	Total
Maresme	23.334	4.467	27.801	25.016	2.965	27.981	50.224	5.294	55.518

Llars amb un nucli							Llars amb dos nuclis o més			TOTAL
mares soles amb fills			pares sols amb fills			Total llars amb nucli	sense altres persones	amb altres persones	total	
sense altres persones	amb altres persones	total	sense altres persones	amb altres persones	total					
7.617	1.514	9.131	1.786	629	2.415	95.045	1.846	930	2.776	125.622

Font: Institut d'Estadística de Catalunya, 2001

És important subratllar l'increment dels nuclis monoparentals, especialment aquells encapçalats per dones que continuen sent 3 vegades més que aquells encapçalats per homes. Les dones, a més, tenen un nombre major de fills i filles sota la seva responsabilitat.

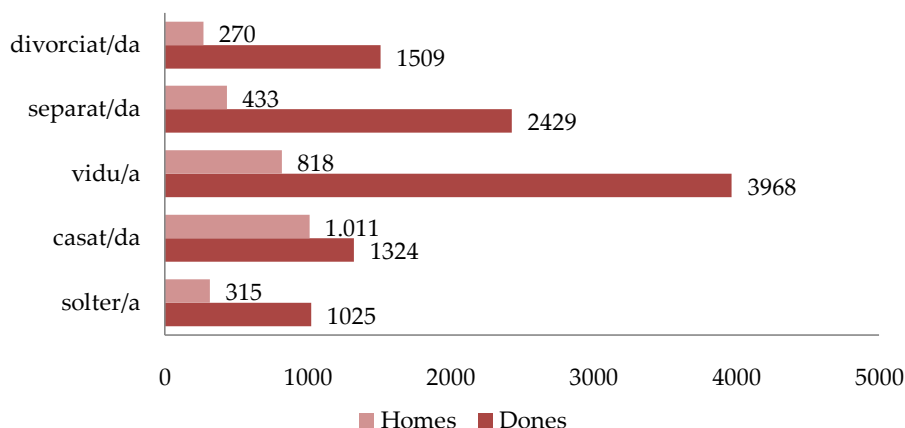
TAULA 11. Nuclis monoparentals segons el nombre de fills

Tipus de nucli	Nombre de fills					Total	%
	1	2	3	4	5 i més		
Monoparentals pare	1.906	700	180	46	15	2.847	22%
Monoparentals mare	6.424	3.077	619	105	30	10.255	78%
Total	8.330	3.777	799	151	45	13.102	

Font: Institut d'Estadística de Catalunya, 2001

D'altra banda assenyalar les diferències que presenten dones i homes en relació al seu estat civil quan encapçalen famílies monoparentals; destacar, com ja hem anat apuntant, l'important nombre de dones vídues, pràcticament el 39% de les llars monoparentals encapçalades per dones (i molt per sobre del 28,9% del homes).

GRÀFIC 10. Nuclis monoparentals per estat civil del/de la progenitor/a

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat elaborades a partir del Cens de població i habitatges de l'INE

Valorar en aquest punt l'alta incidència que té la gestió de la dependència per aquests col·lectiu. Els índexs de dependència pel Maresme mostren que els valors es mantenen estables des del 2001, amb un lleuger augment en l'índex de dependència juvenil des del 2001 com a conseqüència del major nombre de naixements dels darrers anys.

Finalment apuntar a la persistència de la consideració dels homes com a 'persona principal de la llar'. Aquesta situació roman així degut, entre d'altres qüestions, per la desigual relació que dones i homes tenen amb el mercat laboral i que situa a les dones com a proveïdores secundàries d'ingressos a les llars, qüestió que desenvolupem a continuació.

TAULA 12. Persona principal de la llar per sexe i edat

Edat	Homes	%	Dones	%	Total
<20 anys	152	45%	186	55%	338
20-24 anys	986	46%	1.177	54%	2.163
25-29 anys	3.979	50%	4.012	50%	7.991
30-34 anys	7.598	59%	5.337	41%	12.935
35-39 anys	8.954	62%	5.513	38%	14.467
40-44 anys	9.136	64%	5.202	36%	14.338
45-49 anys	9.014	67%	4.452	33%	13.466
50-54 anys	8.615	69%	3.899	31%	12.514
55-59 anys	7.578	68%	3.492	32%	11.070
60-64 anys	5.434	66%	2.797	34%	8.231
65-69 anys	5.178	62%	3.140	38%	8.318
70-74 anys	4.393	58%	3.241	42%	7.634
75 anys i més	5.547	46%	6.610	54%	12.157
Total	76.564		49.058		125.622

Font: IDESCAT, a partir del Cens de població i habitatges de l'INE

1.2.6. POBLACIÓ I COHESIÓ SOCIAL

Als darrers anys el Maresme està experimentant un important procés de dualització de la població resultat de la suma de factors i dinàmiques prèviament assenyalats. Entre d'altres, la creixent diferència de rendes, la creixent presència de població forània, la fractura entre lloc de residència i lloc de treball, la irregular oferta de serveis, o les pràctiques de segregació urbanística amb la concentració de la població nouvinguda (molta d'origen immigrat) al voltant dels centres d'activitat econòmica rellevant i/o en municipis i barris on l'habitatge és més assequible. Aquests factors afavoreixen la debilitació del teixit social, amb creixents processos endogàmització dels que són els principals expulsats els grups més vulnerables: dones, immigrants, persones amb discapacitats (dependents), etc.

La diferència de rendes constitueix un element central en la fractura social. La darrera dada disponible sobre la renda familiar disponible de la comarca correspon al 2008 (Hermes, DIBA), i era de 15,18 milers d'euros, sensiblement superior a la de 2001 que era de 12,42 milers d'euros. Aquesta dades, però, amaguen importantíssimes diferències no només entre població si no també entre habitants. Així, poblacions com Cabrils o Teià presenten rendes familiars disponibles (169,32% i 157,54% respectivament) que superen amb escreix la mitjana comarcal, arribant inclús a doblar la renda familiar dels municipis més pobres, Pineda de Mar amb un 80,41% del índex comarcal o Palafolls amb un 81,34%. Seria interessant poder establir quina és la situació real de les dones dintre de les llars.

TAULA 13. Renda Bruta Familiar Disponible (Rbfd) per habitant. Maresme

Municipi	2005		2008	
	Milers €/Habitant	Índex (Àmbit=100)	Milers €/Habitant	Índex (Àmbit=100)
Alella	20.34	148.32	22.48	148.11
Arenys de Mar	12.92	94.19	14.28	94.06
Arenys de Munt	13.43	97.94	14.85	97.8
Argentona	14.64	106.8	16.19	106.66
Cabrera de Mar	17.52	127.81	19.38	127.63
Cabrils	23.25	169.56	25.7	169.32
Caldes d'Estrac	17.52	127.81	19.38	127.63
Calella	12.38	90.31	13.69	90.19
Canet de Mar	12.35	90.09	13.66	89.96
Dosrius	17.52	127.81	19.38	127.63
Malgrat de Mar	11.91	86.87	13.17	86.75
Masnou, El	15.34	111.88	16.96	111.72
Mataró	11.47	83.69	12.69	83.57
Montgat	12.67	92.39	14.01	92.26
Òrrius	17.52	127.81	19.38	127.63
Palafolls	11.17	81.46	12.35	81.34
Pineda de Mar	11.04	80.52	12.21	80.41
Premià de Mar	12.35	90.06	13.65	89.93
Sant Iscle de Vallalta	17.52	127.81	19.38	127.63
Sant Andreu de Llavaneres	19.58	142.77	21.64	142.57

Municipi	2005		2008	
	Milers €/Habitant	Índex (Àmbit=100)	Milers €/Habitant	Índex (Àmbit=100)
Sant Cebrià de Vallalta	17.52	127.81	19.38	127.63
Vilassar de Dalt	16.18	118.03	17.89	117.87
Vilassar de Mar	15.81	115.34	17.48	115.17
Premià de Dalt	18.04	131.55	19.94	131.37
Sant Pol de Mar	17.52	127.81	19.38	127.63
Santa Susanna	17.52	127.81	19.38	127.63
Sant Vicenç de Montalt	17.52	127.81	19.38	127.63
Teià	21.63	157.76	23.92	157.54
Tiana	18.17	132.55	20.09	132.36
Tordera	11.74	85.59	12.98	85.47
Maresme	13.71	100.00	15.18	100.00

Font: Hermes. Servei d'Informació Econòmica Municipal (SIEM), Diputació de Barcelona

D'altra banda, si considerem les dades del PIB (Rbfd) per habitant de 16 i més anys (no disposem de les dades per fer la comparativa del Rbfd per habitant) constatarem que, malgrat l'increment del PIB, aquest no ho ha fet al ritme de Barcelona, passant en menys de 10 anys del 106,77% al 99,35%, el que implica un important retrocés.

TAULA 14. Renda Bruta Familiar Disponible (Rbfd) per hab. de 16 anys i més. Maresme

Any	Milers d'euros	Base 100 província
2000	14.54	106.77%
2002	15.32	104.01%
2004	15.74	102.59%
2006	17.03	100.75%
2008	18.25	99.35%

Font: Hermes. Servei d'Informació Econòmica Municipal (SIEM), Diputació de Barcelona

L'Enquesta sobre condicions de vida i hàbits de la població de la Regió de Barcelona (ERB) del 2000, ja apuntava a la gran bretxa existent amb un 60% de la població que declarava tenir una ingressos inferiors als 840€ i un 4,6% que deia tenir un salari superior als 1800€ mensuals. La resta de la població 26,3% tenia uns ingressos compresos entre els dos salaris apuntats. S'ha de remarcar que, dintre del primer grup, al voltant d'un terç no tenia cap ingrés o estava per sota dels 360€.

Considerades les rendes familiars la ERB apuntava a que un 3,5% de les llars ingressaven menys de 6.000€ anuals, en front un 34,8% que assegurava tenir rendes entre els 15.000 i les 30.000€. Si considerem que segons l'INE les persones que viuen en llars amb ingressos inferiors als 6.278 €/anuals es troben en una situació de pobresa relativa, un nombre important de famílies al Maresme es troben en aquesta situació (segurament moltes més en l'actual conjuntura de crisi).

Subratllar que entre els grups més vulnerables i més propensos a patir exclusió social es troba la població immigrada extracomunitària. Bona part de la mateixa es concentra en els llocs de treball pitjor remunerats, i que la població autòctona no vol realitzar, o

es mouen en l'economia submergida. Una part important de les persones que integren aquest col·lectiu han estat les primeres víctimes de l'actual crisi econòmica donat que s'ocupaven a un dels sectors més afectats, el de la construcció. En aquesta conjuntura, moltes dones d'origen estranger que prèviament no s'havien integrat al mercat laboral ha anat a engrossir les llistes de persones que cerquen feina intentant suplir els ingressos perduts dels seus marits/companyys.

Subratllar igualment, entre el grups de població vulnerable, les famílies monoparentals encapçalades per dones, les dones de la tercera edat, i algunes dones adolescents/joves.

D'altra banda part d'aquesta població es troba en situació de segregació residencial, concentrada en barris on hi ha conflictes de convivència (manifestos o latents). La immigració fa aflorar els conflictes latents en la societat receptora i planteja el repte de la convivència.

En aquest escenari la construcció de la pertinença col·lectiva es veu fragmentada, i la interacció social és inexistent entre alguns col·lectius.

Els escenaris de l'exclusió social són, diversos i no només tenen a veure amb la creixent diversitat ètnica i cultural, tenen també a veure amb l'impacte dels canvis en l'aparell productiu sobre el mercat laboral, els canvis sociodemogràfics dels darrers anys i l'emergència de noves formes de convivència sociofamiliar; com també amb la falta d'accés als serveis (educatius, sanitaris, habitatge, etc.), resultat, en part, de la descoordinació i complexitat organitzativa dels serveis al territori. L'existència de diverses administracions amb diferents models organitzatius i diferents àmbits d'actuació genera un seguit de disfuncions i dificultats, que condicionen molt l'eficiència de les actuacions en el territori i de l'ús racional dels recursos¹⁰.

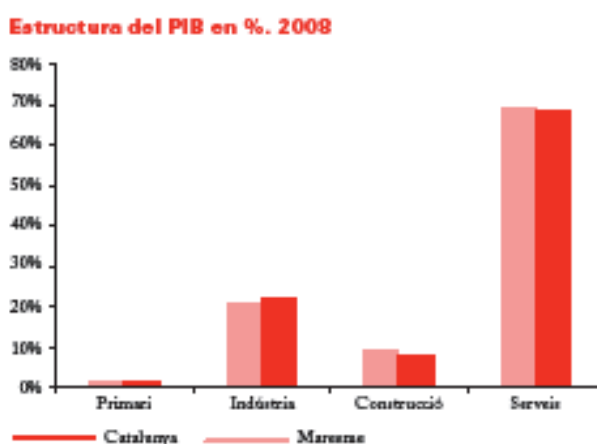
¹⁰ Conclusions de la Trobada de participació dels tècnics comarcals en el Pla Estratègic del Maresme 2015 – 10 de febrer 2006.

1.3. ACTIVITAT ECONÒMICA I MERCAT DE TREBALL¹¹

1.3.1. L'ACTIVITAT ECONÒMICA DE LA COMARCA

L'economia del Maresme està fortament basada en les activitats del sector terciari. Segons les estimacions elaborades per la Caixa Catalunya, el sector terciari representava pràcticament el 70% del PIB comarcal al 2008, seguit de la indústria amb un 20,85% del PIB, la construcció amb un 8,98% i, finalment, el sector primari amb un 1,26%. Tots els sectors productius, però, ja es trobaven al 2008 en clara davallada. Només el sector serveis va continuar creixent encara que modestament.

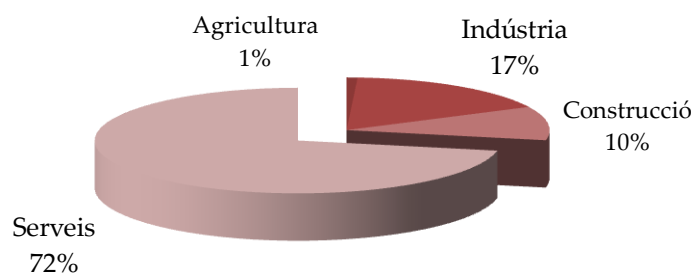
GRÀFIC 11. Estructura del PIB comarcal, Maresme 2008

Font: Caixa de Catalunya. Anuari comarcal 2009

La importància de cada sector es veu també reflectida en l'ocupació. Segons les dades elaborades per l'Observatori de Desenvolupament Local del Maresme (ODLM), a 31 de desembre de 2009, el sector serveis és el que ocupava un major nombre de treballadors i treballadores, el 71,92%; la indústria n'ocupa un 16,87%, la construcció un 10,34% i el sector primari només un 0,87%.

GRÀFIC 12. Distribució sectorial de persones ocupades (assalariades+autònomes)

Font: Observatori de Desenvolupament Local del Maresme, 31/12/2009

¹¹ Aquest apartat ha estat elaborat conjuntament amb l'Alicia Consegal, del Servei de l'Observatori del mercat laboral del Maresme, CCM.

Malgrat aquest alt grau de terciarització de l'economia de la comarca la seva distribució pel territori no és uniforme, ni presenta una estructura empresarial única, ni tampoc és igual si considerem les persones que treballen assalariadament o són autònomes.

TAULA 15. Distribució per secció d'activitat de les persones ocupades

Secció d'activitat econòmica	Persones a assalariades afiliades	% sobre persones assalariades afiliades	% sobre total activitat	Persones autònomes	% sobre persones autònomes	% sobre total activitat	Total persones ocupades
Agricultura, ramaderia i pesca	147	0,2%	14,4%	873	2,5%	85,6%	1.020
Indústries extractives	45	0,1%	88,2%	6	0,0%	11,8%	51
Indústries manufactureres	15.587	18,9%	80,9%	3.685	10,6%	19,1%	19.272
Energia elèctrica i gas	74	0,1%	96,1%	3	0,0%	3,9%	77
Aigua, sanejament i gestió de residus	365	0,4%	93,4%	26	0,1%	6,6%	391
Construcció	6.658	8,1%	54,9%	5.470	15,7%	45,1%	12.128
Comerç a l'engròs i al detall	16.509	20,0%	64,5%	9.106	26,1%	35,5%	25.615
Transport i emmagatzematge	1.990	2,4%	49,9%	1.999	5,7%	50,1%	3.989
Hostaleria	6.997	8,5%	69,9%	3.014	8,6%	30,1%	10.011
Informació i comunicacions	670	0,8%	49,2%	691	2,0%	50,8%	1.361
Activitats financeres i d'assegurances	1.395	1,7%	71,3%	561	1,6%	28,7%	1.956
Activitats immobiliàries	608	0,7%	57,8%	444	1,3%	42,2%	1.052
Activitats professionals i tècniques	3.151	3,8%	56,2%	2.451	7,0%	43,8%	5.602
Activitats administratives i auxiliars	3.409	4,1%	67,5%	1.642	4,7%	32,5%	5.051
Adm. pública, Defensa i SS obligatòria	5.190	6,3%	99,9%	4	0,0%	0,1%	5.194
Educació	4.850	5,9%	88,9%	603	1,7%	11,1%	5.453
Activitats sanitàries i serveis socials	10.866	13,2%	91,8%	968	2,8%	8,2%	11.834
Activitats artístiques i d'entreteniment	1.393	1,7%	62,8%	826	2,4%	37,2%	2.219
Altres serveis	2.285	2,8%	47,7%	2.506	7,2%	52,3%	4.791
Activitats de les llars	234	0,3%	97,5%	6	0,0%	2,5%	240
Organismes extraterritorials	-	-	-	-	-	-	0
No classificats	-	-	-	-	-	-	0
Total	82.423	100%		34.884	100%		117.307

Font: elaboració pròpia de l'ODLM a partir del Departament de Treball

A escala comarcal, el 73% de l'OCUPACIÓ ASSALARIADA es produeix al sector serveis, un 19% ho fa a la indústria, un 8% a la construcció i menys d'un 1% treballa al sector primari, una estructura molt semblant a la que presenta el conjunt del territori català.

Existeixen però importants diferències entre municipis pel que fa a la presència de tots o alguns dels sectors i al pes de cadascun dels mateixos, tant si ens referim a empreses com a població ocupada assalariada i població ocupada autònoma. A Santa Susanna el 93,26% de l'estructura empresarial es dedica a activitats del sectors serveis, en especial al subsectors turístic (hotels i serveis afins), ocupant, pràcticament, el mateix percentatge de treballadors i treballadores assalariats. La resta de sectors tenen una escassa presència. La indústria suposa l'1,12% del teixit empresarial i el 4,74% de

l'ocupació assalariada, i la construcció en representa el 5,62% i 1,58%, respectivament, i no hi ha activitat al sector primari.

Un cas diferent, tot i la relativa proximitat geogràfica amb l'anterior, és el de Tordera. Com en la majoria de municipis de la comarca, hi predominen les activitats terciàries, però tots els sectors hi estan representats i tenen una presència creixent. Així, l'estructura empresarial es distribueix de la següent manera entre sectors: el primari representa un 2,30%, el sector industrial un 15,56%, la construcció el 15,58% i els serveis el 62,59%. En termes d'ocupació això es tradueix en una distribució semblant; un 1,39% de treballadores i treballadors ocupats en el sector primari, un 16,37% en la indústria, un 8,09% en la construcció i un 74,15% en els serveis.

Cal tenir present que l'anàlisi de la distribució de l'ocupació assalariada, entesa aquí com a persones assalariades al règim general, està estretament lligada a la distribució territorial de les empreses, més exactament centres de cotització, ja que la població assalariada ocupada es comptabilitza allà on l'empresa està donada d'alta.

En el cas de l'OCUPACIÓ AUTÒNOMA, com igualment apunta l'ODLM, el volum de treballadores i treballadors autònoms suposa, aproximadament, el 30% de l'ocupació total de la comarca. Un percentatge força important que situa el Maresme com una de les comarques catalanes més emprenedores, si prenem com a indicador el nombre de persones autònomes. De fet, és la comarca més emprenedora de la província de Barcelona, si bé, en el còmput total del territori català se situa en onzè lloc, per darrera de comarques molt dedicades a la fruita i el vi (totes elles tarragonines i lleidatanes)¹². La mitjana a Catalunya està una mica per sobre del 18%.

La seva distribució sectorial presenta algunes diferències significatives a la de les treballadores i els treballadors assalariats. La seva presència és major al sector primari i la construcció en detriment de la indústria i els serveis, tot i que aquest darrer segueix sent el que té un pes major. El 69% del treballadors autònoms treballen en el sector serveis, especialment en el comerç (25,7%), un 17% ho fan en la construcció, un 11% ho fan en la indústria, en concret en les indústries manufactureres (10,8%) i, finalment, un 3% ho fan en l'agricultura, davant del 0,3% d'assalariat que ho fan.

També en el cas de l'ocupació autònoma trobem dinàmiques diferents entre municipis. Així, a Santa Susanna, mentre no trobem activitats primàries per compte del règim general, en el cas de l'ocupació autònoma aquesta activitat representa el 9,05%. També augmenta el pes dels sectors industrials i de la construcció en detriment dels serveis si bé aquest segueix sent el gran puntal. En el cas de Tordera creix també la presència al sector primari (5,79%) en detriment de l'indústria i dels serveis, i també augmenta el pes de les activitats constructives.

---

¹² Terra Alta (56,68%), el Priorat (47,80%), les Garrigues (43,38%), la Noguera (38,89%), el Pallars Sobirà (38,42%), el Pallars Jussà (37,18%), l'Alta Ribagorça (35,43%), la Ribera d'Ebre (34,65%), l'Alt Urgell (33,24%) i el Montsià (31,95%).

Si caracteritzem als treballadors i treballadores del Maresme, a grans trets, podem apuntar a que el 34% de les persones treballadores ocupades i assalariades treballen en activitats d'alt valor afegit, és a dir, en activitats industrials d'alta i mitjana-alta tecnologia, així com en serveis basats en el coneixement. D'entre aquestes destaquen les indústries farmacèutiques, les químiques i les indústries de fabricació de maquinària i equips així com, en el cas dels serveis, les activitats sanitàries i l'educació. Totes elles activitats que necessiten mà d'obra especialitzada.

També s'ha de tenir present la importància del subsector turístic a la comarca. Si bé és cert que és un subsector econòmic molt marcat per una alta estacionalitat, la qual es reflecteix de forma clara tant en l'ocupació com en l'atur, la contractació i fins i tot en els centres cotitzants, el seu pes rau en la capacitat de generar negoci i benefici econòmic per un ampli ventall d'activitats.

1.3.2. EL MERCAT DE TREBALL: ACTIVITAT, OCUPACIÓ I ATUR

L'actual crisi econòmica i els seus efectes, amb la contracció del creixement de la producció i la consegüent destrucció de l'ocupació, ha afectat significativament el mercat de treball. Aquesta situació, però, ha impactat de forma diferent sobre dones i homes.

La **POBLACIÓ ACTIVA** local del Maresme estimada pel 2009¹³ presenta una estructura piramidal amb una base força estreta – que respon a la permanència de la gent jove en el sistema educatiu més enllà de l'escolarització obligatòria- i que s'eixampla a mesura que augmenta l'edat fins els 30-34 anys, punt en què la piràmide presenta la seva major amplada.

Es mantenen, però, les diferències en la població activa entre sexes malgrat aquestes s'han reduït respecte anys anteriors. El 55,18% de la població activa són homes davant del 44,82% que són dones. En qualsevol cas, hem de tenir present que les dinàmiques poblacionals de la darrera dècada (intens increment de la població, molta d'aquesta en edat activa, com a conseqüència dels moviments migratoris) i la progressiva incorporació de la dona al mercat laboral. L'increment de la participació laboral de les

---

¹³ Població Activa Local Estimada: d'acord amb la metodologia de la Xarxa d'Observatoris de Desenvolupament Econòmic Local de la Província de Barcelona (Xarxa XODEL) la població activa local estimada s'obté de l'aplicació de les taxes d'activitat per sexe i edat que estan disponibles a l'EPA provincial (es pren la mitjana dels quatre trimestres anuals) a la població potencialment activa del municipi (conjunt de persones de 16 anys i més -de 16 a 64 anys per calcular les taxes-) la qual s'obté del padró municipal d'habitants que es publica a 1 de gener de cada any. D'aquí obtenim una població activa *estimada* per sexe i edat del municipi. Evidentment, la xifra d'actius *estimats* és superior a la xifra d'actius *censals*. Aquest fet és normal si tenim en compte dos factors de la dinàmica demogràfica dels darrers anys com l'intens increment de població, sobretot en edat activa, degut al procés migratori i de mobilitat residencial produïts durant els darrers anys i la progressiva incorporació de la dona al món del treball, factors que s'han mostrat amb molta intensitat en els anys posteriors al 2001 i, per tant, no quedaven recollits en el Cens. Així, el Cens del 2001 infravalora, i molt, la població activa actual.

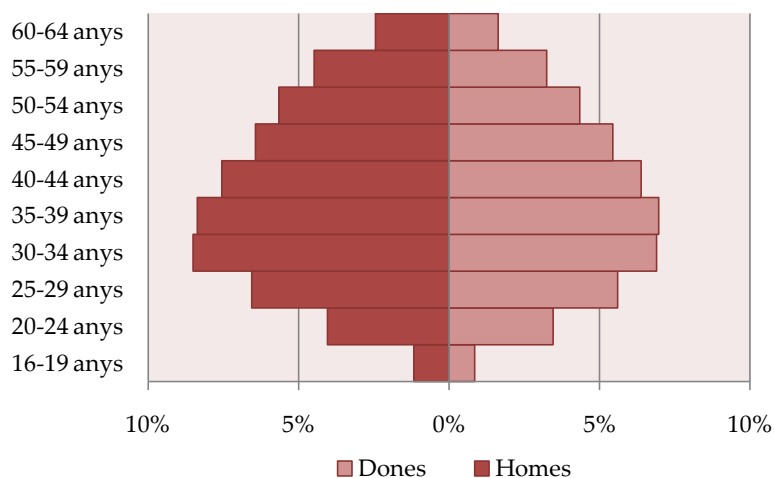
dones s'ha traduït en un increment de la taxa d'activitat i de la taxa d'ocupació (però també, com veurem més endavant, en la taxa d'atur).

El major pes de població activa, tant femenina com masculina, es centra en les cohorts de 30-34 anys, 35-39 anys i 40-44 anys. I això és així perquè les generacions plenes dels anys 70 estan en edats d'activitat laboral elevada i perquè són les cohorts que han tingut més inputs de població estrangera que, òbviament, en edats actives, arriben per incorporar-se al mercat de treball.

En aquest punt és important subratllar que la població estrangera presenta, en general, taxes d'activitat força elevades a les de la població autòctona. Conseqüència directa d'aquesta situació és una major participació (en termes relatius) de la població estrangera en el mercat laboral que no pas de l'autòctona, si bé, cal tenir present la composició d'aquest col·lectiu amb concentració de persones en les cohorts d'edats compreses entre els 16-44 anys. A la vegada però aquesta major participació els suposa també una major taxa d'atur¹⁴. Les dones d'origen estranger presenten taxes d'activitat inferior als homes estrangers, tal i com passa entre la població autòctona, però superior a la de les dones autòctones.

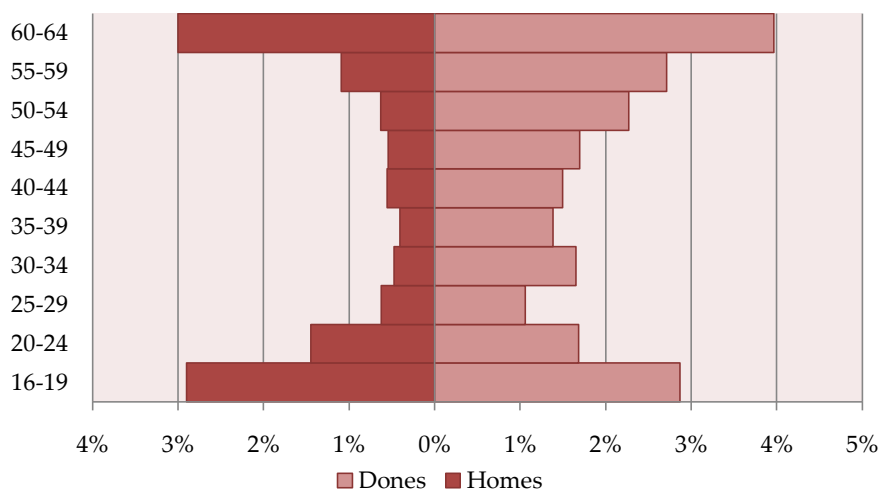
El brusc augment de la població activa en el grup quinquennal 20-24 anys es deu, en bona part, al fenomen estructural de transició sistema educatiu-mercat de treball; si el pes de la població activa en el tram 16-19 anys és del 2,02% aquest augmenta fins el 7,5% en el tram d'edat següent (20-24 anys). També s'observa un increment significatiu de la població activa en el tram d'edat 25-29 anys si bé, en aquest cas, hi ha incidit de manera l'entrada de població estrangera.

GRÀFIC 13. Piràmide de la població activa estimada.

Font: Hermes - Diputació de Barcelona, 2009.

¹⁴ Vegeu Informe sobre immigració i mercat de treball a Catalunya, CTESC, 2008.

GRÀFIC 14. Piràmide de la població inactiva estimada.

Font: elaboració pròpia de l'Observatori de Desenvolupament local del Maresme

En relació a la participació de les dones en la població activa ja hem apuntat prèviament que és sensiblement inferior a la dels homes, 44,8% i 55,18% respectivament. Recordem però que, quan parlem de població activa el que fem és parlar de població econòmicament activa, és a dir, de població que efectua treball remunerat, quedant exclosa la població que desenvolupa activitats, feines, i treballs no remunerats, tal com l'activitat no remunerada de les llars que, en la seva majoria, recau en dones.

No disposem de dades comarcals que ens permetin fer una comparativa entre les dones de nacionalitat estrangera i les dones autòctones; les estadístiques a nivell autonòmic indiquen però que la tendència és similar en tots dos col·lectius.

Als darrers anys, però hi ha hagut un constant augment de l'activitat femenina, augment en el que sens dubte han incidit el canvi generacional - el pas d'una generació de dones amb taxes d'activitat baixes pel costum de la dona a restar a casa a una altra en la qual la participació en el mercat de treball està normalitzada -, i significativament l'actual crisi econòmica'.

En les edats més joves, 16-19 anys i 20-24 anys, el factor principal de les diferències en el volum de població activa entre homes i dones és la major permanència de les dones en el sistema educatiu. Més enllà d'aquestes edats les diferències segueixen sent estructurals; les condicions d'accés i permanència al mercat de treball són diferents entre homes i dones. Un seguit de determinants socioeconòmics tals com tasques de la llar, cura dels fills i de les persones grans dependents, la maternitat, l'edat, l'elecció d'estudis... condicionen la presència, l'accés i la permanència de la dona en el mercat de treball¹⁵.

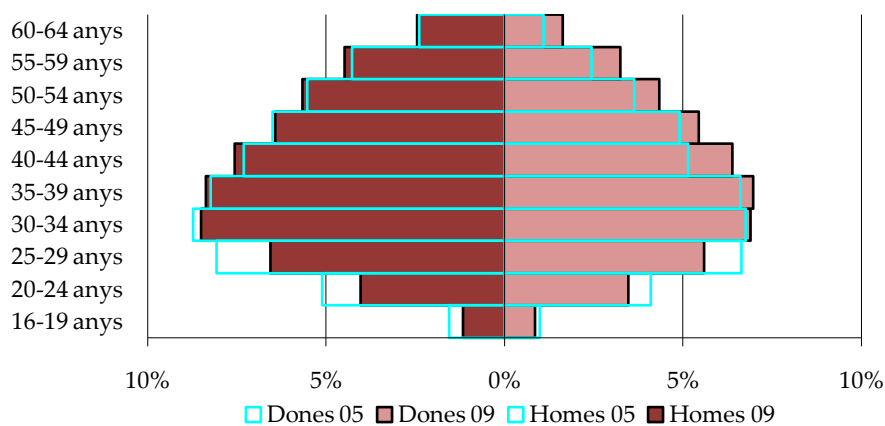
¹⁵ Vegeu *Dones, salut i treballs*. Consell de Treball Econòmic i Social de Catalunya (CTESC), 2005.

La comparativa entre la població activa estimada 2005 i la del 2009 presenta, bàsicament, dos canvis. En primer lloc, i el més evident, és el descens de la població activa estimada jove, tan d'homes com de dones. El perquè d'aquest descens el trobem, per una banda, en un factor demogràfic; les cohorts que puguen són menys plenes que les anteriors (disminució poblacional). Per una altra banda, el context econòmic desfavorable pot provocar l'allargament de l'estada dels joves en el sistema educatiu. I tercer, la població immigrada no compensa el descens poblacional nacional.

En les cohorts de 30 anys i més s'observa un augment general de la població activa vers el 2005, especialment en el col·lectiu femení, sent aquest el segon canvi significatiu respecte el 2005.

Les dones augmenten la seva participació en el mercat de treball en tots els trams d'edat a partir del de 30-34 anys. El factor determinant que ha provocat aquest increment generalitzat de la població activa femenina és el context de crisi; un bon nombre de dones inactives s'incorporen al mercat de treball davant la possibilitat que la família perdi la font d'ingressos principal, és a dir, que l'home perdi o hagi perdut la feina. En qualsevol cas, no hi ha cap grup en què la població activa femenina superi la masculina, característica que es manté al llarg dels anys.

GRÀFIC 15. Piràmide sobreposada de la població activa estimada. El Maresme, 2005-2009

Font: Observatori Desenvolupament Local del Maresme a partir d'Hermes (Diputació de Barcelona)

Ja hem considerat prèviament la situació de l'OCUPACIÓ, però volem fer una reflexió sobre la situació de l'ocupació femenina. L'evolució positiva de la participació de les dones en l'activitat mercantil s'ha traduït en una creixent ocupació femenina, centrada en gran mesura al sector públic però també amb una incorporació gradual de les dones en ocupacions associades amb una qualificació elevada o considerades típicament masculines.

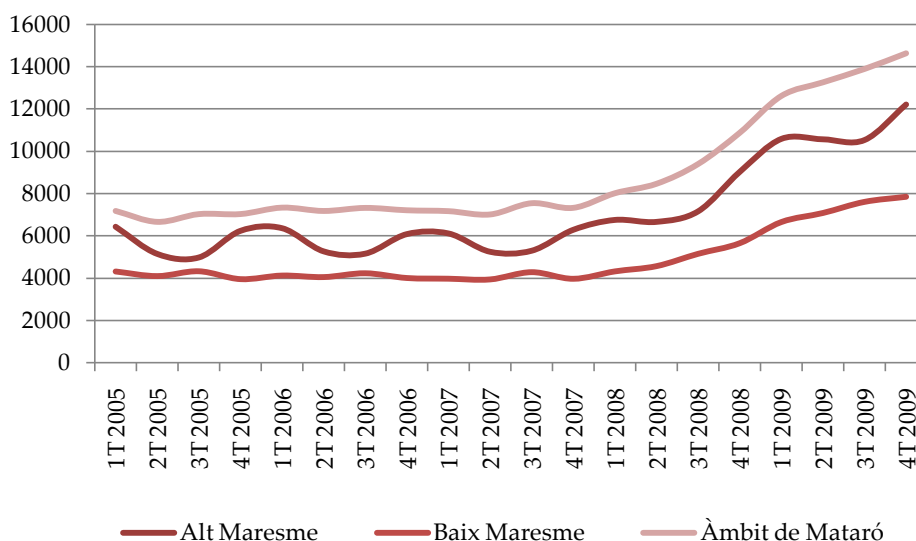
Segons dades de l'INE, entre 2006 i 2008 l' mitjana anual femenina a Catalunya hauria augmentat en una mica més del 6%. Les dades, però, s'han d'interpretar a la llum d'un fet fonamental: en el període de referència el nombre de dones en situació activa va

augmentar en una mica més de 100.000, per la qual cosa, en realitat, l'atur va augmentar en quasi 20.000 dones, moltes de les quals cercaven feina per primera vegada. Les dades per al Maresme apunten una tendència similar.

L'ATUR al Maresme s'ha caracteritzat per una major incidència sobre les dones i per la seva estacionalitat. Aquesta situació, però, s'ha vist modificada arran de la crisi econòmica i dels seus efectes sobre el mercat de treball que han suposat, entre d'altres, un augment progressiu de l'atur registrat a la comarca, amb una especial incidència entre els homes.

Si considerem l'estacionalitat en les variacions de l'atur del Maresme, podem observar la gran incidència que el subsector turístic té sobre aquesta dinàmica, donat que el turisme mou una part important de l'economia de la comarca. El següent gràfic, relatiu a l'evolució de l'atur registrat al Maresme per àmbits geogràfics, il·lustra clarament aquesta tendència, especialment a l'Alt Maresme, àmbit on es concentra, en la seva pràctica totalitat, l'activitat turística de la comarca del Maresme. En aquesta àrea l'atur registrat disminueix durant el segon i tercer trimestre de cada any i s'incrementa en els dos trimestres restants. Tot i la situació de crisi l'estacionalitat s'ha mantingut si bé, l'atur a mantingut aquesta tendència alçista com en la resta d'àmbits.

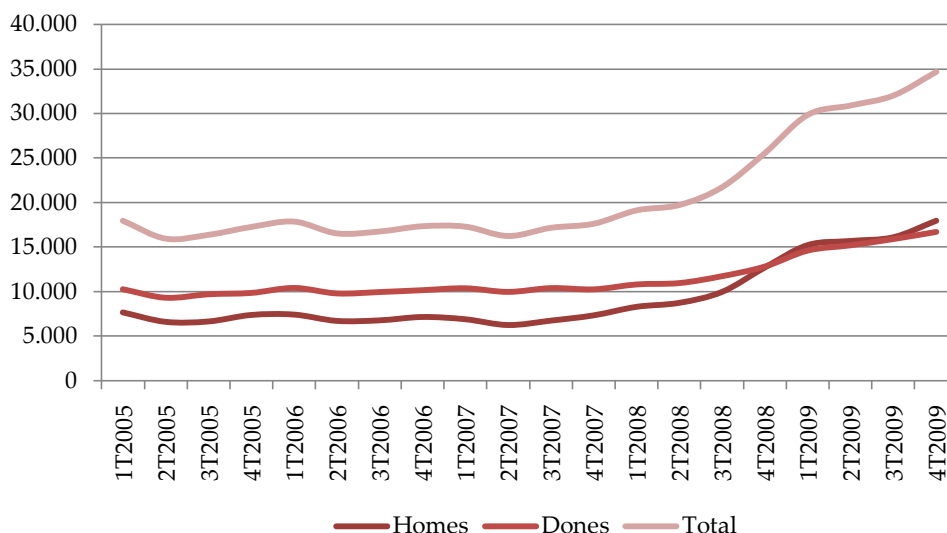
GRÀFIC 16. Evolució de l'atur registrat al Maresme per àmbits geogràfics, 2005-2009

Font: Observatori de Desenvolupament Local del Maresme a partir d'Hermes (Diputació de Barcelona)

Si analitzem el canvi de tendència en l'atur registrat arrel de la crisi, observem que l'atur ha afectat en especial el col·lectiu masculí donada la alta masculinització dels sectors més afectats, la construcció i les activitats afins. Això ha comportat que a partir del darrer trimestre de 2008 l'impacte de l'atur sobre dones i homes s'invertís i afecti més, per primera vegada, al homes.

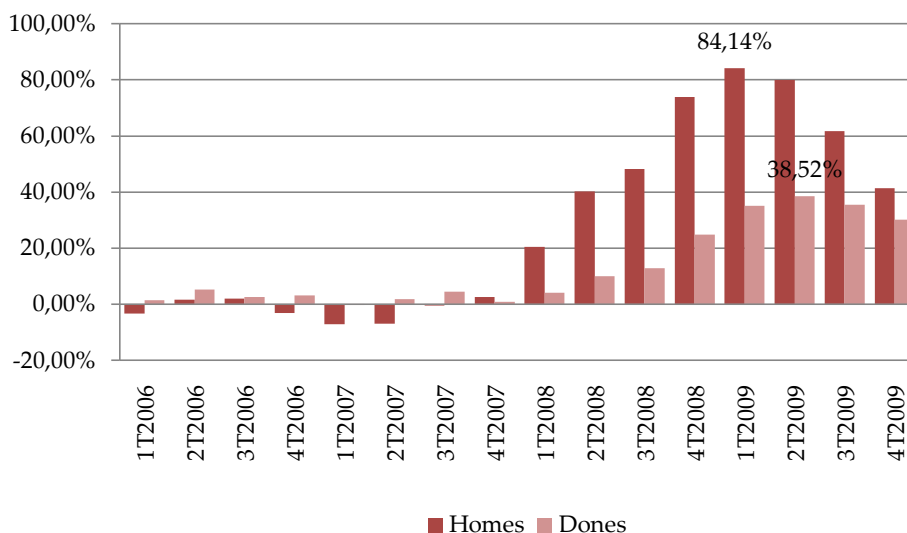
GRÀFIC 17. Evolució de l'atur registrat al Maresme per sexe, 2005-2009

Font: Hermes (Diputació de Barcelona)

Malgrat aquesta circumstància, no podem passar per alt que la desocupació també ha crescut i molt entre el col·lectiu de dones. De fet, les variacions interanuals així ho demostren, i són importants per ambdós sexes. Les dinàmiques darrera d'aquesta situació presenta, però, diferències entre els sexes. Mentre el gruix dels homes en situació d'atur l'integren homes que han perdut la seva feina, un nombre important de dones que es troben en situació d'atur hi són perquè busquen feina per primera vegada. Important subratllar que, a Catalunya, entre les dones que es troben a l'atur, la xifra d'aquelles que romanen en aquesta situació durant més d'un any quasi duplica a la dels homes.

GRÀFIC 18. Variacions interanuals de l'atur registrat per sexe. El Maresme, 2005-2009

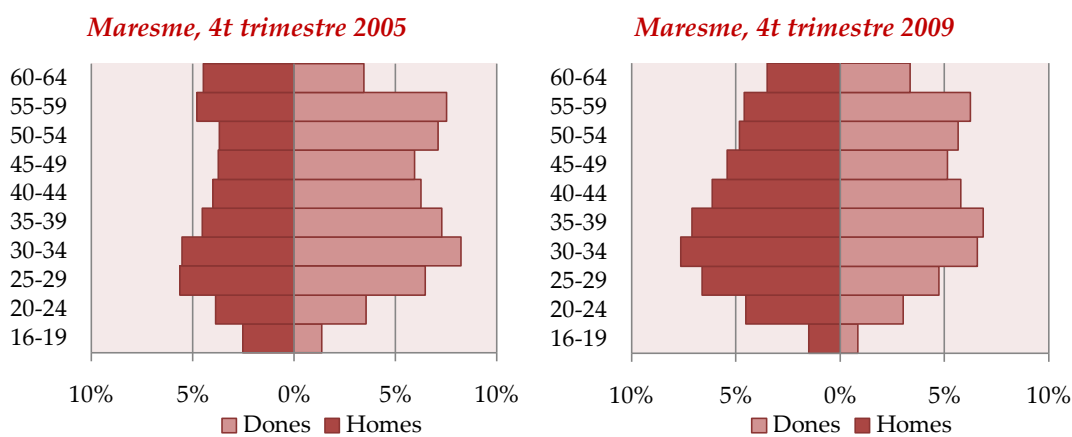

Font: Observatori Desenvolupament Local del Maresme a partir d'Hermes (Diputació de Barcelona)

Si bé les variacions interanuals de l'atur més significatives –amb un màxim del 84,14%– es produeixen en el col·lectiu masculí, el femení ha acumulat increments prou importants –amb un màxim del 38,52%–. S'ha de tenir en compte però, que a l'inici de la crisi, les dones arrossegaven taxes d'atur molt més elevades que els homes per la qual cosa el canvi de tendència el que ha fet és aproximar les taxes d'unes i d'altres.

És important però, considerar la relació entre activitat i atur. Així, mentre la participació de les dones en el mercat de treball és menor que la dels homes en termes d'activitat, és més elevada en termes de desocupació.

GRÀFIC 19. Atur registrat

Font: Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya

A finals de l'any 2005 el volum de dones aturades era més elevat que el d'homes en, pràcticament, tots els grups d'edat. Les excepcions eren els trams d'edat extrems i per les raons prèviament apuntades, d'una banda, la major permanència de les dones en el sistema educatiu; d'altra, la conjuntura generacional – un important percentatge de dones considerades inactives -. En la resta de trams d'edat el major atur de les dones està estretament lligat a les dinàmiques del mercat clarament governades per patrons masculistes.

Al 2009 la gràfica presenta algunes diferències notables que en gran mida il·lustren l'efecte de la crisi. És important tornar a assenyalar que, en gran mida, el canvi de tendència en l'atur, té a veure en la massiva pèrdua de treball per part dels homes, no en l'increment de l'ocupació entre les dones; i possiblement en la precarització del mercat de treball. Com veurem més endavant, són les dones les que concentren bona part de la contractació temporal i de jornada parcial. Serà important preveure quines seran les dinàmiques del mercat de treball a la sortida de la crisi i quines conseqüències tindran sobre les dones.

1.3.3. SEGREGACIÓ I CONDICIONS DE TREBALL DE LES DONES

La segregació ocupacional es una realitat al nostre país i si bé la participació de les dones al mercat de treball constitueix un fet normalitzat, aquesta no s'ha produït en les mateixes condicions que els homes i les dones treballadores pateixen sovint diferents maneres de discriminació i tenen pitjors condicions laborals.

La plena participació de les dones al mercat laboral es veu frenada per un desigual repartiment de les responsabilitats familiars; la insuficiència, en termes quantitativs i qualitativs, d'estructures públiques per a l'assistència preescolar i estructures alternatives d'assistència, amb un cost assequible per a tothom; el pes dels estereotips; la segregació horitzontal i vertical del mercat de treball; la segregació a l'hora de donar orientació escolar i d'estudis; el no reconeixement de les seves qualificacions i competències; el treball a temps parcial no escollit; el treball precari; el treball informal; els baixos salaris; la diferència salarial entre homes i dones; la violència i l'assetjament sexual o per raó de gènere; l'escassíssim nombre de dones amb responsabilitats en els àmbits econòmic i polític; les condicions desfavorables per a les empresàries, el recolzament massa escàs a la creació i transmissió d'empreses i l'accés limitat al finançament; la falta de models; les pròpies dones que s'autolimiten davant la possibilitat de promoció o accés a llocs de responsabilitat.

Cert que no disposem de dades específiques per a la comarca però considerem molt interessant poder fer un breu recorregut per aquesta situació encara que haguem d'il·lustrar-lo amb dades a nivell de Catalunya o fins i tot més enllà.

La **SEGREGACIÓ HORIZONTAL**, per sectors econòmics i per tipus d'ocupació per raó de sexe és, en gran mesura, afecta prioritàriament a les dones, donat que són les que pateixen majors limitacions en l'accés a diversos sectors econòmics i ocupacions. Les ocupacions considerades com a "femenines" són menys nombroses, estan pitjor pagades, són menys considerades i amb menor possibilitat de progressió professional. La població ocupada femenina del Maresme, es concentra en el sector serveis, principalment de restauració, de serveis personals i comerç, o en ocupacions administratives o no qualificades. En àmbits molt masculinitzades, com la construcció o el transport, la segregació horitzontal es tradueix en gairebé una total absència de dones.

Els resultats de l'enquesta demogràfica, donada l'agregació de professionals que fa desdibuixa en gran mesura la realitat ja que dintre dels grups es produeixen importants diferències. Així, si considerem el grup de treballadors/es indústria, construcció i serveis del Maresme, malgrat els percentatges ja apunten a una clara concentració d'homes, si desagreguem aquest grup constatem que bona part d'aquest 31,8% de dones es concentren bàsicament als serveis.

TAULA 16. Població ocupada segons professió agrupada (CCO-94) i sexe. Maresme

	directius/ves, tècnics/ques i professional científic i intel·lectual	tècnics/ques de suport i empleats/des administratius/ves	treballadors/es indústria, construcció i serveis	treballadors/es no qualificats/des i treballadors/es agraris qualificats/des	Total
Dones	28,10%	30,60%	31,80%	9,50%	100%
Homes	21,30%	18,50%	52,10%	..	100%

Font: Idescat. Enquesta demogràfica, 2007.

TAULA 17. Població ocupada segons sexe i sectors d'activitat agrupats (CAAE-93). Maresme

	Agricultura	Indústria i construcció	Serveis	Total
Dona	..	19,3%	80,4%	100%
Home		41,8%	56,3%	100%

Font: Idescat. Enquesta demogràfica, 2007.

D'altra banda, si féssim el mateix amb el grup de directius/ves, tècnics/ques i professional científic i intel·lectual, igualment constataríem que una part molt important de directius/ves són homes, clara evidència de la segregació vertical que pateixen les dones.

La **SEGREGACIÓ VERTICAL**, el *sostre de vidre* que limita les possibilitats de les dones d'assolir càrrecs d'alta direcció i gerència, està molt present (especialment si la considerem en nombres absoluts). La presència de dones en càrrecs de direcció a les empreses o les administracions públiques és significativament inferior a la dels homes (al voltant d'un terç de les persones que ocupen aquests càrrecs són dones). Al 2007 (darrera dada obtinguda), a les empreses de l'IBEX 35 només hi havia un 7,51% de dones als seus consells d'administració (Instituto de la Mujer, 2007). Aquesta diferència és igualment perceptible en relació a l'emprenedoria empresarial, on la presència de dones també és força inferior.

En relació amb la **CONTRACTACIÓ**, les dones experimenten una major vulnerabilitat que els homes per unes relacions contractuals on encara estan presents altes taxes de temporalitat i de jornades a temps parcial, en gran mesura, no escollides per les dones. Al 2007 al Maresme, les dones presentaven un menor percentatge de contractes fixos que els homes i major eventualitat. Les dades disponibles però, no ens permeten conèixer la incidència de la parcialitat.

TAULA 18. Població ocupada assalariada segons sexe i tipus de contracte

	fix	eventual	total
Dones	74,9%	25,1%	100%
Homes	80,4%	19,6%	100%

Font: Idescat. Enquesta demogràfica, 2007.

Malgrat encara no disposem de dades actualitzades per a la comarca que ens confirmin aquesta tendència, les dades a Catalunya per al 2009 apunten a un lleuger descens de la contractació temporal entre les dones del 28,2% al 22,7%, la temporalitat entre les dones continua superant la dels homes en un 20%. D'altra banda, es manté quasi sense variació el percentatge de dones que treballen la jornada a temps complet, el 78,2%, dada molt allunyada del quasi 96% dels homes.

La **CONCILIACIÓ**, malgrat els recents avenços legals en la matèria, continua sent assumida per les dones, en tant que són socialment considerades les responsables, quasi en exclusivitat, de la cura de filles i fills i/o d'altres familiars dependents. Són les dones les que majoritàriament accepten contractes a mitja jornada o demanen reducció de jornada per tenir cura de persones dependents, el que contribueix a la pervivència del binomi conciliació-dona, el que constitueix un important escull per a les possibilitats professionals de les dones. Durant el 2008, 63.378 dones van gaudir del permís per maternitat i 52.778 homes del permís de paternitat¹⁶, però el que millor posa en perspectiva l'escassa implicació dels homes en la cura de filles i fills, fer referència a l'1,5% d'homes que, durant el 2008, van gaudir de les setmanes de permís que la llei permet que la mare cedeixi al pare del permís de maternitat¹⁷.

Un fet que continua sent alarmant és la **BRETXA SALARIAL** entre dones i homes que es sustenta en una clara **DISCRIMINACIÓ RETRIBUTIVA**. Segons les dades que apareixen a l'Anuari *Dones i Treball* de la Generalitat de Catalunya (2007), el salari brut anual percebut per les dones representa el 69,7% del que reben els homes. Dades similars a les que recull la darrera enquesta d'estructura salarial del Institut Nacional de Estadística (2007), que situava la bretxa salarial entre dones i homes a Catalunya en prop d'un 28%, un valor per sobre de la mitjana espanyola. Aquesta bretxa salarial es presenten, amb molt poques diferències, en els diferents nivell de formació assolits.

Aquesta situació no es trenca ni tan sols en les categories superiors. Segons *l'Enquesta Anual d'Estructura Salarial* a Catalunya (2004), les dones directives cobraven menys de la meitat que els homes en la mateixa categoria professional.

Finalment abordarem una sèrie d'àmbits que pensem ens permeten acabar de perfilar la situació de les dones en relació al món laboral i que són els relatius a: ocupació i nivell de formació, salut laboral i violència contra les dones en l'entorn laboral.

Si considerem la relació entre **OCUPACIÓ I NIVELL DE FORMACIÓ**, podem apuntar a que les dones s'incorporen al mercat de treball amb nivells més alts de formació, però, contràriament, això no es tradueix en un accés a lloc de treball més qualificat. De fet, el que en realitat es posa de manifest és que les dones continuen necessitant d'estudis de nivell superior als dels homes per tal d'aconseguir la seva incorporació i manteniment

---

¹⁶ *Dones i treball. Anuari 2008*. Generalitat de Catalunya, 2009.

¹⁷ Secretaria de la Dona (2009). *Les dones en el mercat de treball a Catalunya: situació i propostes sindicals*. Barcelona: CCOO, pàg. 12.

en el mercat de treball¹⁸. Es a dir, en condicions equivalents, les dones tenen sovint moltes més dificultats per a l'accés i a promoció que els homes; i, amb uns estudis iguals o equivalents, les dones es situen pitjor que els homes.

En relació a la **SALUT LABORAL**, segons recull l'informe per al 2009 de l'Observatori de Desenvolupament Local (CCM), l'índex de sinistralitat laboral al Maresme –nombre d'accidents per cada 100.000 persones afiliades a la Seguretat Social- es redueix un 17,53% respecte del 2008, amb la reducció de l'accidentalitat laboral tant dels accidentes lleus com greus. Si considerem la taxa de sinistralitat per sectors (nombre d'accidents per cada 100.000 afiliats/des) , la més important es produeix a l'agricultura, seguida a considerable distància per la indústria, la construcció i els serveis. Pel que fa les dades absolutes de sinistralitat laboral per grans sectors d'activitat, la incidència és exactament inversa, sent el sector serveis el que concentren més accidents.

Aquestes dades, que no es presenten desagregades per sexe, i amaguen moltes realitats. En matèria de salut laboral perviu una cultura de la prevenció encara cega a la relació entre condicions de treball i salut de les dones. Segons les dades presentades a la publicació *Indicadors de salut laboral a Catalunya 2005-2007*¹⁹, el percentatge de dones ocupades que presenten una percepció regular o dolenta del seu estat de salut (incloent-hi malestar de salut mental o insatisfacció a la salut) és sensiblement superior a la dels homes (fins a 9 punts percentuals), percepció que és present en quasi la totalitat de les ocupacions segons la classificació catalana d'ocupacions. Aquestes diferències s'expliquen, en bona mesura, en la percepció homogeneïtzadora de la població treballadora i per les situacions de discriminació que pateixen les dones

Finalment, remarcar la importància que tenen les manifestacions específiques de **VIOLÈNCIA CONTRA LES DONES EN L'ENTORN LABORAL**. L'assetjament sexual i l'assetjament per raó de sexe, són sovint exercits per companys, per superiors jeràrquics o terceres persones vinculades amb l'empresa (clients, proveïdors, etc.) generant greus situacions per a les dones que, malauradament, són sovint silenciades. Els mecanismes de coacció que fan servir els assetjadors, i la normalització d'aquests tipus de comportament en determinats entorns de treball, contribueix a fer de l'assetjament en qualsevol de les seves expressions una situació invisible.

1.3.4. MOBILITAT LABORAL

Si considerem que la mobilitat és la suma dels desplaçaments que realitzen ciutadans i ciutadanes per accedir i participar en qualsevol àmbit de la vida en societat i que, en conseqüència, aquesta condiona l'accés al mercat de treball, la inserció social de les persones, la realització de les tasques relacionades amb el treball domèstic i l'atenció a

---

¹⁸ Un estudi de la Cambra de Comerç de Barcelona, assenyala que l'any 2006, a Catalunya, 32.595 dones amb formació superior van abandonar prematurament la seva professió a causa, fonamentalment, de manca de conciliació.

¹⁹ Generalitat de Catalunya, 2008.

les persones del col·lectiu familiar, podem posar en perspectiva de millor manera la importància de la mateixa, podent constituir un criteri de discriminació social per a totes aquelles persones que la tenen limitada.

L'evolució de les necessitats de mobilitat de la població en els últims temps s'ha traduït en un increment continuat, no només del nombre de desplaçaments, si no també en el nombre de kilòmetres recorreguts i la freqüència d'aquests. Aquest increment, però, no ha anat acompanyat del creixement i adequació de les infraestructures viàries.

La comarca del Maresme, com en d'altres territoris propers, registra una mobilitat elevada. Segons les dades facilitades per l'*Enquesta de mobilitat quotidiana de Catalunya 2006*, els dies feiners (els dies festius tenen una dinàmica molt diferent), dels 1.418.065 desplaçaments realitzats per les persones residents al Maresme, el 81,4% tenen com a origen i destinació la mateixa comarca, el 16,1% són fluxos de connexió i tan sols el 2,5% són externs. Si considerem exclusivament els desplaçaments de connexió, les principals relacions dels residents al Maresme es donen amb les tres comarques següents, que concentren el 83,3% dels fluxos: el Barcelonès: el 67,2% desplaçaments diaris, el Vallès Oriental el 8,6% i el Vallès Occidental el 7,1%. Els desplaçaments amb destinació fora de la Regió Metropolitana de Barcelona (RMB) tenen un pes del 14,0%.

Aquesta important mobilitat té a veure, entre d'altres factors, amb els baixos índex d'autocontenció i índex d'autosuficiència²⁰ de la comarca. Un nombre important de persones residents al Maresme treballen i estudien fora del seu municipi i/o de la comarca. En el cas dels estudis podem parlem d'una autocontenció del 84,9% i en el cas del treball del 67,3%. Aquesta darrera dada indica que la comarca té un caràcter fortament emissor quant a mobilitat laboral i, per tant, té una forta dependència funcional vers altres territoris, especialment, vers la ciutat de Barcelona i/o el Barcelonès. De fet, l'indicador RAE, ràtio d'atracció i emissió²¹, confirma aquest caràcter essencialment emissor. El Maresme rep 0,31 desplaçaments de l'exterior per cada desplaçament que emet.

TAULA 19. Valors ràtio d'atracció i emissió de desplaçaments per motius ocupacionals

Comarca	Atracció	Emissió	RAE
Alt Penedès	10.097	13.564	0,74
Baix Llobregat	122.948	191.380	0,64
Barcelonès	338.966	225.307	1,5
Garraf	6.953	24.774	0,28
Maresme	24.162	77.287	0,31
Vallès Occidental	134.830	121.016	1,11
Vallès Oriental	51.987	74.387	0,7
TOTAL	689.943	727.715	0,94

Font: EMQ 2006-RMB

²⁰ **Índex d'autocontenció:** percentatge de la població ocupada resident en un territori que treballa al mateix **Índex d'autosuficiència:** percentatge que representen els llocs de treball de un territori donat en relació a la seva població ocupada.

²¹ **RAE:** coeficient entre el número de desplaçaments atrets per no residents i el nombre de desplaçaments emesos pels residents.

L'elevat nombre de desplaçament ocupacionals que realitzen les persones residents al Maresme - un promig de desplaçaments ocupacionals (treball+estudi) equivalent a 1,21 desplaçaments persona/dia - situen la comarca amb el promig més alt de l'àrea territorial de la RMB.

TAULA 20. Desplaçaments ocupacionals segons àmbit de residència

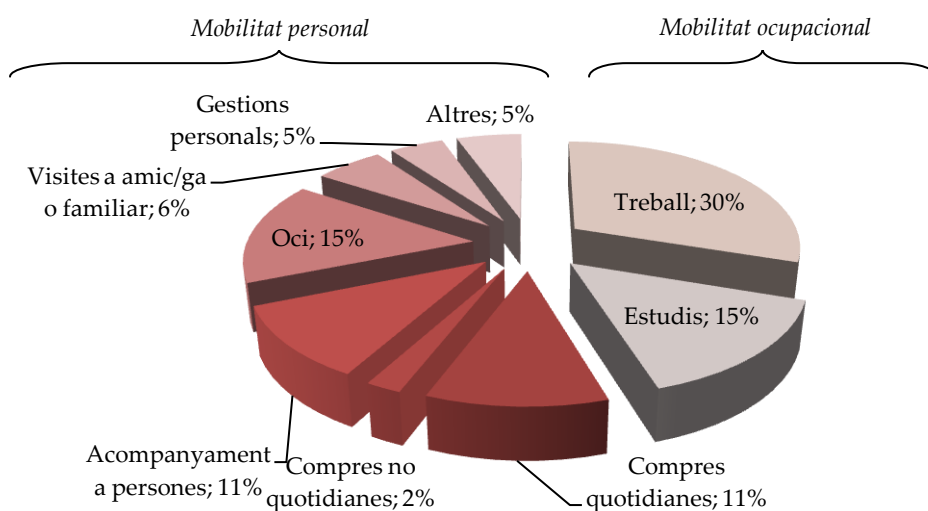
Àmbit	Desplaçaments ocupacionals població total	Promig desplaçaments persona/dia
Barcelona	1.527.326	0,98
Resta 1a corona	1.188.989	1,04
Resta RMB	2.232.542	1,15
Alt Penedès	94.678	1,03
Baix Llobregat	771.330	1,06
Barcelonès	2.140.236	1,00
Garraf	143.248	1,13
Maresme	472.524	1,21
Vallès Occidental	908.561	1,14
Vallès Oriental	418.280	1,18
TOTAL RMB	4.948.857	1,07

Font: EMQ 2006-RMB

Del total de desplaçaments un 25% corresponen a la mobilitat ocupacional i un 20,1% són fluxos de retorn a casa des d'un desplaçament ocupacional (els valors diferents indiquen que no tots els moviments són pendulars), es a dir, fins a 45,1 desplaçament relacionats amb l'ocupació.

Malgrat aquest important pes de la mobilitat vinculada a qüestions ocupacionals, si considerem el conjunt dels desplaçaments que realitzen les persones residents al Maresme, i la seva distribució segons motiu, observarem que la mobilitat ocupacional és menor que aquella vinculada a qüestions personals.

GRÀFIC 20. Distribució dels desplaçaments segons motiu

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Enquesta de mobilitat quotidiana de Catalunya 2006

Altres dades que ens permeten tenir una visió de conjunt de la mobilitat al Maresme són tant les relatives al tipus de transport utilitzat com a la temporalitat dels mateixos. El 47,0% dels desplaçaments realitzats en dia feiner pels residents al Maresme es fan en transport privat (d'aquest més del 90% correspon a cotxe), el 44,4% en modes no motoritzats i només el 8,6% en transport públic. Quant al transport públic, els mitjans més utilitzats són els ferroviaris (63,9%), especialment Renfe Rodalies (55,7%). L'autobús té una quota de mercat del 25,3%.

En relació a la temporalitat dels desplaçaments, la distribució horària i la durada mitjana dels mateixos, podem assenyalar com a elements caracteritzadors: la màxima concentració dels desplaçaments, relacionats bàsicament, amb les hores d'entrada i de sortida del lloc de treball o d'estudi i una mobilitat personal amb una distribució horària menys rígida. En relació a la durada, en dia feiner la durada mitjana dels desplaçaments és de 19,61 minuts (però superant de mitjana la mitja hora en els desplaçaments intermunicipals) i en dissabte i festiu augmenta fins a 23,87 minuts.

D'altra banda, la mobilitat laboral no segueix les mateixes pautes en tots els municipis de la comarca. La informació de què disposem²² indica que la mobilitat laboral de la població és molt elevada en la majoria de municipis i que com més petit és el municipi, en termes de població, major és la seva mobilitat laboral fora del municipi si prenem com a indicador l'índex d'autocontenció. En 21 municipis de la comarca el seu índex d'autocontenció no arriba al 40%. Destaca, per sobre de tot, els valors extremadament baixos que presenten Teià i Tiana amb índex del 18,5% i del 19,31%, respectivament. Mataró i Malgrat de Mar són els casos oposats als anteriors amb índex d'autocontenció del 66,58% i del 58,84%, en cada cas.

La dependència econòmica dels municipis Maresme vers el municipi de Barcelona es fa palesa quan només dos municipis de la comarca no presenten la ciutat com a municipi de destinació entre les tres primeres destinacions en els desplaçaments laborals. Els desplaçaments laborals originats des d'Alella, Cabrils, Montgat, Teià i Tiana tenen com a primera destinació Barcelona i apareix en segon lloc en quinze municipis, els quals comparteixen una característica; la ciutat de Barcelona és la primera destinació laboral després del seu propi municipi.

MOBILITAT OCUPACIONAL AMB PERSPECTIVA DE GÈNERE

L'anàlisi de la mobilitat ocupacional per sexe mostra comportaments força diferents. Mentre els homes realitzen el 59,2% dels desplaçaments per motius ocupacionals, les dones ho fan en un 40,8%. Dins la RMB, les dones del Maresme són les segones que menys mobilitat laboral realitzen, només per darrera de les dones del Vallès Oriental. Curiosament, els homes són els segons amb major mobilitat a la RMB, també després del Vallès Oriental.

---

²² Mobilitat espacial de la població del Cens de Població i Habitatges 2001.

TAULA 21. Distribució de la mobilitat ocupacional segons sexe i àmbit de residència

Àmbit	Home	Dona	Total
Barcelona	55,7%	44,3%	100,0%
Resta 1a corona	56,7%	43,3%	100,0%
Resta RMB	58,4%	41,6%	100,0%
Alt Penedès	58,5%	41,5%	100,0%
Baix Llobregat	57,5%	42,5%	100,0%
Barcelonès	55,9%	44,1%	100,0%
Garraf	56,7%	43,3%	100,0%
Maresme	59,2%	40,8%	100,0%
Vallès Occidental	57,5%	42,5%	100,0%
Vallès Oriental	59,5%	40,5%	100,0%
TOTAL RMB	67,1%	42,9%	100,0%

Font: EMQ 2006-RMB

La mobilitat laboral de les dones, un 20,1% (36,8% si considerem la tornada a casa), és significativament inferior a aquella que realitzen els homes per els mateixos motius, 30% (53,6 si igualment considerem la tornada a casa) i molt inferior a la mobilitat vinculada a qüestions personals, fins a un 63,3% si considerem el criteri anterior).

TAULA 22. Distribució de desplaçaments per sexe

		Dia feiner		Dissabte o festiu	
		Home	Dona	Home	Dona
Motiu de desplaçament	Mobilitat ocupacional	30,00%	20,10%	5,20%	4,00%
	Mobilitat personal	25,50%	34,80%	48,00%	49,80%
	Tornada a casa ocupacional	23,60%	16,70%	4,50%	3,50%
	Tornada a casa personal	20,90%	28,50%	42,30%	42,70%
	Total	100%	100%	100%	100%
Mode de transport	Modes no motoritzats	37,30%	51,20%	38,10%	46,60%
	Transport públic	7,50%	9,60%	4,50%	6,20%
	Transport privat	55,20%	39,20%	57,30%	47,20%
	Total	100%	100%	100%	100%

Font: Enquesta de mobilitat quotidiana de Catalunya 2006

Uns dels factors que millor explicarien la menor mobilitat laboral femenina són la taxa d'ocupació i la taxa d'activitat, les quals presenten valors força inferiors als dels homes. La taxa d'activitat era del 61,95% per les dones i del 83,45% pels homes el 2001 i, segons l'estimació de l'Observatori de Desenvolupament Local del Maresme a partir de l'Enquesta Demogràfica 2007, del 67,65% i el 82,80% respectivament per l'any 2007. Quant a la taxa d'ocupació les diferències entre sexes es mantenen. Si l'any 2001 eren del 52,81% per a les dones i del 75,92% per als homes; l'any 2007 l'estimació es situava en el 62,77% per a les dones i en el 76,69% per els homes.

És igualment important assenyalar la clara diferència que existeix en el mode de transport que utilitzen dones i homes, amb un clar predomini de la mobilitat per modes no motoritzats (bàsicament a peu) i seguit de l'ús de transport privat, en proporció pràcticament inversa a les mateixes dades pels homes. En aquesta situació,

com ja valorarem més endavant, té una clara influència l'ús prioritari que els homes fan del vehicle familiar.

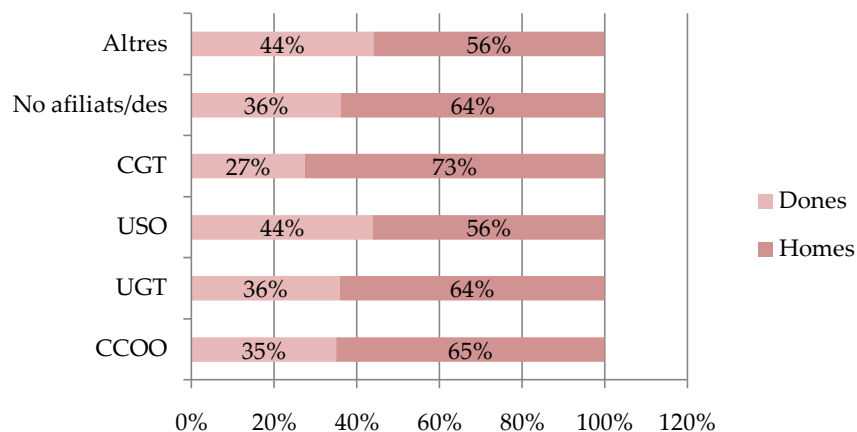
1.3.5. PARTICIPACIÓ DE LES DONES EN EL MOVIMENT SINDICAL I LES ORGANITZACIONS EMPRESARIALS

Encara que sigui d'una manera breu considerem important considerar la situació de la participació de les dones en el moviment sindical i a les organitzacions empresarial.

La plena participació de les dones al **MOVIMENT SINDICAL** continua sent quelcom pendent. Malgrat la crisi ha impulsat a les dones a una important afiliació, el cert és que aquesta està lluny de la paritat si considerem el conjunt dels sindicats presents a Catalunya. A Comissions Obreres, el sindicat amb una afiliació femenina global més alta, segons l'informe de la Unió Intercomarcal Vallès Oriental – Maresme del 2009, les dones afiliades presentaven el 35,39% de l'afiliació. És important assenyalar però que hi ha una tendència a l'increment de l'afiliació entre les persones més joves, ja que les dones afiliades menors de 30 anys representen el 43,27% de les persones afiliades en aquesta franja d'edat. Contràriament, les dones immigrades afiliades només signifiquen el 25,75% de l'afiliació de persones estrangeres. L'informe no presenta dades desagregades per sexe en relació a l'afiliació per rams. La resta de sindicats presenten percentatges d'afiliació entre les dones substancialment inferiors.

Un exemple de la bretxa encara existent són els resultats de les darreres eleccions sindicals. A Catalunya (no disposem de dades de la comarca) la distribució dels/de les representants elegits/des apunta a una clara sots representació de les dones que són, globalment, el 35,9% de la representació. Només en el cas de la USO i altres hi ha paritat en la representació.

GRAFIC 21. Representants elegits/des a les empreses per central sindical a Catalunya
(actius a 31 de desembre de 2008, respecte al personal que li és d'aplicació l'Estatut dels treballadors)
(Percentatges arrodonits)

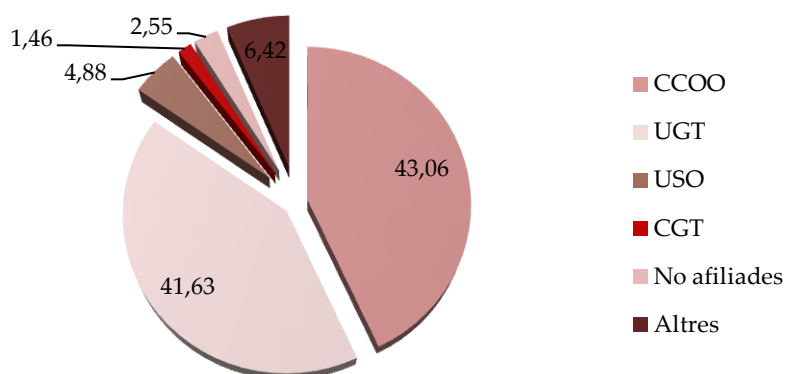

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pel Departament de Treball

És igualment important considerar el pes relatiu de cadascuna de las centrals. CCOO i UGT signifiquen el 84,7% de la representació de dones.

GRAFIC 22. Representants elegits a les empreses per central sindical a Catalunya

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pel Departament de Treball

En la representació elegida entre el personal laboral de l'Administració pública les dades són sensiblement millors ja que es pot considerar que hi ha una representació paritària entre dones i homes en el seu conjunt, les dones signifiquen el 43,7% de les persones elegides, i les diferents central sindicals, on la representació de les dones està en una forquilla d'entre el 42,8% de CCOO i el 50% de la CSI-CSIF.

Les dones també estan significativament poc presents en les comissions negociadores del convenis col·lectius, tant com a representants dels treballadors i treballadores com per part de l'empresa. Si mirem les dades de les comissions negociadores de convenis col·lectius (tant d'empresa com sectorials) registrats a Catalunya l'any 2008 les dades són clares: només el 23,9% de les persones que representaven a treballadors i treballadores eren dones i només el 20,4% ho eren per part de l'empresa.

Les representats sindicals es trobaven completament absents o molt escassament presents a les comissions negociadores de moltes activitats econòmiques. Només en les comissions de 7 de les 60 activitats econòmiques hi ha el que es pot considerar una representació paritària (40%-60%) i només en 1 són totes dones. La situació de les dones representants de l'empresa és encara pitjor. Només hi ha una representació paritària en les comissions de 4 de les 60 activitats econòmiques.

Pel que fa a la participació de les DONES AL MÓN EMPRESARIAL del Maresme, tenim poques dades. Resulta difícil establir un perfil de les dones empresàries de la comarca, però poden trobar dones encapçalant principalment empreses als sectors del tèxtil, del turisme, i vinculades a la dependència (residències). Es tracta però, en la majoria del casos, de PIMES.

La Federació d'Associacions i Gremis Empresarials del Maresme (FAGEM) aglutina les principals associacions empresarials i gremis de Mataró i la comarca del Maresme,

entintats tant diverses com l'Associació de Marxants o la Unió Patronal Metal·lúrgica. Cap d'aquestes entitats, està encapçalada per una dona. La pròpia FAGEM però, compta en l'actualitat amb una directora executiva.

Aquesta imatge no difereix de la que trobem al conjunt de Catalunya. De les persones que formen part de societats laborals registrades al 2008, només el 35,5% eren dones; i entre les persones representants de persones jurídiques en cooperatives de segon grau només el 13% són dones²³.

Hi ha però iniciatives interessants que s'estan realitzant des de diferents àmbits, com la recent *I Jornada dona i empresa del Maresme* (novembre 2009), iniciativa del col·lectiu Dones d'Avui El Masnou que va comptar amb la col·laboració del Consell Comarcal del Maresme i l'Ajuntament del Masnou, entre d'altres, amb l'objectiu de fomentar la cultura emprenedora entre les dones i compartir experiències; o la *Taula rodona sobre dones emprenedores* realitzada per l'Escola Universitària del Maresme (EUM) el passat mes de març (2010) on s'exposaven experiències reals de dones empresàries amb un fort esperit emprenedor amb l'objectiu d'obrir un espai bidireccional i acotar distàncies entre estudiants i empresariat, coneixent de primera mà experiències i anècdotes relacionades amb el món empresarial.

1.3.6. PASSES CAP A LA IGUALTAT AL MÓN LABORAL

L'aprovació de la *LLEI ORGÀNICA 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes*, va significar un important impuls per avançar en la igualtat entre dones i homes, també, en l'àmbit laboral, però en aquest àmbit com en altres, els avanços formals no van seguits dels avanços reals en la forma, contingut i temps desitjables.

A 31 de desembre de 2007, dels 1061 convenis vigents a Catalunya, 273 contenien clàusules sobre l'assetjament sexual, la no discriminació o la promoció de la igualtat entre dones i homes. Aquest escàs 25,7% afectava però al 68,3% de les empreses i al 69% de les persones treballadores amb convenis vigents.

La negociació col·lectiva és l'instrument fonamental en la regulació de les relacions entre treballadors i treballadores i l'empresari/a. Analitzar les clàusules relatives a la igualtat de tracte i oportunitats entre dones i homes als convenis col·lectius vigents ens permet dimensionar el compromís del sector empresarial.

No tenim dades sobre l'evolució dels Plans d'Igualtat a les empreses de la comarca, però sí tenim coneixement d'algunes iniciatives, endegades tant des del sector públic om des del sector privat, encaminades a dinamitzar l'emprenedoria de les dones, dirigides a la formació, etc.

---

²³ *Dones i treball*. Anuari 2008.

Destacar, entre d'altres, els esforços empresos per l'Àrea de promoció econòmica del CCM per canalitzar accions que afavoreixin la inserció laboral dels col·lectius de difícil inserció i per incentivar la creació de noves empreses i donar suport a la nova emprenedoria; les iniciatives de Mataró Centre de Negocis, especialment en matèria de formació a l'emprenedoria; i les accions desenvolupades en el marc del projecte *Dona't impuls* de l'Ajuntament de Mataró que busca promoure el *Networking* (cooperació empresarial) entre dones empresàries i professionals del Maresme. Subratllar igualment iniciatives des de la societat civil com les prèviament mencionades.

La crisi ha afectat severament algunes activitats econòmiques i modificat les dinàmiques del mercat laboral. Si bé les dades apunten a que les dones treballadores han "suportat" millor la crisi, el cert és que aquesta està contribuint a la precarització del treball femení i a l'empitjorament de les seves condicions laboral, situació que determinats col·lectius de dones la han patit severament, i que la sortida de la crisi pot agreujar.

Modificar les actuals dinàmiques del mercat laboral haurà d'implicar el desenvolupament d'iniciatives i l'establiment de mecanismes que permetin trencar amb les pràctiques segregacionistes afavorint tant la incorporació de les dones a sectors econòmics i ocupacions tradicionalment masculines, com l'accés a càrrecs d'alta direcció i gerència; eradicar la vulnerabilitat en les relacions contractuals que afecta a moltes dones; propiciar la efectiva conciliació de la vida personal i laboral; i modificar igualment així com la seva participació (quantitativa i qualitativa) al món sindical i a les organitzacions empresarials.

Un dels instruments claus són els Plans d'Igualtat, d'obligatòria implementació a les administracions públiques i a les empreses amb més de 250 treballadores i treballadors en plantilla.

Per assolir l'objectiu de la igualtat d'oportunitats entre dones i homes a l'àmbit laboral resultarà clau l'articulació d'esforços (públics i privats) fins al moment força dispersos.

1.4. SALUT I QUALITAT DE VIDA

1.4.1. SALUT DE LA POBLACIÓ

Segons les dades recollides a la publicació *Els serveis per a la salut: mirant cap al futur. Mapa sanitari, sociosanitari i de salut pública*²⁴ s'observen clares diferències entre dones i homes al Maresme²⁵, en relació a la INCIDÈNCIA DE LA MORTALITAT ORIGINADA PER MALALTIES per grans grups de causes de mort. De manera general, les dones del Maresme Nord i Central (malgrat que per grups de causa de mort diferents) presenten nivell de mortalitat superior a les del Baix Maresme i els homes ho fan de manera inversa i tots dos grups per sobre de la mitjana catalana.

TAULA 23. Incidència de la mortalitat segons grans grups de causes de mort (1999-2004)

Grans grups de causa de mort	Barcelonès Nord - Baix Maresme		Maresme		Alt Maresme - Selva Marítima	
	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes
Certes afeccions infeccioses i parasitàries		✓			✓	
Tumors		✓				
Malalties endocrines, nutricionals i metabòliques			✓			
Trastorns mentals i del comportament		✓	✓		✓	✓
Malalties de la sang i dels òrgans hematopoètics, i certs trastorns que afecten el mecanisme de la immunitat					✓	
Malalties del sistema nerviós					✓	
Malalties del sistema circulatori			✓		✓	✓
Malalties del sistema respiratori	✓	✓	✓		✓	
Malalties del sistema digestiu		✓			✓	
Malalties del sistema osteomuscular i del teixit connectiu			✓			
Malalties del sistema genitourinari			✓			
Síntomes, signes i troballes anormals clíniques i de laboratori, no classificades enlloc més					✓	

Font: elaboració pròpia a partir de les dades recollides al document *Els serveis per a la salut: mirant cap al futur. Mapa sanitari, sociosanitari i de salut pública*.

Si considerem les dades de **SEDENTARISME** facilitades pel Departament de Salut a partir de l'Enquesta de salut de Catalunya 2006, les dones del Maresme (agregades amb Selva Marítima i Barcelonès nord a la regió sanitària Barcelona est) presentaven les dades més elevades de Catalunya, un 28,8%. Contràriament els homes es trobaven entre les més baixes amb un 19,3%.

Per que fa a la **DROGOADDICCIÓ**, la mateixa enquesta apuntava a un dels més baixos percentatges de consum d'alcohol de risc (per persones majors de 15 anys) tant per dones (1,1%) com per homes (5,1%), totes dues per sota de la mitjana a Catalunya.

²⁴ Departament de Salut, Generalitat de Catalunya, 2008.

²⁵ Malauradament les dades sovint apareixen agregades per regions sanitàries (Barcelonès Nord-Baix Maresme i Alt Maresme-La Selva Marítima) per la qual cosa les dades s'ha de considerar com indicatives.

De fet les dades sobre el nombre de tractaments iniciats a la Xarxa d'Atenció a les Drogodependències apunten a xifres molt baixes en relació a la població resident a la comarca i en comparació amb l'àrea metropolitana de Barcelona.

TAULA 24. Nombre de tractaments i droga principal que motiva el tractament (1) (2007)

	Heroïna	Cocaïna	Cànnabis	Tabac	Alcohol	Altres (2)	Total
Maresme	61	220	61	35	354	26	757
Catalunya	1.856	3.751	706	770	5.925	572	13.580
Àmbit Metropolità	1.346	2.753	523	548	4.527	335	10.032

(1) Nombre de tractaments iniciats a la Xarxa d'Atenció a les Drogodependències per lloc de residència del drogodependent i droga principal que motiva el tractament).

(2) S'hi inclouen opiacis diferents de l'heroïna, estimulants diferents de la cocaïna, hipnòtics i sedants, al·lucinògens, inhalables i altres substàncies psicoactives.

Font: Departament de Salut. Direcció General de Salut Pública.

Pel que fa a la població amb alguna **DISMINUCIÓ** legalment reconeguda, malgrat s'ha duplicat en menys de 10 anys, aquesta és de 38,39 persones per cada 1000 habitants (Idescat, 2008), molt per sota de les 55,42 que hi ha al conjunt de Catalunya. De les 16.193 persones amb disminució reconeguda al 2008, el 51,3% eren dones. La disminució està present de manera desigual entre els grans grups d'edat quedant repartida (percentatges en relació al conjunt de les persones amb disminució reconeguda) per a cada gran grup d'edat de la següent manera: fins a 4 anys, 0,5%; de 5 a 14 anys el 3,5%, de 15 a 44 anys el 23,5%, de 45 a 64 anys el 36%; dels 65 als 74 anys el 17,6% i de més de 75 anys el 19,3%.

Pel que fa a l' **ÍNDEX D'ENVELLIMENT** de la població, com ja hem apuntat prèviament, aquest presentava un 91% al 2008 i un índex de dependència senil del 23%, totes dues dades lleugerament per sota de les dades de Catalunya.

1.4.1.1. DONES I SALUT

Com hem altres àmbits sota anàlisi ha estat força difícil l'obtenció de dades actualitzades i referides a la comarca sobre la situació de les dones en relació a la salut. Malgrat això volem apuntar algunes qüestions, especialment aquelles referides a la salut reproductiva. Aquesta inclou aspectes que van des de les condicions que es produeixen als parts i embarassos, les interrupcions d'aquests i les malalties de transmissió sexual, fins a qüestions com els abusos, l'explotació i el tràfic amb fins sexuals o la violència.

El nombre total d'**INTERRUPCIIONS VOLUNTÀRIES DE L'EMBARÀS**²⁶ (IVE) realitzades al Maresme, durant l'any 2008, en centres autoritzats, va estar de 1.122, un xifra en permanent augment (a excepció de 2005) i que significa el 4,4% dels avortaments legals realitzats a Catalunya.

²⁶ Departament de Salut, Generalitat de Catalunya.

No tenim dades específiques per al Maresme però a títol indicatiu, a Catalunya, al 2008, el 44,9 % de les dones que van realitzar una IVE residien aquí però eren d'origen estranger (més de la meitat sud-americanes), bona part d'aquests avortaments van ser realitzats per dones solteres, amb una rang d'edat d'entre els 15 i els 44 anys, però que es concentra entre el 20 i els 29. En relació amb el nivell d'instrucció, el grup amb el percentatge més nombrós correspon a les dones que han assolit o estan cursant el primer cicle de l'educació secundària. Pel que fa a la situació laboral que es dona amb més freqüència, al voltant d'un terç, és el de treballadora per compte d'altri.

TAULA 25. Avortament legal (2003-2007)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Maresme	693	718	716	861	906	1.122
Catalunya	16.605	17.278	18.434	21.976	23.799	26.932

Font: Departament de Salut. Direcció General de Recursos Sanitaris

VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Segons dades presentades en l'Informe del Consejo General del Poder Judicial (CGPJ) "Datos de denuncias, procedimientos penales y civiles registrados, órdenes de protección solicitadas en los juzgados de violencia sobre la mujer (JVM) y sentencias dictadas por los órganos jurisdiccionales en esta materia en el año 2009" a Catalunya es van incoar 6.787 ordres de protecció, de les que només van ser adoptades un 58%, sent una de les comunitats autònomes amb un percentatge més baix i molt per sota del 70% de mitjana a Espanya.

Pel que fa a les denúncies interposades i les renúncies a la continuació el procés a Catalunya es van realitzar un total de 18.218 denúncies, de les quals 2.073 (11,4%) van renunciar a la continuïtat del procés. El 50% de les dones que van renunciar eren espanyoles. Catalunya presenta 48,4 denúncies per cada 10.000 habitants, dada sensiblement per sota del 57, 4 que presenta el conjunt de l'Estat.

No s'han aconseguit les dades específiques pel Maresme pel que fa a la incoació d'ordres de protecció ni a la seva adopció com tampoc pel que fa a les denúncies interposades i les renúncies a la continuació el procés.

Amb una altre informe del CGPJ²⁷ en relació a les dones mortes en mans de les seves parelles o ex-parelles numero absoluts, Catalunya va ser la segona comunitat després d'Andalusia (15) amb més dones mortes 10, però si considerem aquesta dada en relació a cada 10.000 dones majors de 15 anys, la ràtio de 3,14 ens situa en cinquè lloc.

Cap home va ser mort a Catalunya per la seva parella o ex-parella.

²⁷ Informe sobre las víctimas mortales de violencia de género y de la violencia doméstica en el ámbito de la pareja o la ex-pareja 2009, CGPJ, 2010.

La pràctica de la MUTILACIÓ GENITAL FEMENINA (MGF) al Maresme està vinculada a l'existència d'un important col·lectiu de persones procedents de països africans on la mutilació està fortament arrelada, principalment de Nigèria, Senegal, Gambia, Guinea, Mauritània, Ghana, Camerun. Segons les dades recollides al recent *Mapa sobre la mutilació genital femenina en Espanya* publicat per la Universitat Autònoma de Barcelona, a Espanya hi ha 10 mil nenes menors de 14 anys que corren risc de mutilació genital a Espanya, el 80% de les quals es troben a Catalunya, especialment al Maresme amb importants concentracions a ciutats com Mataró, Pineda de Mar o Calella.

La mutilació genital femenina és una amenaça per moltes dones immigrades malgrat la seva permanència al nostre país pugui ser de llarga durada. La mutilació és una agressió de gènere i la prevenció és l'element clau en relació a la mutilació genital femenina. Promoure l'educació a les comunitats de risc i treballar els protocols d'actuació entre les persones professionals que interactuen amb aquest col·lectiu.

Dades del Departament de l'Interior de la Generalitat de Catalunya, els Mossos d'Esquadra eviten unes 40 mutilacions genitals femenines l'any a Catalunya, una bona part al Maresme²⁸.

Els MATRIMONIS FORÇATS són una altra cara de la violència contra les dones, també comuna en algunes comunitats d'origen estranger Gambia i Senegal

A Catalunya, s'han detectat en els últims anys una vintena de casos de matrimonis forçats. Es creu que en poden ser més, perquè molts queden amagats en l'àmbit familiar i les víctimes no s'atreveixen a fer cap denúncia. Per detectar-los, els Mossos d'Esquadra posaran en marxa un nou pla que s'aplicarà coordinadament amb escoles i centres d'atenció social.

La PROSTITUCIÓ és la darrera expressió de violència que volem considerar. Objecte d'important controvèrsia a la comarca, aquesta s'ha centrat sovint més en qüestions d'imatge de les ciutats o en la discussió política que en la consideració de la situació de les dones.

Les dones treballadores del sexe són en gran proporció dones immigrades (principalment de l'Europa de l'Est, llatinoamericanes i africanes), i les pràctiques culturals i els principis sobre la salut i el sexe d'aquestes sovint propicien pràctiques de risc. D'altra banda, aquest col·lectiu està patint fortament la crisi, situació a la que també han contribuït les màfies (nigeriana i xinesa), fent baixar les tarifes a preus dels 80. L'impacte de la crisi és especialment danyós en el cas de les noies víctimes

---

²⁸ Els Mossos d'Esquadra compten amb un *Programa de Seguretat contra la Violència Masclista* que impulsa el plantejament integral del fenomen de la violència masclista en el marc de les polítiques públiques de seguretat a Catalunya. En aquest marc s'ha establert d'un model estandarditzat de l'atenció policial a les dones que pateixen violència masclista a Catalunya. Igualment els Mossos d'Esquadra han participat en diverses reunions per activar el treball en xarxa i per crear taules locals de prevenció de la mutilació genital femenina (MGF) en les que han participat alguns municipis del Maresme com Pineda de Mar o Premià de Mar.

d'exploració per màfies i sotmeses al pagament de deutes cada cop més difícils d'afrontar.

Segons informació facilitada pels Mossos d'Esquadra al respecte de la violència de gènere al Maresme, fins el juny del 2010²⁹, no s'havia produït cap víctima mortal de violència masclista a l'àmbit de parella ni cap dona havia patit matrimoni forçat o mutilació genital femenina (violència d'àmbit social o comunitari).

Les dades del 2009 apunten però a que la Regió Policial Metropolitana Nord on queda ubicat el Maresme, va ser la que va tenir un major nombre de fets de violència masclista a l'àmbit de la parella de Catalunya (el 26,3% del total de casos, on s'inclouen 3 dones mortes), el major nombre de casos de violència masclista a l'àmbit familiar (26,8%), quasi la meitat dels matrimonis forçats (5 de 12 casos)³⁰ i un nombre important casos de mutilació genital femenina (7 de 27) i de noies ateses (18 de 55).

L'important increment de dones immigrades amb situacions especialment vulnerables –moltes d'elles agreujades per la crisi econòmica – signifiquen un augment de les diferents formes de violència contra les dones a la comarca i el consegüent augment de la pressió envers el serveis socials. Aprofundir en el coneixement d'aquestes realitats i fer una correcta identificació de les necessitats específiques i els interessos estratègics d'aquests col·lectius serà fonamental per fer una planificació idònia dels serveis.

1.4.2. SERVEIS I INFRAESTRUCTURES SANITÀRIES

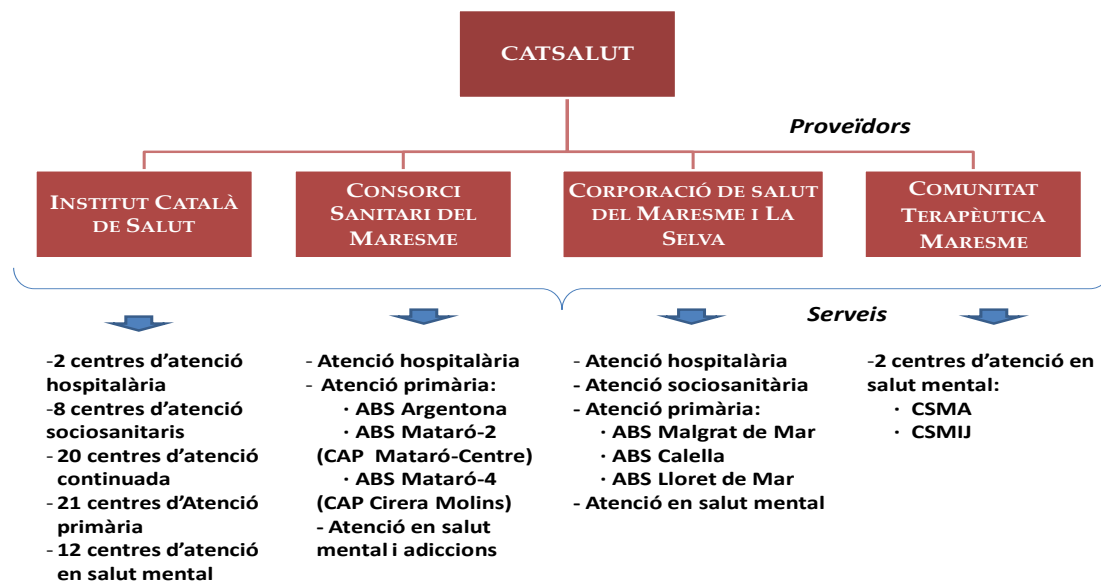
El Servei Català de Salut (CatSalut), adscrit al Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, és l'ens públic que garanteix les prestacions sanitàries públiques a Catalunya. Per garantir aquesta prestació al Maresme, el CatSalut compta amb una sèrie de proveïdors serveis sanitaris que constitueixen un complex entramat. L'Institut Català de la Salut (ICS) és el proveïdor majoritari, però també ho són Consorci Sanitari del Maresme, la Corporació de Salut del Maresme i la Selva i la Comunitat terapèutica Maresme.

²⁹ Memòria del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació 2009, Generalitat de Catalunya

³⁰ Dades disponibles de juny a desembre de 2009, Mossos d'Esquadra.

GRÀFIC 23. Xarxa de proveïdors del CATSALUT al Maresme

Font: Elaboració pròpia

D'altra banda, el Maresme, que forma part de la Regió Sanitària de Barcelona, es troba dividit en tres Governaments Territorials de Salut: l'Alt Maresme-Selva Marítima (que inclou Calella, Canet de Mar, Malgrat de Mar, Palafolls, Pineda de Mar, Sant Cebrià de Vallalta, Sant Iscle de Vallalta, Sant Pol de Mar, Santa Susanna i Tordera); el Maresme Central: Arenys de Mar, Arenys de Munt, Argentona, Cabrera de Mar, Cabrils, Caldes d'Estrac, Dosrius, Mataró, Premià de Dalt, Premià de Mar, Sant Andreu de Llavaneres, Sant Vicenç de Montalt, Òrrius Vilassar de Dalt, Vilassar de Mar); i el Barcelonès Nord-Baix Maresme (Alella, el Masnou, Montgat, Teià i Tiana).

Malgrat aquesta complexa estructura, a opinió de persones usuàries, no queda garantit un igual l'accés al servei públic de salut, ni per que es refereix a la qualitat ni pel que es refereix a l'accessibilitat. Els hospitals de la comarca no compten ni amb les infraestructures ni amb els recursos necessaris per donar un servei comparable al que el pot rebre a Barcelona.

Un exemple d'aquesta situació és, l'oferta de llits hospitalaris. Al Maresme es comptava al 2008 (darrera dada disponible) amb 3,1 llits per cada 1000 habitants, índex en progressiu descens des del 1997, en que es comptava amb 3,69, i molt per sota dels 4,58 llits a Catalunya.

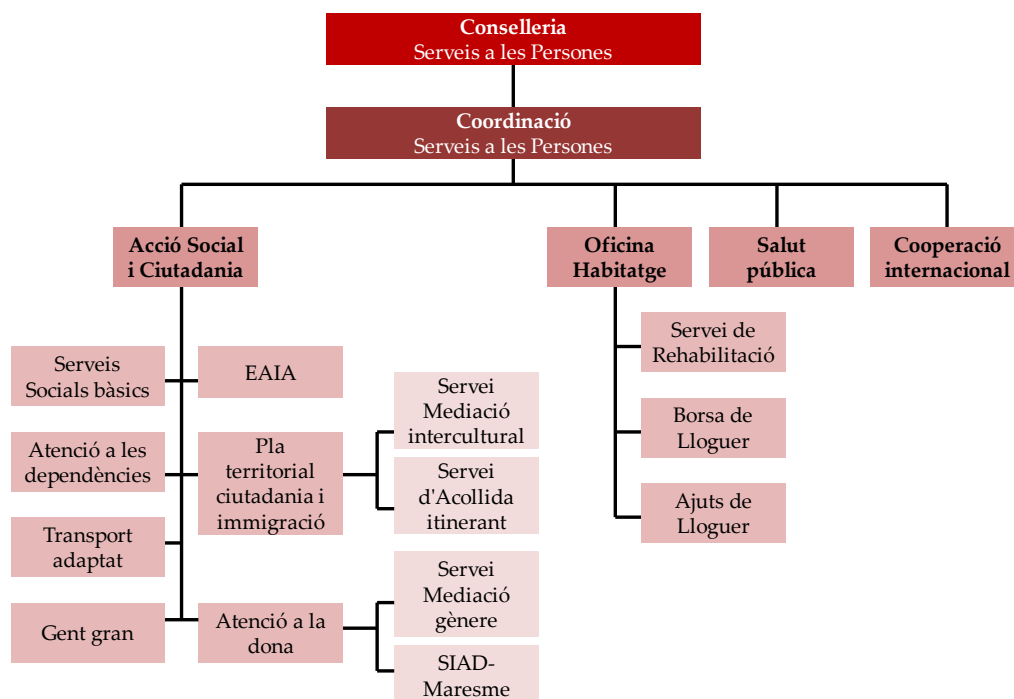
1.4.3. SERVEIS SOCIALS

1.4.3.1. SERVEIS SOCIALS BÀSICS

La Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de Serveis Socials, estableix que els ens locals tenen competència i responsabilitat directa ens Serveis Socials Bàsics i per als municipis de menys de 20.000 habitants, la titularitat del serveis socials la tenen els Consell Comarcals. Estableix igualment quines són les intervencions necessàries que cal fer per garantir les necessitats socials bàsiques de la ciutadania.

El Consell Comarcal es titular de l'Àrea Bàsica dels Serveis Socials del Maresme. Aquesta la formen 26 municipis cobrint una població total de 228.953 habitants (Idescat, 2009). L'Àrea Bàsica dels Serveis Socials està integrada dins la Conselleria de Serveis a les Persones. Com a Cap de l'Àrea Bàsica de Serveis Socials, des del CCM es du a terme la coordinació de serveis interns (Equip d'atenció a la infància i adolescència, Suport a la Dependència, Transport Adaptat, etc.) i amb altres institucions i ens locals.

GRÀFIC 24. Organigrama de la Conselleria de Serveis a les Persones

Font: Coordinació de Serveis a les persones, CCM

D'altra banda, es treballa per a la millora de la qualitat, l'organització i promoció de Xarxes i Protocols. Entre d'altres: s'impulsen grups de treball de professionals, es dona suport a grups de treball i es promou el seu treball en xarxa, o es promouen protocols que avancen en la unificació de criteris a la comarca.

Els SSB es faciliten a través d'un Contracte Programa amb el Departament d'Acció Social i Ciutadania, del qual el CCM és el gestor, coordinant i donant suport als ajuntaments i facilitant-los la formació dels professionals.

TAULA 26. Serveis socials bàsics del Maresme

	Seus principals	Seus descentralitzades	Total
Nombre de seus amb local independent	14		14
Nombre de seus compartides amb altres serveis	11	3	14
TOTAL	25	3	28

Font: Àrea Bàsica dels Serveis Socials, CCM.

El equip bàsic estan conformats per 3 persones diplomades en Treball Social i 2 diplomades en Educació Social per cada 15.000 habitants: 365 dies a l'any, 100% de la jornada i 100% d'aquesta jornada està dedicada exclusivament als Equips Bàsics de Serveis Socials.

El CCM presta únicament servei bàsic directe en l'atenció domiciliària.

- **SERVEI D'ATENCIÓ DOMICILIÀRIA (SAD-SOCIAL):**

Es dirigeix a dos tipus de població, la que està en situació de risc social o fragilitat i la que està en situació de dependència. El SAD va superar l'atenció mínima de 1.280 persones majors de 65 anys (el 4% de la població de l'Àrea Bàsica del CCM) prevista.

1.4.3.2. SERVEIS SOCIALS ESPECIALITZATS³¹

- **SERVEI D'ATENCIÓ A LES DEPENDÈNCIES (SAD)**

Creat al 2008 amb l'objectiu de donar suport als ajuntaments i als seus serveis socials en la implantació de la *Llei 39/2006, de Promoció de l'Autonomia Personal i Atenció a les persones en situació de dependència*, i de crear un model territorial d'atenció a les dependències.

Entre les principals accions desenvolupades des de la seva creació fins el desembre del 2009 destaquen:

- El disseny d'un servei d'atenció domiciliària a les persones que tenen aprovat un SAD al PIA, gestionat i prestat directament des del CCM (aprovat en el Consell d'Alcaldes 2009).
- El desenvolupament d'accions formatives per a nous/ves professionals del SAD
- El disseny i implantació d'un model de qualitat del SAD útil per als ajuntaments i les empreses que treballen a la comarca en aquest sector (inclou l'elaboració de la Guia de qualitat i un Segell de qualitat).

³¹ El Servei d'informació i atenció a les dones i el de Servei a les dones en situació de violència masclista seran abordats en el marc dels serveis específics d'atenció a les dones.

- Entre l'octubre de 2008 i juny del 2010, en el marc del suport a l'elaboració de PIA, segons dades registrades al CCM s'han encarregat 3.791 PIA, dels quals 3.170 (83,62%) han estat validats i enviats. Do hi ha dades desagregades per sexe.

- **EQUIP D'ATENCIÓ A LA INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA (EAIA)**

És un equip interdisciplinari d'atenció i protecció als menors en situació d'alt risc, d'acord amb la *Llei de Protecció de menors desemparats*, aprovada pel Parlament de Catalunya l'any 1991. L'equip està integrat per 3 professionals de la pedagogia, 3 de psicologia, 3 del treball social, i 2 de l'educació social. L'equip dona cobertura a tots els municipis de la comarca, excepte Mataró.

Entre les principals accions realitzades, en l'àmbit del treball amb menors i famílies, es va: assessorar als SSB sobre casos d'infància en risc, realitzar estudis i síntesi avaluatives de famílies amb menors en situació d'alt risc (derivades per SSB, DGAIA o un altre EAIA), emetre propostes de mesures protectores pel menor, fer seguiment dels menors tutelats per la DGAIA, atendre el casos que requereixin d'una atenció preferent Tipus 2. A nivell de treball comunitari: en van posar en marxa el Protocol d'infància en risc.

Al 2009 es comptava amb 322 casos oberts. Si considerem les tipologies de maltractament un nombre important del casos es produïen per negligència i maltractament psíquic, seguits amb certa distància pel maltractament prenatal i físic.

D'aquests bona part dels casos es van produir a Tordera, Pineda de Mar i Calella.

El que serà realment important en matèria d'atenció a la infància i adolescència serà avançar en l'anàlisi de la incidència del gènere en la tipologia, freqüència i intensitat de la violència que s'exerceix; i fer-ho a més considerant altres dimensions (com l'edat o la pertinença ètnica i cultural) en l'exercici d'aquesta violència. Aquesta mirada pot contribuir a la detecció precoç d'algunes expressions de la violència, com l'abús sexual.

1.4.3.3. ALTRES SERVEIS

- **SERVEI DE TRANSPORT ADAPTAT "PORTA A PORTA"**

Aquest és un servei adreçat a persones amb discapacitat que s'han de traslladar a Centres Socials d'Atenció Especialitzada, Centres Ocupacionals o a activitats Formatives. Al 2008 hi havia 16.193 persones legalment reconegudes com a discapacitades, més de la meitat de les mateixes amb discapacitat física. Durant el 2009 es va prestar servei a 1.391 persones però es disposa de dades desagregades per sexe.

Entre les principals dificultats per donar un millor servei: el degoteig constant de demanda, la distribució territorial de centres (alguns fora de la comarca), la geografia allargada de la comarca i la limitació de recursos.

- **SERVEI DEL PLA TERRITORIAL DE CIUTADANIA I IMMIGRACIÓ**

La principal funció del servei és donar suport a tots els municipis per poder fer front a les noves situacions que ens planteja l'acollida i integració de la població nouvinguda, generant una xarxa de recursos i projectes en la gestió de la diversitat entre els diferents municipis.

Entre els diferents serveis oferts: l'acompanyament i assessorament a ajuntaments i entitats; la configuració, dinamització i/o participació en taules de treball; la formació adreçada a professionals; la mediació intercultural i la traducció per a persones nouvingudes; el Programa de la Diversitat (de sensibilització a joves); la promoció de programes d'acollida en el territori; l'observació i anàlisi del fet migratori a la comarca; i la coordinació amb les altres institucions supramunicipals (Generalitat, Diputació i Estat).

Durant l'any 2009, es van dur a terme 87 mediacions i 133 traduccions per a persones nouvingudes. Igualment es van formar 195 professionals de l'administració local i van haver 856 persones beneficiaries del Programa de la Diversitat.

Una de les grans debilitats dels Serveis Socials es la seva falta d'un instrument (sistema informàtic) integrat i adequat per a la recollida de la informació sobre les persones usuàries. Aquest hauria no només d'unificar criteris per a tots els serveis i ens, sinó que també hauria de permetre, tant la desagregació de la informació per sexe, com la introducció d'altra informació bàsica (edat, origen, altres) que permeti la sistematització i tractament de les dades. Comptar amb perfils clars de les persones usuàries ens permetrà definir estratègies i dissenyar i implementar accions que ens permetin corregir qualsevol bretxa d'iniquitat entre dones i homes.

D'altra banda els serveis socials estant donant una resposta limitada a les demandes i es requereix que aquests es puguin dotar de recursos (humans i tècnics) especialitzats per donar un servei més adient.

1.4.4. SERVEIS ESPECÍFICS D'ATENCIÓ A LES DONES

El servei d'atenció a les dones del CCM ha transitat des de l'atenció de la dona com a víctima de maltractaments (Servei de Suport als EBASP en Violència de Gènere) a l'atenció a les dones com a subjectes de drets. Aquest procés culmina la 2009 amb la creació el **SERVEI D'ATENCIÓ A LES DONES**, que queda integrat pel **SERVEI DE PREVENCIÓ DE MALTRACTAMENTS**, i el **SERVEI D'INFORMACIÓ I ATENCIÓ A DONES (SIAD)**.

- **El SERVEI D'INFORMACIÓ I ATENCIÓ A DONES (SIAD)**

Servei d'informació i atenció a les dones que presta el Consell Comarcal amb el suport de l'Institut Català de les Dones. El principal objectiu és afavorir les relacions d'igualtat entre homes i dones, aspirant a convertir-se en un espai de referència dels drets laborals, socials, personals i familiars de les dones del Maresme. Des del SIAD es facilita:

○ *Informació i atenció*

La finalitat d'aquest servei és donar resposta a les necessitats de les dones del Maresme relacionades amb l'àmbit laboral, social, familiar o de parella. En aquest sentit, facilita informació sobre recursos, participació social o associacionisme femení, violència masclista, dificultats amb els fills, etc. És tracta d'un servei gratuït i confidencial que es presta per telèfon, correu electrònic o presencialment a les oficines del Consell Comarcal del Maresme. Les usuàries són ateses per una treballadora social.

○ *Assessorament psicològic*

És un servei de suport psicològic adreçat a totes aquelles dones que necessitin assessorament i orientació en problemàtiques relacionades amb l'àmbit social, relacional, laboral, familiar i interpersonal. Entre d'altres: dificultats per establir relacions socials, dificultats associades a l'àmbit laboral, relació de parella i problemàtiques relacionades (comunicació, sexualitat,...), suport i orientació davant d'una situació de violència familiar, elaboració del dol, orientació en diferents processos relacionats amb l'etapa vital de la dona i que poden generar malestar (menopausa, maternitat, fills adolescents, fills que marxen de casa,...), suport a la dona que té cura de dependents, etc.. L'atenció consisteix en un nombre màxim de 4 sessions que es presten de manera confidencial, gratuïta i individualitzada. El servei té caràcter itinerant, es du a terme en els municipis: Tordera, Arenys de Mar i Mataró.

○ *Assessorament jurídic*

L'assessorament jurídic del SIAD dona informació i assessora de qualsevol tema relacionat amb processos civils (separacions i/o divorcis, impagament de pensions d'aliments, guarda i custòdia dels fills/filles, règim de visites, divisió dels béns ganancials, etc) i penals (conveniència d'interposar una denúncia per maltractaments, les conseqüències per al denunciador i per al denunciat, ordres d'allunyament, etc.). L'assessorament es du a terme per un advocat i s'ofereix de forma gratuïta. El servei té caràcter itinerant, es du a terme en els municipis: Tordera, Arenys de Mar i Mataró.

De les 287 demandes de serveis realitzades durant aquest any 155 van fer requeriment per a la prestació de suport psicològic, 82 demandes estaven relacionades amb qüestions jurídiques, 5 van ser demanades d'ajudes i subvencions, 2 més demandes relacionades amb l'àmbit laboral. Les restants 43 demandes van ser sobre qüestions diverses. Pel que fa al perfil de les dones usuàries del SIAD només podem apuntar a dos elements: la franja d'edat que concentra el major nombre de demandes es dels 25 als 45 anys, i d'altres es tracta, en la majoria dels casos, de dones amb infants.

El SIAD durant aquest primer any ha estat incorporat al circuit de violència de gènere de la comarca i en aquesta matèria constitueix un referent per a les dones.

○ *Suport intercultural*

És un servei que s'ha creat per donar resposta a les necessitats d'assessorament i atenció en temes de gènere tant per a les dones d'origen immigrant com per als professionals dels serveis municipals.

Aquest servei ofereix:

- *Mediació Intercultural en temes de gènere*: sessions de primera acollida (dones de nova arribada al municipi), intervenció en casos de violència de gènere, i intervenció amb dones que tenen necessitats de diferents tipus.
- *Acompanyament de les dones als diferents serveis*: suport i recolzament psicològic a les dones que encara desconeixen els serveis, tant municipals com comarcals i provincials, i que troben moltes dificultats per iniciar o seguir processos (dones maltractades i/o amb problemes psicològics, dones de nova arribada, dones amb dificultats d'idioma o dones mancades d'una xarxa social).
- *Assistència al Grup d'Ajuda Mútua (GAM) de les dones d'origen magrebí*: mediació intercultural i de gènere entre la psicòloga i les dones d'origen magrebí. El GAM es va crear l'any 2007 com a espai terapèutic per superar les barreres d'idioma i interculturals. El grup es reuneix cada quinze dies.
- *Treball comunitari*: treball amb el col·lectiu de dones immigrades per tal d'afavorir la seva formació, sensibilització i participació; i amb professionals per tal de dissenyar accions a favor de la igualtat i de la visibilitat de les dones immigrades en el seu territori.

Bona part de les usuàries són dones marroquines víctimes de maltractament. No hi ha dades sobre la incidència real de la violència masclista dins aquest col·lectiu, però la violència denunciada és inferior a la d'altres col·lectius. S'han atès igualment demandes relacionades amb l'assessorament jurídic en temes de separacions i parella.

● **El SERVEI DE PREVENCIÓ DE MALTRACTAMENTS.**

Té com a principals funcions: el suport tècnic i formatiu als Equips Bàsics de Serveis Socials, el suport en l'elaboració de protocols i xarxes municipals i la concertació de recursos per a víctimes de maltractaments: pis d'acolliment d'urgències, mediació intercultural, serveis terapèutics per dones (Mataró i Tordera (fins el 2009)) i serveis terapèutics per a infants (Mataró). Aquest servei no presta atenció directe a les dones.

Els serveis específics per a les dones són un clar exemple de la necessitat de dur a terme accions específiques a favor de les dones amb l'objecte de reduir la bretxa d'iniquitat entre dones i homes. Des dels mateixos es contribueix tant a un major coneixement i compliment dels drets de les dones, com a l'eliminació de les desigualtats de fet que pateixen les dones del Maresme.

Cert però que s'ha d'avançar amb l'articulació d'aquest esforç amb la transversalització de la perspectiva de gènere al conjunt de les actuacions de l'administració comarcal i local.

El SIAD és ja un referent per a les dones de la comarca i consolidar la seva presència al territori serà clau per avançar en l'aprofundiment de la tasca endegada.

1.4.5. ALTRES SERVEIS SOCIALS OFERTATS A LA COMARCA

D'altra banda, el Maresme és un dels territoris amb major concentració de serveis privats. Al 2008 es comptaven amb 76 places residencials per a cada 1000 habitants majors de 65 anys, al conjunt de Catalunya es comptaven amb 42,8; i 17 places de centre de dia per cada 1000 habitants majors de 65 anys, mentre que a Catalunya eren de 11,4. Aquesta oferta però està desconnectada de la vida social i dels serveis dels municipis i pateix de falta de qualitat. Hi ha una part de l'oferta que es produeix en l'economia submergida.

TAULA 27. Places residencials per a gent gran (2008)

Any	Naturalesa jurídica			Total
	Iniciativa Pública	Iniciativa Social	Iniciativa Mercantil	
2008	325	1.203	3.118	4.646
2007	363	1.198	3.092	4.653
2006	363	1.206	2.831	4.400
2005	362	1.127	2.850	4.339

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

TAULA 28. Centres de dia per a gent gran (2008)

	Nombre de centres			Nombre de places			Total centres	Total places
	Entitat privada			Entitat privada				
	d'iniciativa mercantil	d'iniciativa social	Entitat pública	d'iniciativa mercantil	d'iniciativa social	Entitat pública		
Maresme	44	9	5	802	179	64	58	1.045
Catalunya	451	119	176	7.217	2.424	4.063	746	13.704

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Pel que fa als serveis per a persones amb disminució, la comarca presenta una oferta igualment millor a la mitjana de Catalunya.

TAULA 29. Oferta per a persones amb disminució

	Nombre de centres			Nombre de places			Total centres	Total places
	Entitat privada			Entitat privada				
	d'iniciativa mercantil	d'iniciativa social	Entitat pública	d'iniciativa mercantil	d'iniciativa social	Entitat pública		
Centres residencials	0	4	2	0	248	58	6	306
Llars residencial	1	13	0	35	151	0	14	186
Centres d'atenció especialitzada	0	4	1	0	30	21	5	51
Centres ocupacionals	0	13	0	0	578	0	13	578

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

La diversitat en l'oferta (especialment de serveis privats destinats a les persones de la tercera edat) i la dispersió de la mateixa posa de manifest la clara necessitat d'articular un model territorial integrat i unitari que funcioni sota el paraigües i l'impuls dels serveis públics³².

1.4.6. CONCILIACIÓ DE LA VIDA PERSONAL, FAMILIAR I LABORAL

Com recull el *Pla estratègic sobre els usos i la gestió dels temps a la vida quotidiana (2008-2018)* la importància de la conciliació de la vida personal, familiar i laboral s'ha incrementat pels importants canvis que s'han produït en els àmbits econòmic, demogràfic, laboral, social, etc. i que han modificat de forma irreversible la realitat social i les preferències de les persones. Aquests canvis tenen a veure, entre d'altres, amb l'augment del nombre de persones grans, la creixent immigració, el creixement de la diversitat de les realitats familiars, la transformació i la diversificació de l'estructura econòmica i productiva de Catalunya, els avenços tecnològics o l'increment i canvis en les pautes de mobilitat de la ciutadania a Catalunya.

En aquest entorn, la dificultat d'estructurar horaris que permetin gaudir d'una millor qualitat de vida constitueix una important problemàtica social a Catalunya. Les persones construeixen les seves vides al voltant dels diferents temps que dediquen a la feina, l'oci o el descans, els quals exigeixen trobar espais de conciliació entre aquests.

Des de la perspectiva de gènere, les millores en la gestió i sincronització dels diferents temps necessiten, per fer-se efectives, una veritable igualtat d'oportunitats entre homes i dones en el treball de mercat, així com un reconeixement del valor social i econòmic del treball familiar i domèstic. Hem de trencar el binomi dona-conciliació i avançar en la coresponsabilitat de les tasques domèstiques.

Malauradament les estadístiques sobre usos dels temps mostren una distribució desigual dels temps i de les feines entre homes i dones. La **CORESponsabilitat en les feines domèstiques** - la distribució equitativa de responsabilitats domèstiques entre les persones membres de la llar - és encara una utopia. Segons l'Idescat, amb dades de l'any 2006, les dones dedicaven gairebé tres vegades més temps que els homes a la feina domèstica, familiar i de cura.

Com més alt és el sou de la dona, més s'impliquen els homes en les tasques domèstiques. Aquesta és la conclusió de l'estudi de la Fundació de les Caixes d'Estalvis *Panorama Social 10*, les autores del qual apunten que la incorporació dels homes en les tasques domèstiques depèn sobretot de les característiques de les seves dones. Tot i això, al fet que al repartiment de les tasques sigui més igualitari en les famílies amb dones treballadors amb un alt nivell d'ingressos cal sumar-hi que en aquestes famílies també és més freqüent que hi hagi una persona contractada per a les tasques domèstiques. La implicació és major quan els homes tenen jornades més curtes, treballs

³² Prat, N., *Pla Estratègic del Maresme 2015*, CCM, 2007, p. 57).

públics, nivells educatius alts i pocs fills i conviuen amb dones que treballen i tenen nivells educatius i sous elevats.

Avançar en la conciliació de la vida personal, familiar i laboral requerirà d'una intervenció integral on els diferents agents assumeixin la part que el hi pertoca. Així, les empreses hauran d'apostar per mesures que ajudin a harmonitzar els diferents temps i l'administració haurà de propiciar l'harmonització amb mesures dirigides, entre d'altres³³ a una organització territorial i social que afavoreixi una millor gestió dels temps de la vida quotidiana, l'afavoriment d'un nou equilibri en el valor i la distribució dels temps dedicats al treball de mercat i el treball familiar i domèstic, el suport per viure amb qualitat els cicles vitals i les situacions familiars que requereixen més temps i/o la generació de condicions que permetin gaudir d'una temps amb valor social afegit.

1.4.7. MOBILITAT

La mobilitat personal de les dones -ja hem abordat prèviament la vinculada al qüestions laborals i d'estudis -, és significativament més gran que la des homes, un 63,30% en front a un 46,40% i bona part del mateixos tenen a veure amb compres, acompanyament de persones, encàrrecs i gestions, etc., molt vinculats a l'àmbit domèstic.

D'altra banda les dones fan una utilització prioritària de transport no motoritzat i del transport públic, el 60,8% en front el 44,8% dels homes que fan un ús privilegiat del cotxe. Igualment les dones tenen una mobilitat lleugerament superior que els homes, 3,69 desplaçament diaris els dies feiners en front a 3,58 dels homes, mentre que en dissabte i festiu la situació s'inverteix (2,43 i 2,65 respectivament).

Per acabar la caracterització de la mobilitat personal de les dones apuntar a la varietat d'horaris (la intensitat baixa a la nit), la segmentació dels desplaçaments, és a dir, que no tenen un recorregut massa prefixat donat que es realitzen per més d'un motiu i la major freqüència i quantitat de desplaçament de proximitat (desplaçaments pròxims al lloc de residència).

És important assenyalar que, més enllà de les dades que acabem d'exposar, existeixen un ampli conjunt de factors que també influeixen en la mobilitat de les dones i que interactuen amb els primers: el nivell d'ingressos, la responsabilitat en l'atenció de criatures i altres persones dependents, la seguretat en els diferents espais públics, etc. limitant amb freqüència la seva capacitat per mobilitzar-se. O altres relatius a l'edat, la pertinença ètnico-cultural, etc.

Dimensionar els efectes dels diferents factors apuntats en la realitat de les dones del territori, requereix no només conèixer les pràctiques de mobilitat de les dones si no conèixer les seves percepcions vers l'espai públic urbà, tant pel que fa a l'ús d'aquest espai com a l'organització de

³³ Veure Pla estratègic sobre els usos i la gestió dels temps a la vida quotidiana (2008-2018)

la mobilitat. Adequar les ciutats a les activitats de la vida quotidiana (treballs: productiu i reproductiu, formació, cultura, relació, oci...) i facilitar la mobilitat de les persones implica eliminar els obstacles que ho dificulten: la dispersió dels llocs d'habitatge, de treball, serveis, comerç, etc.; la insuficiència del transport públic i la consegüent sobre utilització dels transport privat (ocupa el 60% del sol urbà malgrat que només el 25% de la població utilitza el cotxe en els seus desplaçaments diaris); l'horari limitat i rigid dels centres de serveis; la inadequació de l'oferta de transport públic a les necessitats dels diferents col·lectius, etc.

1.4.8. SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ: ÚS DE NOVES TECNOLOGIES

La irrupció de les noves tecnologies de la informació i la comunicació han transformat significativament la nostra societat. La xarxes es constitueixen en plataformes privilegiades per a la comunicació social i obren una porta a un immens ventall de possibilitats: l'intercanvi d'informació, la interacció amb institucions i entitats (administració, associacions, etc.) la formació (enorme l'oferta de formació on-line), etc.

Les dones però són les principals perjudicades de la bretxa digital, entesa aquesta com aquella que separa a aquelles persones que poden accedir a la informació continguda a la xarxa d'aquelles que no (per falta de l'equipament adequat o de la capacitat per fer-ho servir). Aquesta bretxa digital pot afegir un altre element discriminatori als factors socials, econòmics i culturals que dificulten l'accés als beneficis de la societat.

El Maresme presenta percentatges superiors a la mitja catalana pel que fa a l'equipament de la llar i en l'ús de noves tecnologies (ordinador i internet). Només és lleugerament inferior l'ús del xat i la tinença de mòbils.

TAULA 30. Ús d'ordinador i d'Internet (2009)

	Ús ordinador		Connexió Internet		Han fet un curs d'informàtica (darrers 3 anys)
	(alguna vegada)	(darrers 3 mesos)	(alguna vegada)	(darrers 3 mesos)	
Maresme	75,2	68,4	73,6	67,8	56,8
Catalunya	74,7	68,8	70,6	66	53,6

(Unitats: % de persones de 16 a 74 anys)

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

TAULA 31. Ús de determinats serveis d'Internet (2009)

	Ús correu electrònic (darrers 3 mesos)	Ús xat (darrers 3 mesos)	Compres per Internet (alguna vegada)	Coneixen que és un telecentre
	Maresme	61,9	30,3	37,5
Catalunya	61,1	35,8	35,8	44,4

Unitats: % de persones de 16 a 74 anys

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

TAULA 32. Equipament en TIC a les llars (2009)

	Tinença d'ordinador	Connexió a Internet	Telèfon mòbil	Banda ampla	Llars preparades per veure la TDT
Maresme	75,6	64,3	93,1	62,8	86,7
Catalunya	72,9	62,7	94,5	60,4	88,4

(Unitats: % llars amb algun membre de 16 a 74 anys)

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Ja al 2008³⁴, la cobertura de banda ampla arribava al 99,6% de la població i dels 176 nuclis de població arribava a 162, el 92%. Només 7 municipis no tenien cap cobertura. La cobertura de TDT-TVC1 arribava al 98,6% de la població i al 91,5% del nuclis de població.

Al Maresme es duen a terme i participa de diverses iniciatives per fer més accessibles les noves tecnologies a la població. Així, la comarca està integrada en la *Xarxa Punt TIC*, xarxa de punts públics d'accés a Internet o telecentres, que té per objectius principals la cohesió digital i l'equilibri territorial de Catalunya en la societat del coneixement³⁵. Tots els municipis del Maresme compten amb aquests punts a excepció de Cabrera de Mar, Cabriels, Caldes d'Estrac, Calella, Montgat, Pineda de Mar, Sant Cebrià, Sant Iscle, Santa Susanna i Tiana.

Igualment algunes associacions de dones del Maresme participen del programa ENDE que porten a terme l'Institut Català de les Dones i la Secretaria de Telecomunicacions i Societat de la Informació. El programa té per objectiu apropar les TIC a les entitats de dones de Catalunya per facilitar la seva inclusió digital i impulsar un accés equitatiu i igualitari a les noves tecnologies; fomentant l'ús d'eines i aplicacions pròpies de les TIC, tant en els processos interns de les associacions com en la pràctica de les associades.

No tenim dades específiques per a la comarca de la relació entre dones i TIC, però les dades a nivell de Catalunya apunten a que les dones superen als homes entre les persones no usuàries d'ordinador i internet, malgrat la bretxa tendeix a reduir-se.

Tot i que la bretxa digital entre homes i dones s'ha reduït els últims anys, les dones segueixen trobant-se amb més obstacles per usar tecnologia avançada. Avançar en la reducció d'aquesta bretxa resultarà clau per reduir la desigualtat entre dones i homes en tant que ens trobem en plena era digital i l'accés a molts recursos i serveis, moltes plataformes de participació, fonts d'informació, etc. es fan presents a la xarxa.

³⁴ Font: Secretaria de Telecomunicacions i Societat de la Informació (STSI) de la Generalitat de Catalunya, i la Fundació Observatori per a la Societat de la Informació (FOBSIC). Desembre 2008.

³⁵ Telecentres del maresme a: http://www.punttic.cat/cercador_punttic?filter1=31

1.4.9. OCI I FORMES D'ÚS DEL TEMPS LLIURE

L'ús social del temps lliure de les dones està clarament marcat per la desigual distribució dels temps i de les feines entre homes i dones, resultat en gran mesura per l'absència d'una coresponsabilitat real en les feines domèstiques. Bona part del "temps lliure" de les dones acaba destinant-se a la cura de la llar i de persones, mentre que els homes es dediquen més a activitats de participació i d'esport.

El temps lliure de les dones (especialment per aquelles amb persones dependents) és escàs i variable, i sovint queda fraccionat o dissolt en els altres temps de la jornada.

Segons dades de l'Idescat per al 2008, la comarca presentava una raonable oferta cultural amb prop de 13 BIBLIOTEQUES del cada 1.000 habitants (molt per sobre de les 9 de promig a Catalunya), però repartides molt irregularment ja que hi ha municipis que no en tenen. Per que fa al nombre de persones usuàries inscrites i nombre de persones visitants les dades són, contràriament, significativament inferiors a la mitjana Catalunya.

Pel que fa als equipaments esportius, el Maresme disposa també d'una important oferta, molt superior a la del conjunt de Catalunya. No tenim dades però, de l'ús que es fa de les mateixes i si el mateix presenta paritat entre dones i homes.

TAULA 33. Equipaments esportius 2009

Tipus d'equipament	Nombre
Pavellons	43
Pistes poliesportives	317
Camps poliesportius	84
Sales esportives	331
Frontons	39
Pistes de tennis	280
Pistes d'esquaix	25
Pistes de pàdel	31
Piscines a l'aire lliure	476
Piscines cobertes	39
Pistes d'atletisme	8
Pistes de petanca	431
Espais singulars	113
Altres espais	552
Total	2.769

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

D'altra banda existeix un nombre significatiu d'associacions socials, veïnals, culturals, solidàries, etc. (la caracterització de l'associacionisme de dones es tractarà més endavant) que desenvolupen activitats diverses i que van des de l'excursionisme o l'aprenentatge de tècniques artístiques fins a l'intercanvi cultural i l'acció solidària.

Igualment, s'ha de considerar que la proximitat amb Barcelona marca en gran mida les dinàmiques lúdiques i són freqüents els desplaçaments per motius d'oci, especialment al Baix Maresme.

Els rols socials segueixen condicionant l'ús del temps en funció del gènere i tant la capacitat de 'reservar' temps d'oci (especialment personal) per les dones i l'ús que aquestes fan d'aquest està condicionat per aquesta realitat.

L'actual oferta d'oci existent a la comarca no només no respon a la diversitat de les dones de la comarca ni de les seves realitat, si no que no considera les diferents demandes o interessos de les dones, ni pel que fa al contingut de l'oferta ni a l'adequació d'horaris.

Transformar aquesta oferta i facilitar l'ús del temps lliure de les dones contribuirà a millorar la qualitat de vida de les dones de la comarca.

1.4.10. SEGURETAT CIUTADANA

La seguretat ciutadana és un factor fonamental, juntament amb altres factors, que condiciona, entre d'altres, la possibilitat de mobilitzar-se lliurement. Les dones constitueixen un dels grups especialment vulnerables

Segons dades de 2009, el Maresme comptava amb 850 efectius de policia local, amb una taxa 1,99 per cada mil habitants, una taxa interior als dos anys anteriors però que està per sobre del 1,52 de la mitja de Catalunya.

El cos de Mossos d'Esquadra compta amb 15.882 efectius a tot el territori català, el que significa una ràtio de 2,11 mossos per cada mil habitants. Pel que fa als efectius del destinats al Maresme, la comarca compta amb 4 dependències policials a Mataró, Pineda de Mar, Arenys de Mar i Premià de Mar.

No comptem a dades desagregades per sexe ni a nivell comarcal sobre l'índex de victimització i la percepció de seguretat de la ciutadania.

1.4.11. ACCÉS A L'HABITATGE

Les limitacions en l'accés a l'habitatge són un dels principals factors d'exclusió social i efecte principalment als col·lectius amb situacions econòmiques més desfavorables, com les famílies monoparentals (la majoria encapçalades per dones), el jovent, les persones de la tercera edat i les persones immigrades. Aquesta limitació està sovint lligada a vulneracions d'altres drets com el dret al treball o a l'educació que es constitueixen en facilitadors o limitants per l'exercici efectiu del dret a l'habitatge.

Aquests col·lectius són els que més esforços han de fer per poder accedir a un habitatge (considerant el percentatge del seu salari que dediquen i la precarietat laboral que molts pateixen). En molts casos, la despesa en habitatge, afegida a les despeses regulars

(bàsicament subministraments i la despesa alimentària), fa que s'exhaureixin la major part dels ingressos nets mensuals.

Les importants dificultats que experimenten aquestes col·lectius per fer front a les càrregues econòmiques impliquen importants amenaces per a la qualitat de vida i la salut (sobrecàrrega d'activitats per generar ingressos suficients, majors dificultats per a la conciliació, renúncia a la vida personal, etc.).

Els pisos als que poden accedir moltes dones són sovint poc habitables si considerem les seves característiques: poca ventilació, llum, sense aïllament a l'aigua i al clima, etc.; de dimensions reduïdes, amb espais poc flexibles a les modificacions (persones grans, malaltes, amb discapacitat, etc.), sense ascensor, en zones i entorns poc agradables o fins tot degradats, etc.

Resultat d'aquesta situació, com prèviament es va assenyalar, és el sorgiment de *ghettos* i la consegüent exclusió social.

La dones són el grup més afectat dins dels diferents col·lectius referits, el que ha dut a parlar de la feminització de la pobresa.

Una oferta d'habitatge amb enfocament de gènere hauria de considerar, entre d'altres: l'accessibilitat econòmica a l'habitatge, les importants transformacions familiars ocorregudes als darrers anys, o la necessitat d'adequar l'habitatge a la forma de vida, al cicle de vida i a les persones amb discapacitat (en front la rigidesa de l'habitatge actual).

1.5. EDUCACIÓ

L'escola constitueix un dels principals àmbits de socialització de les persones, entenent el procés de socialització com el *continuum* que té lloc de manera permanent al llarg de tota la vida de l'ésser humà.

La construcció de la identitat sexuada segons el mandat de gènere que comença en la primera infantesa. A l'escola, a l'àmbit de l'ensenyament en general, es confirma i legitima l'assumpció de la identitat i l'adscripció als rols preestablerts en funció del gènere i que han estat apresos, en la primera socialització o socialització primària, en l'entorn familiar i social més proper.

A la nostra societat els processos de socialització són diferents segons el sexe de les persones, i aquest és un element determinant per transformar o mantenir l'actual estat de les coses. L'educació que s'imparteix a les institucions educatives participen encara, en gran mesura, d'unes definicions socials (enteses com a creences, valors, estereotips i normes, conformats al llarg del temps i compartits col·lectivament) on preval el prejudici patriarcal de la superioritat masculina (i el seu correlat, la inferioritat de les dones).

A l'àmbit escolar encara es poden observar amb bastant de freqüència, diferències en l'estimulació física, tracte afectiu, jocs tolerats, diferències lingüístiques i ocupació d'espais entre nens i nenes, conforme al que prescriuen els estereotips de gènere.

Incrementar el coneixement de la realitat educativa de la comarca permetrà el disseny de les mesures més idònies per transformar la realitat i avançar en una educació on prevalguin els valors de la igualtat entre els sexes.

1.5.1. NIVELL D'ESTUDIS DE LA POBLACIÓ

Les darreres dades disponibles sobre el nivell d'estudis de la població estan únicament desagregades per sexe per la qual cosa no podem conèixer les possibles diferències entre els diferents grups d'edat i no podem interpretar algunes de les diferències que es produeixen per sexe. En qualsevol cas subratllar que hi ha més dones que homes sense estudis i que també hi ha menys dones que homes en tots els nivells d'instrucció, excepte en la formació professional.

Les dades són significativament pitjors que les de Catalunya. Només per considerar els dos extrems, les dones que no tenen estudis al Maresme superen en 2 punts percentuals la mitjana catalana i estan 2,5 punts per sota de les que tenen estudis de diplomatura, llicenciatura o doctorat.

TAULA 34. Població de 10 anys i més segons nivell d'instrucció assolit i sexe
(milers i percentatge sobre total sexe)

	sense estudis	%	primer grau	%	ESO, EGB, batxillerat elemental	%	formació professional	%	batxillerat superior	%	diplomatura, llicenciatura i doctorat	%	Total
Homes	15,4	8,2%	43,1	23,1%	53,9	28,9%	14,2	7,6%	36,3	19,4%	26,8	14,3%	189,6
Dones	19,2	10,1%	38,6	20,7%	53,3	28,5%	19	10,2%	30,3	16,2%	26,4	14,1%	186,8
TOTAL	34,6		81,7		107,2		33,2		66,6		53,2		376,4

Font: Institut d'Estadística de Catalunya, Enquesta Demogràfica, 2007

Segons recull el *Pla comarcal de joventut del maresme 2009-2012* si volem fer una caracterització del jovent del Maresme hem d'apuntar, entre d'altres, a la millora del nivell d'estudis en general però a l'existència de desigualtats educatives entre els joves. A les darreres dècades, ha augmentat substancialment el nivell educatiu de la població, conseqüència, entre d'altres de l'allargament dels anys d'estudi, la plana integració de les noies, el major accés dels joves provinents de classes baixes a la universitat, etc. Tot plegat ha fet que l'actual generació de joves sigui considerada la més ben preparada de la història del nostre país.

Pel que fa a les noies/joves, es produeix un major nivell d'estudis femení – més dones que homes amb nivell de formació universitària -, i un menor "abandonament" o "fracàs" en els estudis secundaris. Aquesta major formació no ha implicat una major penetració de les mateixes en el mercat laboral, que els nois.

1.5.2. OFERTA EDUCATIVA

L'anàlisi de l'oferta educativa es realitza des de la perspectiva dels recursos disponibles per tipus de centre.

En relació a les llars d'infants (només centres autoritzats per la Generalitat), segons dades de 2009 facilitades per l'ODLM a partir del Departament d'Educació, al Maresme es compte amb 86 centres, 47 de titularitat pública i 39 privada. En tots els municipis es compte amb, al menys, un centre públic, i hi ha 12 municipis que no compten amb centres privats. Bona part d'aquesta oferta es concentra a Mataró.

En relació als centres educatius d'educació obligatòria apuntar a que existeixen escoles públiques a tots el municipis però no instituts, el que implica una important mobilitat vinculada a l'educació obligatòria.

TAULA 35. Centres d'educació obligatòria

Municipis	Centres públics Generalitat				centres públics municipals		centres concertats	centres privats no concertats
	escola	institut	CEE	SES	escola	institut		
Alella	1	1						2
Arenys de Mar	2	1					1	
Arenys de Munt	2	1						
Argentona	5	1						
Cabrera de Mar	1						1	
Cabrils	2	1						
Caldes d'Estrac	1							
Calella	2	1					2	
Canet de Mar	2	1					2	
Dosrius	2			1				
Malgrat de Mar	2	1					3	
Masnou, el	5	2					3	
Mataró	20	5	1			1	15	
Montgat	2	1					1	
Òrrius	1							
Palafolls	2	1						
Pineda de Mar	6	3	1		1		1	
Premià de Dalt	2	1					2	
Premià de Mar	5	2					3	1
Sant Andreu de Llavaneres	3	1						
Sant Cebrià de Vallalta	1							
Sant Iscle de Vallalta	1							
Sant Pol de Mar	1							
Sant Vicenç de Montalt	2	1						
Santa Susanna	2							
Teià	1			1				
Tiana	1							
Tordera	4	1					2	
Vilassar de Dalt	1	1					2	
Vilassar de Mar	4	2					1	
Maresme	86	29	2	2	1	1	39	3

Font: Observatori de Desenvolupament Local del Maresme a partir de les dades facilitades per la Delegació de Serveis Territorials d'Educació Maresme-Vallès Oriental

Igualment es compta amb un conjunt divers de centres autoritzats per la Generalitat de Catalunya. Així hi ha 37 centres de batxillerat, preparació de proves CFGS, formació professional grau superior o formació d'adults públics i 15 privats. En relació als centres de règim especial, hi ha 8 centres d'estudis de música públics i 2 privats; 1 centres d'estudis de dansa públic i 7 privats; 1 centres públic d'estudi d'idiomes; i 1 centre públics d'estudis tècnics esportius superiors.

A nivell d'oferta universitària, la comarca compta amb tres centres: l'Escola Universitària del Maresme (Grau en Turisme i Gestió de l'Oci, i en Administració d'Empreses i Gestió de la Innovació), centre adscrit a la Universitat Pompeu Fabra i l'Escola Universitària Politècnica de Mataró (Grau en Enginyeria Electrònica Industrial i Automàtica, Grau en Enginyeria Mecànica, en Enginyeria Telemàtica, en Enginyeria

Informàtica, en Mitjans Audiovisuals i Formació permanent TCM), adscrita a la Universitat Politècnica de Catalunya, totes dues ubicades a Mataró, i l'Escola Universitària d'Hoteleria i Turisme (Hotel-Escola), adscrita a la Universitat de Girona i ubicada a Sant Pol de Mar.

Si considerem la conformació dels equips docents confirmarem que l'àmbit educatiu és un molt feminitzat.

En relació als **SERVEIS EDUCATIUS COMPLEMENTARIS** és interessant mencionar l'empresa d'economia mixta l'empresa d'economia mixta que s'ha constituït, amb una participació del 20% del Consell Comarcal i el 80% d'empreses del sector, per al curs escolar 2009-10. S'inicia un procés novedós a les comarques de Catalunya que és la gestió integral de tots aquests serveis (monitoratge de menjador i transport escolar, d'acollida i de vetlladors) a través d'una empresa mixta formada per capital públic i privat. L'objectiu és doble: millorar la qualitat dels serveis i, en aquests temps de crisi, optimitzar els recursos públics tot afavorint l'ocupabilitat dels professionals del sector.

- *Transport escolar:* Aquest curs 2009-2010 realitzen el transport escolar 65 autobusos que traslladen fins a 43 centres docents més de 2.100 estudiants. D'aquests, 776 són usuaris/es del transport obligatori, 1087 del no obligatori i 237 d'educació especial.
- *Menjador escolar:* El CCM presta el servei a 24 centres docents de la comarca i serveix el dinar a uns 1800 escolars diàriament.
- *Acollida sisena hora:* Aquest serà el segon curs escolar en el qual el Consell Comarcal gestiona per delegació de la Generalitat el servei d'acollida dels alumnes d'educació infantil del Maresme que es veuen afectats per l'aplicació de la sisena hora a primària. D'aquest servei es poden beneficiar les famílies que tenen fills/es a educació infantil i a primària amb horaris d'inici o d'acabament de la jornada lectiva diferents i que no es queden a dinar a l'escola. El servei d'acollida dels infants que reuneixen aquests requisits és gratuït per a les famílies. Aquest servei es presta a 76 centres educatius de primària de la comarca i els usuaris potencials són aproximadament 2.500 alumnes que seran atesos per 160 monitors i monitores.

El pressupost que el Consell Comarcal del Maresme ha destinat al curs 2009 – 2010 per a prestació dels serveis de transport, menjador escolar, servei d'acollida sisena hora, vetlladors/es escolars, beques i ajuts és aproximadament de 7,5 milions d'euros.

També el Maresme ha estat escollit pel Departament d'Educació per tirar endavant, com a prova pilot, la gestió del servei de vetlladors/es. Aquestes persones són professionals que acompanyen l'alumnat amb problemes de mobilitat i problemes mèdics dins l'aula. Aquest curs 82 persones realitzaran aquestes funcions, la majoria d'elles dones.

1.5.3. LA "COEDUCACIÓ" I LA SEGREGACIÓ ACADÈMICA

La COEDUCACIÓ té per objectiu promoure una educació que potencii la igualtat real d'oportunitats i l'eliminació de tota mena de discriminació per raó de sexe, així com integrar de forma explícita i amb continguts d'aprenentatge la perspectiva de gènere i el respecte per la diversitat de l'alumnat.

La coeducació i el respecte per la diversitat, incloses les diferents opcions sexuals de les persones, són elements cabdals per treballar en el respecte i la igualtat. El reconeixement i el respecte a la primera diferència que existeix entre nens i nenes, i nois i noies, permet la construcció de relacions basades en la igualtat i llibertat entre les persones. La coeducació facilita estratègies per transformar en relacions més justes i plurals les relacions de poder i les limitacions estereotipades per a cada gènere.

La *Llei d'Educació*, del 16 de juliol de 2009, va establir com a principi rector del sistema educatiu la coeducació i el foment de la igualtat real i efectiva entre dones i homes, però el cert es que a opinió de persones del sector, el tema de la coeducació està encara lluny de ser una realitat plenament instal·lada a tots els centres de la comarca.

Tant des de l'administració com des de diferents instàncies educatives s'han promogut diferents accions dirigides a una major implantació de la coeducació al centres però encara queden moltes passes per donar.

Pel que fa a l'existència d'estereotips de gènere en l'elecció dels estudis i la consegüent **SEGREGACIÓ ACADÈMICA** continuen estant molt presents entre el jovent de Catalunya i la comarca del Maresme no està absent d'aquestes dinàmiques.

Si considerem les dades relatives de matriculacions al primer curs de batxillerat les noies es concentren significativament a les modalitats d'arts (77%) i humanitats i ciències socials (61,2%) i són minoria (41,1%) en ciències i tecnologia.

Al segons curs es produeixen alguns canvis al ampliar-se les possibilitats d'elecció. Així, les noies segueixen sent majoria a les arts (71,5%) i les humanitats i ciències socials (61,9%), i ara es fan molt presents a les ciències naturals i la salut (57,2%). Són minoria en tecnologia (17,8%).

TAULA 36. Alumnes de primer curs de batxillerat per modalitats (total i dones)

	Arts		Humanitats i Ciències Socials		Ciències i tecnologia		TOTAL	
	Total	Noies	Total	Noies	Total	Noies	Total	Noies
Maresme	148	114	1.317	806	1.183	486	2.648	1.406
% dones		77,0%		61,2%		41,1%		53,1%
Catalunya	2.362	1.698	21.149	13.134	20.683	9.090	44.194	23.922
% dones		71,9%		62,1%		43,9%		54,1%

Font: Departament d'Educació. Servei d'Indicadors i Estadística, 2008-09

TAULA 37. Alumnes de segon curs de batxillerat per modalitats (total i dones)

	Arts		C. de la Natura i de la Salut		Humanitats i Ciències Socials		Tecnologia		Total	
	Total	Noies	Total	Noies	Total	Noies	Total	Noies	Total	Noies
Maresme	144	103	573	328	1.178	729	426	76	2.321	1.236
% dones		71,5%		57,2%		61,9%		17,8%		53,3%
Catalunya	1.890	1.337	10.735	6.542	19.896	12.562	7.420	1.535	39.941	21.976
% dones		70,7%		60,9%		63,1%		20,7%		55,0%

Font: Departament d'Educació. Servei d'Indicadors i Estadística, 2008-09

El cicles formatius de grau mitja i superior presenten igualment una clara segregació de noies i nois. Si considerem la matriculació produïda a la comarca durant el 2008-2009 per estudis del CFGM, podem observar que les noies es segueixen concentrant per sobre del 60% en branques formatives relacionades principalment amb els serveis socioculturals i a la comunitat, la sanitat i l'administració, cridant l'atenció l'important nombre de noies que estudien químiques (potser vinculat a les ofertes laboral existents a la comarca). En segon terme (entre el 60% i el 20%) estudis relacionats amb el comerç i màrqueting, l'hostaleria i el turisme, i activitats físiques i esportives. Existeix un tercer grup d'estudis on la seva presència quasi anecdòtica (en percentatges inferiors al 6%) i que té a veure en estudis relacionats amb la informàtica, el manteniment de vehicles autopropulsats i l'electricitat i electrònica. No hi ha cap noia matriculada en estudis vinculats al manteniment i serveis a la producció, l'edificació i obra civil, electricitat i electrònica, fabricació mecànica i el manteniment de vehicles autopropulsats (però si hi ha nois matriculats).

Al CFGS es produeix certa diversificació i hi ha noies a àmbits d'estudi on estaven absents al cycle anterior. Destaca el 18,3% de noies matriculades en estudis d'edificació i obra civil, el 13,3% en fabricació mecànica i un 3,7% en electricitat i electrònica.

És important subratllar que els percentatges de conclusió d'estudis és significativament superior entre les noies que entre els nois.

TAULA 38. CFGM. Alumnes matriculats segons les famílies professionals 2008-09

	TOTAL	Activitats agràries	Activitats físiques i esportives	Activitats marítimes pesqueres	Administració	Arts gràfiques	Comerç i màrqueting	Comunicació, imatge i so	Edificació i obra civil	Electricitat i electrònica	Fabricació mecànica	Fusta i moble	Hoteleria i turisme	Imatge personal	Indústries alimentàries	Informàtica	Manteniment de vehicles autopropulsats	Manteniment i serveis a la producció	Química	Sanitat	Serveis socioculturals	Tèxtil, confecció i pell	Vidre i ceràmica
Noies	598	-	14	-	205	-	17	-	-	2	-	-	31	-	-	10	1	-	20	248	50	-	-
% dones			19,4%		71,7%		34,0%			0,9%			37,3%			5,2%	1,0%		60,6%	85,5%	92,6%		
Total Maresme	1.489	-	72	-	286	-	50	-	18	229	-	-	83	-	-	193	98	83	33	290	54	-	-

Font: Departament d'Educació. Servei d'Indicadors i Estadística, 2008-09

TAULA 39. CFGM. Alumnes que han obtingut la titulació segons les famílies professionals (curs anterior)

	TOTAL	Activitats agràries	Activitats físiques i esportives	Activitats marítimes pesqueres	Administració	Arts gràfiques	Comerç i màrqueting	Comunicació, imatge i so	Edificació i obra civil	Electricitat i electrònica	Fabricació mecànica	Fusta i moble	Hoteleria i turisme	Imatge personal	Indústries alimentàries	Informàtica	Manteniment de vehicles autopropulsats	Manteniment i serveis a la producció	Química	Sanitat	Serveis socioculturals	Tèxtil, confecció i pell	Vidre i ceràmica
Noies	235	-	10	-	101	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	3	-	-	5	106	6	-	-
% dones			28,6%		68,7%		33,3%						15,4%			7,7%			50%	89,8%	100%		
Total Maresme	485	-	35	-	147	-	6	-	9	62	17	-	13	-	-	39	19	4	10	118	6	-	-

Font: Departament d'Educació. Servei d'Indicadors i Estadística

TAULA 40. CFGS. Alumnes matriculats segons les famílies professionals (percentatge dones)

	TOTAL	Activitats agràries	Activitats físiques i esportives	Activitats marítm-pesqueres	Administració	Arts gràfiques	Comerç i màrqueting	Comunicació, imatge i so	Edificació i obra civil	Electricitat i electrònica	Fabricació mecànica	Fusta i moble	Hoteleria i turisme	Imatge personal	Indústries alimentàries	Informàtica	Manteniment de vehicles autopropulsats	Manteniment i serveis a la producció	Química	Sanitat	Serveis socioculturals i a la comunitat	Tèxtil, confecció i pell	Vidre i ceràmica
Noies	662	-	16	-	145	-	26	-	15	3	2	-	42	-	-	7	-	-	39	101	266	-	-
%dones	54,3%	-	24,2%	-	68,7%	-	32,1%	-	18,3%	3,7%	13,3%	-	73,7%	-	-	6,4%	-	-	47,6%	76,5%	90,2%	-	-
Total Maresme	1.220	-	66	-	211	-	81	-	82	81	15	-	57	-	-	110	-	8	82	132	295	-	-

Font: Departament d'Educació. Servei d'Indicadors i Estadística, 2008-09

TAULA 41. CFGS. Alumnes que han obtingut la titulació segons les famílies professionals (curs anterior)

	TOTAL	Activitats agràries	Activitats físiques i esportives	Activitats marítm-pesqueres	Administració	Arts gràfiques	Comerç i màrqueting	Comunicació, imatge i so	Edificació i obra civil	Electricitat i electrònica	Fabricació mecànica	Fusta i moble	Hoteleria i turisme	Imatge personal	Indústries alimentàries	Informàtica	Manteniment de vehicles autopropulsats	Manteniment i serveis a la producció	Química	Sanitat	Serveis socioculturals	Tèxtil, confecció i pell	Vidre i ceràmica
Noies	242	-	2	-	52	-	18	-	5	3	-	-	2	-	-	2	-	-	19	66	73	-	-
%dones	55,6%	-	7,1%	-	72,2%	-	41,9%	-	19,2%	8,1%	-	-	100,0%	-	-	6,5%	-	-	54,3%	86,8%	93,6%	-	-
Total Maresme	435	-	28	-	72	-	43	-	26	37	7	-	2	-	-	31	-	-	35	76	78	-	-

Font: Departament d'Educació. Servei d'Indicadors i Estadística

La segregació acadèmico-professional està en l'origen i a la vegada és conseqüència de la situació de discriminació i iniquitat que marca la relació de les dones amb el mercat laboral. L'actual estructura del mercat laboral transcendeix del present i condiciona i afecta les eleccions i decisions que la gent jove pren sobre la seva formació acadèmico-professional, moltes vegades influenciades per la perspectiva de futur que tenen en relació amb les seves possibilitats de desenvolupament professional. Simultàniament aquesta lògica en l'elecció perpetua la fragmentació del mercat laboral per gènere.

Al Maresme, les dones es concentren en la indústria tèxtil, de la confecció i pel·leteria, el comerç i l'hoteleria, així com en l'educació, les administracions públiques, i la sanitat i els serveis socials. Si posem en relació estudis i ocupació de les dones trobarem algunes respostes sobre dues segregacions (l'acadèmica i la laboral) que es retroalimenten.

TAULA 42. Matricul·lacions EUM per sexe i estudi curs 2009-2010

Estudis	Homes	Dones	%	Total
Diplomatura en Ciències Empresarials	173	165	48,8%	338
Diplomatura en Turisme	15	30	66,7%	45
Grau en Turisme	5	9	64,3%	14
Total	193	204		397

Font: EUM

1.5.4. TRANSICIÓ ESCOLA-TREBALL

El moment de finalització de l'educació obligatòria és per als joves un moment de presa de decisions. Les acreditacions obtingudes és un dels elements centrals que delimita el ventall d'alternatives que poden desenvolupar. Així, els i les joves que obtenen el certificat de l'ESO tendeixen a continuar la seva formació ja sigui per la via de caràcter més acadèmicista (batxillerats) o per la professionalitzant (CFGM). En canvi, els joves que finalitzen l'ESO sense acreditació es troben en una major situació de vulnerabilitat i amb un ventall més heterogeni -ahora que reduït- d'alternatives, especialment pel que fa a les ofertes formatives. El jovent inicia doncs en moments diferents la seva transició de l'escola al treball. Aquest procés és tan heterogeni com ho és la varietat d'opcions per les quals opten.

El perfil formatiu dels i les joves del Maresme s'han modificat significativament en el darrers anys. Mentre s'ha produït una progressiva feminització de l'educació (els joves present un major nivell "abandonament" o "fracàs" en els estudis secundaris, i a més les joves presenten un major nivell de formació universitària), aquesta no ha anat acompanyada d'una major penetració de les noies/dones en el mercat laboral.

A més assistim a un període on convergeix una generació amb excedents de mà d'obra i, per tant, l'abaratiment d'aquesta i en paral·lel a una important sobre qualificació del jovent. Això ha resultat en l'allargament i complicació del procés d'emancipació de les

persones joves, la pèrdua d'oportunitats per assolir una experiència professional consistent i la pèrdua d'importància del nivell educatiu assolit, ja que deixa de ser una garantia suficient (tot i que necessària) per a l'èxit en el mercat laboral.

Es produeix a més, com ja hem apuntat prèviament, una important segmentació de les especialitats per gènere. A més, resultat de l'actual situació de crisi econòmica i com efecte de les reformes laborals, si l'atur juvenil es redueix es a costa de l'augmentat la precarietat, la inestabilitat laboral i la rotació de llocs de treball.

Aprofundir sobre de quina manera defineixen els seus itineraris noies i nois, quines són les diferents necessitats i expectatives d'unes i altres i com contribuir de millor manera a la seva inserció laboral per ser clau per avançar en l'adequació dels recursos disponibles.

L'àmbit educatiu, en tant que un dels principals àmbits de socialització de les persones, ha de jugar un rol fonamental en el procés transformació de les actuals pràctiques socio-culturals, marcades pel model patriarcal, cap un model igualitari entre dones i homes que garanteixi la igualtat real d'oportunitats i l'eliminació de tota mena de discriminació per raó de sexe. Això implica avançar en la plena instauració de la coeducació als centres educatius integrant, de forma explícita i amb continguts d'aprenentatge, la perspectiva de gènere i el respecte per la diversitat de l'alumnat. Es tracta de trencar amb els estereotips sexistes i androcèntrics, i les actituds discriminatòria. La coeducació constitueix un element fonamental en la prevenció de la violència masclista o per acabar amb la segregació acadèmica.

1.6. PARTICIPACIÓ SOCIOPOLÍTICA DE LES DONES

1.6.1. CARACTERÍSTIQUES DEL TEIXIT ASSOCIATIU DE DONES

Les dones de la comarca, a més, tenen una desigual presència en les organitzacions mixtes de tota indole (des dels partits polítics als els sindicats o les organitzacions empresarials) i, en general, un baix nivell de participació al món associatiu, especialment entre determinats col·lectius (les dones joves i grans, les dones immigrades o d'origen estranger, etc).

D'altra banda, el teixit associatiu de dones del Maresme es caracteritza per la seva dispersió d'interessos i àmbits d'intervenció (malgrat la majoria són de l'àmbit social); la diversitat d'objectius i accions, la heterogeneïtat dels col·lectius que el componen (considerant grups d'edat, formació, origen, etc.), els diferents col·lectius meta, la informalitat de part de les organitzacions (no han estat legalment constituïdes) especialment quan parlem de dones immigrades, la desigual presència territorial (la meitat dels municipis no compten amb cap tipus d'organització), la escassa integració d'aquestes associacions en xarxes de dones a nivell autonòmic o nacional, l'escassetat de recursos tècnics i econòmics i l'escassa participació/interlocució amb els ens locals i una sentida fractura entre les organitzacions de dones autòctones i les de nouvingudes.

De les reunions mantingudes amb dones representats del moviment associatiu es desprèn, entre d'altres: una clara voluntat d'aprofundir en la consolidació del moviment associatiu maresmenc, d'incrementar la seva capacitat d'incidència a la comarca (d'aquí l'interés de propiciar la creació del Consell Consultiu de Dones del Maresme), la necessitat de millorar el seu posicionament social (per exemple amb la creació de pàgines web per a les diferents associacions), la necessitat de propiciar el coneixement mutu entre associacions i grups de dones, etc. Això, d'altra, implica avançar en la transformació de les condicions estructurals que impedeixen a les dones una major presència a l'àmbit públic-comunitari. Com s'ha anat insistint al llarg de la diagnosi, la incorporació de les dones al món laboral i l'augmentat de la seva presència i participació en l'àmbit social i ciutadà no anat acompanyada del necessari assoliment una efectiva corresponsabilitat de les responsabilitats domèstiques.

En aquest marc, després d'un procés d'apropament i d'intercanvi de d'experiències, la comarca compta des de 2010, amb una *Federació d'associacions i grups de dones del Maresme*. La federació, que agrupa a 10 entitats de dones maresmenques³⁶ tant formals com informals, es crea amb l'objectiu de reforçar el treball comú i unir esforços als

---

³⁶ Les entitats agrupades per la nova Federació són: l'Associació en Defensa de la Dona Maltractada – Adelfa (Mataró), l'Associació D'Ones (Cabrera de Mar), l'Associació de Dones de la Vallalta (que agrupa les dones de Sant Pol, Sant Iscle i Sant Cebrià de Vallalta), Associació de Dones Montserrat Roig (Alella), Associació DonaViva (Arenys de Munt), Associació Dones per la Igualtat (Arenys de Mar), Associació Dones Solidàries (Alella), Associació La Dona per la Dona (Llavaneres), Associació Viladona (Vilassar de Mar) i Dones de Dalt (Premià de Dalt).

diversos projectes i activitats que porten a terme. La federació vol treballar des de la interdependència, entesa com la dinàmica de ser mútuament responsable i de compartir un conjunt comú de principis amb altres, i pretén ser capaç d'aprendre, transformar-se, i de contribuir a la transformació de la realitat, des d'una atenció permanent a les demandes de les usuàries internes i externes i des d'una orientació a la innovació.

Algunes d'aquestes entitats s'integren en xarxes tant a nivell autonòmic com nacional, i a través d'elles participen al Consell Nacional de les Dones a Catalunya (CNDC) o al Consejo Nacional de Mujeres.

TAULA 43. Associacions de dones del Maresme³⁷

Nom entitat	Municipi
Associació de Dones per la Igualtat d'Arenys de Mar	Arenys de Mar
Associació Dona Viva	Arenys de Munt
Associació de Dones Sàlvia	Canet de Mar
Associació de Dones Africanes del Maresme - Musu Kafo	Premià de Dalt
Associació Casal de la Dona les Ferreries	Palafolls
Associació de Dones de Cabrera de Mar	Cabrera de Mar
Associació de Dones d'Argentona	Argentona
Associació de Dones de Malgrat de Mar	Malgrat de Mar
Associació de Dones Montserrat Roig d'Alella	Alella
Associació de Famílies i M. del Medi Rural de Barcelona (AFAMMER)	Vilassar de Mar
Associació de Puntaires d'Arenys de Munt	Arenys de Munt
Casal de la Dona de Tordera	Tordera
Dones a Can Maurici	Mongat
Dones Solidàries d'Alella	Alella
Viladona	Vilassar de Mar
Dones de Dalt	Premià de Dalt
Centre de la Dona "Donactiva"	Sant Vicenç de Montalt
Associació Dona Activa Santa Susanna	Santa Susanna
Associació La Dona per la Dona	Sant Andreu de Llavaneres

Font: elaboració pròpia

En aquesta context, les accions previstes al *Pla de Polítiques de Dones del Maresme* destinades a la participació de les dones en els diferents àmbits de la comarca va tenir una molt bona acollida ja que responen -i van més enllà- a moltes de les necessitats identificades per les dones.

Les dones arrosseguen un important dèficit de participació a la vida pública, en totes les seves expressions, i de reconeixement dels seus coneixements, sabers i aportacions en la construcció, el manteniment i la transformació de la societat al llarg de la història.

Davant d'aquesta realitat, resulta fonamental avançar en la generació i consolidació d'espais de participació, i fer-ho considerant els diferents col·lectius de dones i les seves diferents mirades,

³⁷ A Mataró, El Masnou, Pineda de Mar i Premià de Mar existeixen un grup important d'entitats de dones.

experiències i aportacions, combatent especialment les situacions d'exclusió i de desavantatge social de les dones en situacions de major vulnerabilitat en tant que aquests afecten notablement el ple exercici dels seus drets de ciutadania.

1.6.2. PARTICIPACIÓ POLÍTICA DE LES DONES DEL MARESME

Són nombrosos els avenços que han tingut lloc als darrers anys pel que fa a la situació sociopolítica de les dones, però també és cert que romanen molts els obstacles. La limitada presència de dones en òrgans de decisió limita la seva influència en les decisions polítiques i socials i contribueix, a l'hora, a que la política romangui un bastió masculí (el món públic és l'espai dels homes) tant pel que fa al nombre d'homes que ocupen els principals càrrecs de representació com a la pròpia concepció de la política.

El Maresme no és una excepció i no hi ha presència normalitzada de les dones en els espais de decisió política ni entre els càrrecs electes on la participació és encara molt inferior a la masculina.

Dels 26 ajuntaments que integren el CCM només una dona va ser electa a les darreres eleccions (període 2007-11). Pel que fa a les regidories, les dones ocupen majoritàriament aquelles associades amb rols i àmbits professionals típicament femenins: benestar social, família, salut, etc. i estan pràcticament absents de regidories 'estratègiques' com economia i hisenda, o governació. Aquesta absència de les dones en àmbits de decisió clau dificulta la incorporació dels interessos de les dones en la formulació de les polítiques públiques malgrat els esforços de transversalització de la perspectiva de gènere que es puguin impulsar des d'altres espais.

Que les dones es facin més presents a la política i que ho facin amb consciència de gènere implica superar una situació en que queda a les mans dels homes la interlocució per la defensa dels seus drets i interessos.

Tenim per davant un repte fonamental. Hem de promoure que les dones esdevinguin una ciutadania informada amb consciència crítica de la realitat i compromesa amb un desenvolupament de la comarca i fomentar la seva participació sociopolítica; mentre que en paral·lel es treballa per garantir un igual accés de dones i homes als recursos amb l'objecte de garantir la plena participació de les dones, tot eliminant els obstacles que retallen la seva capacitat d'influència i limiten l'exercici de la seva ciutadania.

La participació política de les dones serà efectiva quan puguem garantir el poder, saber i voler participar. Poder participar implica trencar amb la construcció cognitiva de gènere patriarcal i amb la distribució sexista dels recursos simbòlics i materials; saber participar requereix de la superació del sentiments de competència cívica subjectiva més feble; i finalment voler participar que implica trencar amb estranyament que provoca l'expulsió simbòlica i material que imposen

unes condicions de partida que desapoderen les dones i que dificulten la seva participació i promoció política.

El poder polític potser, també, un espai privilegiat per contribuir a la desarticulació del patriarcat.

1.6.3. MECANISMES I INSTRUMENTS MUNICIPALS I DEL CONSELL COMARCAL DEL MARESME PER A LES DONES

La comarca presenta un clar dèficit en matèria d'instruments i mecanismes municipals i comarcals per a dones.

Només 6 ajuntaments tenen Regidoria de Dona/Igualtat, a la resta les "qüestions de dones" queden ubicades a l'àmbit dels serveis socials (o benestar social). Només l'Ajuntament d'Alella les ha fet dependre directament d'Alcaldia.

Tampoc es compta amb personal tècnic d'igualtat (agent d'igualtat) i és el personal de serveis socials (majoritàriament treballadors/res o educadors/es socials) els qui assumeix les tasques. Es tracta en la majoria dels casos de persones que no tenen formació especialitzada en gènere, i que ja van sobre-carregades amb les funcions que els hi són pròpies dintre de les seves àrees o serveis. En aquest marc hi ha clares dificultats i dèficits en matèria d'aplicació de la perspectiva de gènere i la transversalitat de gènere en la tasca municipal. En el millor dels casos alguns municipis compten amb alguns pràctiques per l'ús d'un llenguatge no sexista ni androcèntric.

De la mateixa manera es compta amb molts pocs instruments d'intervenció dirigits a les dones. Només 6 municipis compten amb un Pla d'Igualtat o Pla de Polítiques de Dones (o estan en procés de formulació/revisió). En la resta dels casos es desenvolupen accions diverses sense el paraigua d'una estratègia integrada d'intervenció.

Al CCM 'Dona' està ubicat a l'Àrea de Serveis a les persones i als darrers anys ha experimentat un important impuls. La creació del *Servei d'Atenció a dones* ha vingut a assentar els fonaments per a consolidar una tasca iniciada anys enrere amb *Servei de Suport als EBASP en Violència de Gènere (Servei de suport als maltractaments)*.

Des del SIAD s'han impulsat instruments per a la prevenció i intervenció en matèria de violència masclista (Protocols i xarxa d'atenció), i s'està donant resposta a algunes necessitats pràctiques d'informació, d'accés a l'assessorament jurídic i psicològic, etc.

La comarca tampoc compta amb un Consell Consultiu de Dones i els ajuntaments tenen molts pocs convenis de col·laboració amb entitats de dones.

TAULA 44. Mecanismes i instruments municipals i del CCM de dones

Municipi	Regidoria de dependència	Tècnic/a responsable	Pla d'Igualtat	Pla de Polítiques de Dones	Prevenió violència	Principals serveis dirigits a dones	Treball transversal	Convenis de col·laboració amb entitats de dones
Alella	Alcaldia		Protocol d'assetjament sexual	✓	Protocol de violència (en elaboració)	○ CIRD	Manual d'estil (llenguatge no sexista)	
Arenys de Mar	Igualtat	Agent igualtat		✓		○ Assessorament jurídic	Guia llenguatge igualitari	
Arenys de Munt	Igualtat de gènere							
Argentona	Serveis Socials, Igualtat i Solidaritat	Treballadora Social	-	✓	Protocol emergència social	○ Assessoria jurídica ○ SSAP	Amb alguns àmbits. No institucionalitzat	Consell Municipal de dones
Cabrera de Mar	Serveis Socials	Educadora social	-	-	Protocol emergència social	○ Assessorament jurídic ○ Recursos allotjament	-	
Cabrils	Serveis Socials i Polítiques d'Igualtat	Treballadora Social						
Caldes d'Estrac	Serveis Socials	Treballadora Social				○ Ajuts econòmics víctimes violència de gènere		
Calella	Ciutadania	Treballadora social	-	-	Protocol atenció dones víctimes de violència+xarxa	○ Assessorament jurídic	-	-
Canet de Mar	Serveis a les persones	Treballadora Social						
Dosrius	Igualtat	Educador social	✓	✓	Protocol assetjament	○ Espai dona ○ Assessorament jurídic		
Malgrat de Mar	Acció Social i Ciutadania	Treballadora social	-	-	Protocol de violència de gènere	○ Assessorament jurídic ○ Atenció psicològica	-	-
Montgat	Acció Social i Polítiques d'Igualtat		-	-	Protocol atenció dones víctimes de violència	○ PADI ○ Assessorament jurídic ○ Atenció psicològica	Amb alguns àmbits. No institucionalitzat	Associació Dones Juristes

Municipi	Regidoria de dependència	Tècnic/a responsable	Pla d'Igualtat	Pla de Polítiques de Dones	Prevenió violència	Principals serveis dirigits a dones	Treball transversal	Convenis de col·laboració amb entitats de dones
						o SOJ		
Òrrius	Benestar Social	Treballadora Social						
Palafolls	Serveis Socials	Treballadora social	-	-	Protocol violència gènere (en elab.)	o Assessorament jurídic o Atenció psicològica		-
Premià de Dalt	Dona	Treballadora Social				o PADI		
Sant Andreu de Llavaneres	Serveis Socials	Treballadora social						
Sant Cebrià de Vallalta	Benestar Social	Treballadora social						
Sant Iscle de Vallalta	Igualtat de Gènere							
Sant Pol de Mar	Serveis Socials	Treballadora social	-	-		o Atenció psicològica o Assessorament legal o Recursos allotjament o SIAD (Conveni CCM)		
Sant Vicenç de Montalt	Serveis Socials	Treballadora social						
Santa Susanna								
Teià	Sanitat, Acció Social i Gent Gran	Treballadora social				o CIRD		
Tiana	Serveis Socials	Treballadora social	-	-	-	o PADI o Assessorament jurídic o Atenció psicològica o SOJ		Associació Dones Juristes
Tordera	Atenció social i serveis a les persones	Treballadora social	-	-	-	-	-	-
Vilassar de Dalt	Serveis Socials	Tècnic igualtat	-	En formulació	Protocol prevenció violència masclista	o Orientació i inserció laboral	-	-

Municipi	Regidoria de dependència	Tècnic/a responsable	Pla d'Igualtat	Pla de Polítiques de Dones	Prevenió violència	Principals serveis dirigits a dones	Treball transversal	Convenis de col·laboració amb entitats de dones
Vilassar de Mar	Serveis Socials	Treballadora social				o Centre d'atenció a la dona		
Consell Comarcal del Maresme	Conselleria de Serveis a les Persones	Treballadora social	-	En formulació	Protocol prevenció violència masclista	SIAD: o Assessorament jurídic o Atenció psicològica o Mediació cultural	-	-

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pels ens locals

Les administracions locals presenten moltes llacunes per que fa al ple compliment dels mandats legals relatius a l'avançament en matèria d'igualtat entre dones i homes. Així sovint no es fan els preceptius informes sobre l'impacte per raó de gènere de les mesures que s'estableixin en els diferents Avantprojectes, Projectes de Llei i reglaments que s'elaborin³⁸, no s'han adoptat les adequades mesures adreçades a evitar qualsevol tipus de discriminació laboral entre dones i homes o no s'han elaborat els Plans d'Igualtat que correspon realitzar a totes les administracions^{39 40}.

Avançar en la consolidació d'un model d'intervenció de les administracions públiques que garanteixin la igualtat d'oportunitats entre dones i homes i l'eradicació de qualsevol expressió de discriminació envers les dones implica la transformació no només dels instruments normatius, si no d'un canvi fonamental d'actituds envers les qüestions de gènere. D'aquí la necessitat d'impulsar l'aplicació de la perspectiva de gènere i la transversalitat de gènere a les polítiques públiques, com a estratègia fonamental per avançar en l'assoliment d'aquest l'objectiu.

³⁸ Llei 30/2003 de valoració de l'impacte de gènere en les disposicions del Govern.

³⁹ Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes

⁴⁰ Llei 7/2007, de 12 d'abril, de l'Estatut Bàsic de l'empleat Públic

1.6.4. ESTRUCTURA ORGANITZATIVA DEL CONSELL COMARCAL DEL MARESME

L'estructura organitzativa del CCM distingeix dues funcions, la política i la tècnica. La funció política està clarament masculinitzada ja que són homes els que ocupen els càrrecs de presidència i les dues vicepresidències i és igualment un home el que està al davant de la gerència. De les tres conselleries delegades dues estan ocupades per dones però aquests són els dos únics llocs ocupats per dones, per la qual cosa només signifiquen el 28,6% a la funció política.

Pel que fa a la funció tècnica, el CCM manté una estructura organitzativa de tres àrees operatives: Territori i Medi Ambient, Serveis a les Persones, i Promoció Econòmica i Serveis Educatius; i una àrea de suport a l'estructura administrativa: Serveis Generals. En aquestes àrees les dones tenen una presència molt important, signifiquen el 63,5% de la plantilla, però els homes ocupen bona part del càrrecs de responsabilitat i hi ha àrees funcionals molts masculinitzades.

TAULA 45. Presència de dones i homes a l'estructura organitzativa del CCM

Funció política	Dones	%	Homes	Total
Presidència		0%	1	1
Vicepresidències		0%	2	2
Conselleries delegades	2	66,6%	1	3
Gerència		0%	1	1
Total	2	28,6%	5	7

Funció tècnica	Dones	%	Homes	Total
Caps de les àrees operatives				
Promoció econòmica i serveis educatius		0%	1	1
Serveis a les persones	1	100%		1
Territori i medi ambient		0%	1	1
Serveis generals	1	100%		1
Responsables de serveis (per àrees operatives)				
Promoció econòmica i serveis educatius	11	84,6%	2	13
Serveis a les persones	6	75%	2	8
(equip tècnic)	12	75%	4	16
Serveis de territori i medi ambient	4	26,7%	11	15
Serveis generals	2	40%	3	5
(equip administració)	6	100%		6
Serveis dependents de gerència				
Responsables de servei	6	60%	4	10
Serveis econòmics	4	80%	1	5
Dept. TIC	1	33,3%	2	3
Total	54	63,5%	31	85

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades del CCM

L'elaboració del Pla d'Igualtat (intern) constitueix sens dubte un pas fonamental per avançar en la garantia de la igualtat d'oportunitats entre dones i homes a l'administració comarcal.

1.7. CONSIDERACIONS GENERALS

El diagnòstic, que ha permès posar de relleu la falta real d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes i l'existència de diferents expressions de discriminació cap a les dones en diferents àmbits, així com identificar necessitats pràctiques i interessos estratègics de les dones del Maresme; també ha permès posar de relleu algunes mancances i qüestions que han dificultat l'accés a algunes informacions d'interès per al diagnòstic.

En aquest sentit subratllar mancances en relació a la informació disponible, o les dificultats per a la captació i tractament de la informació. Entre d'altres:

- La manca d'informació desagregada per sexe. Malgrat la Resolució ASC/437/2007, de 5 de febrer, amb la qual es dona publicitat a l'Acord de Govern de 14 de març de 2006, relatiu a la producció i al desenvolupament d'estadístiques desagregades per sexes, els ens locals tenen un clar dèficit per l que fa a la recollida sistemàtica de dades desagregades per sexe i a l'elaboració d'indicadors que donin la mesura de l'experiència femenina.
- La impossibilitat d'accedir a informació 'sensible' (la informació sembla existir però no ens ha estat facilitada) en àmbits com la seguretat ciutadana o la victimització;
- La manca d'informació actualitzada desagregada per comarca i municipis (per exemple, les dades disponibles relatives a la llar, a l'habitatge o al nivell d'instrucció de la població del Idescat són del 2001).
- La falta d'instruments comuns de gestió de dades per part dels ens locals

Aquesta realitat fa necessàries dues intervencions: d'una banda la generació d'instruments al si de les administracions que permetin la recollida de dades desagregades per sexe (sent en molts casos força útil la desagregació per altres variables que permetrien una millor caracterització de les persones usuàries i en conseqüència una major adequació dels serveis a les seves necessitats) i, d'altra, dur a terme alguns diagnòstics o estudis complementaris que ens permetin acabar de perfilar algunes situacions que, amb les actuals dades disponibles, han quedat poc clares.

PART II: ENMARCAMENT DEL DIAGNÒSTIC

2.1. METODOLOGIA DE TREBALL

Considerant l'objectiu del present diagnòstic, posar de relleu les principals expressions de discriminació que pateixen les dones i la pervivència de la desigualtat entre dones i homes, i identificar les principals necessitats pràctiques i estratègiques de les dones, es van establir 6 àmbits fonamental d'anàlisi: territori, població, activitat econòmica i mercat de treball, salut i qualitat de vida, educació i participació sociopolítica de les dones.

Les dades estadístiques recollides i la diversa documentació obtinguda, així com les aportacions i opinions facilitades per agents, actores i actors claus del Maresme han permès dur a terme una anàlisi quantitativa i qualitativa sobre la situació de les dones als diferents àmbits sota diagnòstic.

- a) L'*anàlisi quantitativ* ha implicat la recopilació exhaustiva i el tractament de les dades desagregades per sexe disponibles a tots els àmbits sota diagnòstic. Quan les dades han estat disponibles s'han recollit i comparat les corresponents al darrer quinquenni, amb l'objecte d'examinar l'evolució produïda als diferents àmbits sota anàlisi resultat dels importants canvis produïts.

Donat que part dels de les principals fonts d'on s'obtenen les dades no sempre incorporen dades desagregades per sexe, ni consideren la perspectiva de les dones hem intentat fer una anàlisi crítica i amb perspectiva de gènere de les mateixes, per tal d'establir quina informació 'amaguen' o no ha estat ben recollida.

- b) L'*anàlisi qualitativa* ha implicat la recopilació i anàlisi de la informació i dades obtingudes a partir de:
- La realització d'entrevistes, grups de treball, o sol·licitud d'informació/opinió a agents i actores i actors clau tant de l'administració com de la societat civil. Entre d'altres, persones pertanyents als àmbits: polític i tècnic tant del Consell Comarcal com dels ajuntaments de la comarca, econòmic (associacions/gremis empresarials, sindicats, etc.), salut (centres d'atenció a dones en matèria de planificació familiar, violència de gènere, etc.), educació, participació (associacions de dones), joventut, grups vulnerables i nova ciutadania (dones immigrades), etc.
  - La revisió dels instruments, procediments, protocols, etc. del Consell Comarcal i de les administracions locals que eren d'interès per a aquest diagnòstic.

- Dels mapa realitzat de totes les instàncies de dones existents a la comarca del Maresme (públiques i privades).
- La revisió d'altres diagnòstics, estudis, polítiques, etc. d'interès per a aquest diagnòstic.

El resultats dels diagnòstic han estat socialitzats amb agents, actores i actors clau, i entitats que han participat en el procés.

Principals fonts d'informació

S'ha accedit a dos tipus fonamental de fonts:

- a) Fonts primàries d'informació:
  - Dades estadístiques i documentació (plans, polítiques, protocols, etc.) facilitada pel Consell Comarcal i els Ajuntaments.
  - Entrevistes amb informants clau.
  - Grups de treball
- b) Fonts secundàries que ens han ajudat a l'anàlisi i interpretació de les dades obtingudes de les fonts principals. Entre d'altres:
  - Estadístiques (entre d'altres, Departament d'Educació i Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya de treball i educació, IDESCAT, INE, CIIMU, Hermes, etc.)
  - Altres Plans de Polítiques de Dones

Equip de treball

Tot el procés diagnòstic i la posterior formulació del *Pla de Polítiques de Dones del Maresme 2011-2015* es va dur a terme en coordinació amb la Yolanda Ascasso, cap del Servei d'Atenció a les Dones del CCM.

Per a la recollida i anàlisi d'informació es va comptar amb la col·laboració de l'Alicia Consegal (Servei de l'Observatori del mercat laboral del Maresme, CCM) i d'en Joan Dalmau (estudiant en pràctiques del Màster sobre Prevenció i Tractament de la violència Familiar, ILE 3-Universitat de Barcelona).

Van ser igualment molt valuoses les aportacions i suggeriments d'un grup important de professionals ubicats a diferents àmbits del Consell Comarcal del Maresme. Entre d'altres: Acció Social i Ciutadana, SIAD, Promoció Econòmica, oficina de Serveis a la Joventut, Oficina d'Habitatge i Pla d'Immigració del Maresme.

2.2. BIBLIOGRAFIA I PRINCIPALS FONTS CONSULTADES

FONTS CONSULTADES I BIBLIOGRAFIA UTILITZADA

- *Pacte Nacional per a la Immigració*, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya, 2008.
- *La immigració en xifres*, Secretaria per a la Immigració, Número 5, abril de 2010.
- *Pla estratègic sobre els usos i la gestió dels temps a la vida quotidiana (2008-2018)*, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya, 2009.
- *Enquesta de mobilitat quotidiana de Catalunya 2006*, Autoritat del transport Metropolità i Departament de Política Territorial i Obres Públiques, Generalitat de Catalunya, 2007.
- *Pacte Nacional per l'Habitatge 2007-2016*, Departament de Medi Ambient i Habitatge, Generalitat de Catalunya, 2007.
- *Pacte Nacional per a les Infraestructures*, Generalitat de Catalunya, 2009.
- *Pla estratègic sobre els usos i la gestió del temps a la vida quotidiana 2008-2018*, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya, 2008.
- *Pla Estratègic del Maresme 2015*, Consell Comarcal del Maresme, 2007.
- *Acord estratègic per la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana 2008-2011*, Generalitat de Catalunya, 2008.
- *Protocol d'actuacions per prevenir la mutilació genital femenina*, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, 2007.
- *2026.CAT. Estratègia per al desenvolupament sostenible de Catalunya. Mobilitat* (document de treball). Generalitat de Catalunya, 2009.

FONTS ESTADÍSTIQUES

- Observatori de Desenvolupament Local, Consell Comarcal del Maresme
- Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT)
- Instituto Nacional de Estadística (INE)
- HERMES (Diputació de Barcelona)
- Departament d'Educació, Generalitat de Catalunya
- Departament de Treball, Generalitat de Catalunya.
- Institut d'Infància i Món Urbà (CIIMU)

Pla de Polítiques de Dones del Maresme 2011-2015-DIAGNÒSTIC

Elaborat per: Sílvia Donoso

Octubre 2010